

PREVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG VOOR DE KINDEREN VAN MIGRANTEN

een onderzoek naar de deelname aan
de jeugdgezondheidszorg (0-4 jaar) in Den Haag

C.M.Kuiper / E.A.Schlesinger-Was / G.J.Vaandrager

Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg

NPG-TNO

Leiden

PREVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG VOOR DE KINDEREN VAN MIGRANTEN

**een onderzoek naar de deelname aan
de jeugdgezondheidszorg (0-4 jaar)
in Den Haag**

**C.M. Kuiper
E.A. Schlesinger-Was
G.J. Vaandrager**

Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg

NIPG-TNO

juni 1985

Nederlands Instituut voor
Praeventieve Gezondheidszorg TNO
Wassenaarseweg 56 Leiden

Postadres:
Postbus 124
2300 AC Leiden

Telefoon: 071 - 170441

Deze uitgave is te bestellen door het overmaken van f. 26,25 (incl. BTW) op postrekening 20.22.77 van het NIPG-TNO onder vermelding van publikatienummer 85019.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

ISBN 90-6743-071-4

© 1985 Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg TNO
Publikatienummer 85019

Voor de rechten en verplichtingen van de opdrachtgever met betrekking tot de inhoud van dit rapport wordt verwezen naar de Algemene Voorwaarden van TNO.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, openbaar gemaakt, en/of verspreid door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het NIPG-TNO.

Foto kافت: R. den Hartog, Rotterdam/Buro Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders, Bunnik.

INHOUD

blz.

	VOORWOORD	I
	DANKWOORD	III
1.	INLEIDING	1
2.	HET ONDERZOEK	8
	2.1 Doelstellingen van het onderzoek	8
	2.2 Operationalisatie van de onderzoeksdoel- stellingen	9
3.	METHODE	11
	3.1 Inleiding	11
	3.2 Procedure	11
	3.3 De onderzoeksgroep	13
	3.3.1 De consultatiebureaus	13
	3.3.2 De kinderen	13
	3.4 Meetpunten	16
4.	RESULTATEN VAN ONDERZOEK	18
	4.1 Kenmerken van de consultatiebureaus	18
	4.1.1 De kwantitatieve gegevens	19
	4.1.2 De interviews	23
	4.2 De onderzoeksgroep naar ontvangen preventieve zorg	30
	4.3 Ingeschrevenen bij cb's	35
	4.3.1 Achtergrondkenmerken	35
	4.3.2 Inentingsgraad	43
	4.3.3 Deelname aan gehooronderzoek volgens Ewing	48
	4.3.4 Leeftijd eerste bezoek aan cbz	51
	4.3.5 Bezoekfrequentie aan cbz en cbk	53
	4.3.6 Cb-bezoek en achtergrondkenmerken	59
	4.3.7 Cb-bezoek en inentingsgraad	67
	4.3.8 Cb-bezoek en deelname aan gehoor- onderzoek volgens Ewing	70
	4.4 Niet-ingeschrevenen bij cb's	72
	4.4.1 Achtergrondkenmerken	72
	4.4.2 Inentingsgraad	73
	4.4.3 Deelname aan gehooronderzoek volgens Ewing	75

	blz.
5. SAMENVATTING EN BESPREKING VAN DE RESULTATEN . . .	78
5.1 Samenvatting van de resultaten	78
5.2 Bespreking van de resultaten	84
6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	91
6.1 Conclusies	91
6.2 Aanbevelingen	94
LITERATUUR	97
LIJST VAN TABELLEN	103
LIJST VAN BIJLAGEN 1 - 14	107

V O O R W O O R D

De jeugdgezondheidszorg in Nederland beoogt 'het bevorderen en beveiligen van gezondheid, groei en ontwikkeling van jeugdigen', onder meer door de begeleiding van groei en ontwikkeling, door tijdige opsporing van pathologie, door beïnvloeding in positieve zin van de wisselwerking tussen gezondheid en milieu en door gezondheidsvoorlichting en -opvoeding. Het beleid in Nederland is erop gericht om de bestaande voorzieningen niet alleen voor Nederlandse kinderen, maar ook voor kinderen van migranten te bestemmen. De wegen om dit doel te bereiken zijn toegesneden op de behoeften en omstandigheden van de Nederlandse bevolking en de vraag is of ze ook van toepassing zijn in een cultuur en levenssfeer die sterk van de Nederlandse verschilt. De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de preventieve gezondheidszorg voor jeugdigen noch de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn altijd begrijpelijk of acceptabel voor mensen die gewend zijn onder andere omstandigheden en vanuit andere idealen te leven.

Het is tegen deze achtergrond dat het NIPG/TNO, in goede samenwerking met het Kruiswerk, onderzoek heeft verricht naar het gebruik van preventieve gezondheidszorgvoorzieningen (zoals bijvoorbeeld inenting en bezoek van zuigelingen- en kleuterbureau) door kinderen van migranten. Het onderzoek vond plaats in den Haag en concentreerde zich op een aantal stadswijken waarin relatief veel Marokkanen en Turken zijn gevestigd. Het onderzoek betreft 3.000 kinderen uit de geboortecohorten van 1980 en 1982; er is een vergelijking gemaakt tussen allochtone kinderen en Nederlandse kinderen.

De deelname van de Turkse en Marokkaanse kinderen aan de gezondheidszorgvoorzieningen is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen en verschilt nog nauwelijks van die van de Nederlanders in dezelfde wijken. Deze verworvenheid dient wel te worden behouden. Behalve deze conclusies staan in dit rapport verder nog talrijke gegevens

die van belang zijn voor het verstrekken van een optimale preventieve gezondheidszorg aan alle kinderen in Nederland, ongeacht herkomst.

Dr. A. Dijkstra
onderdirecteur NIPG/TNO

D A N K W O O R D

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en is financieel gesteund door het Praeventiefonds. Vanuit genoemd departement werd het onderzoek begeleid door:

W. Joling, stafbureau beleidsontwikkeling

M.W. Bos, afd. algemene gezondheidszorg/eerstelijns-gezondheidszorg

R.J. Knaap, afd. algemene gezondheidszorg/basis-gezondheidszorg

dr. H.P. Verbrugge, geneeskundige hoofdinspectie

Verder was een klankbordcommissie gevormd teneinde contact te onderhouden met de dagelijkse praktijk. Hierin werd zitting genomen door:

N. van Bekkum, hoofdwijkverpleegkundige, Groene Kruis

E.L.M. Harder-Buwalda, districtarts Jeugdgezondheidszorg

A. van Middelkoop, hoofdwijkverpleegkundige,
Oranje-Groene Kruis

H.J.G. Nijhuis, arts-epidemioloog, GGD

A. Postma, hoofdwijkverpleegkundige, Oranje-Groene Kruis

M. Scholtens, hoofdwijkverpleegkundige, Groene Kruis,

allen uit den Haag,

E.M. Verveen-Keulemans, jeugdarts, GGD, Amsterdam.

Naast de inhoudelijke begeleiding vanuit de klankbordcommissie ontvingen de onderzoekers praktische ondersteuning en hulp van de Provinciale Entadministratie in Zuid-Holland; de Afdeling Burgerlijke Stand en Bevolkingsaangelegenheden en Militaire Zaken van de gemeente den Haag; het Gemeentelijk Centrum voor Automatisering te den Haag; het bestuur en de directie van het Oranje-Groene Kruis, den Haag.

In het bijzonder gaat onze dank voor de genoten gastvrijheid uit naar: de Centrale Administratie van de afdeling Jeugdgezondheidszorg van de GGD in de Surinamestraat, alle CB-teams van de

Draaistraat, Goeverneurlaan, Hobbemastraat, Koningstraat, Newton-
plein, Paulus Potterstraat, Regentesselaan en De la Reyweg en aan
de medewerkers van de schoolartsdienst van de JGZ te den Haag.
De bereidheid om extra tijd en inzet te geven aan onderzoek ten
behoefte van de buitenlandse kinderen was groot.
De samenwerking kenmerkte zich in de regel door een grote openheid.

1. INLEIDING

Preventieve gezondheidszorg voor jeugdigen.

In Nederland is de gezondheidszorg zodanig wettelijk geregeld, dat iedere ingezetene recht heeft op de preventieve voorzieningen, zoals die worden aangeboden door de z.g. basisgezondheidszorg. Voor de 0-4 jarigen valt de uitvoering van deze zorg onder de verantwoordelijkheid van de Kruisvereniging; alleen in Amsterdam is de uitvoering in handen van de G.G.D.

Kenmerken van basisgezondheidszorg zijn onder andere:

- de groepsgewijze benadering waarbij het actief benaderen van de zorgpopulatie door de voorzieningen wordt benadrukt;
- de totale populatie of een risicogroep daaruit is doelgroep; gestreefd wordt naar een 100% bereik van deze doelgroep.

Preventieve zorg voor jeugdigen wordt uitgeoefend door middel van:

- inenting;
- begeleiding van groei en ontwikkeling;
- beïnvloeding, in positieve zin, van de wisselwerking tussen gezondheid en milieu;
- gezondheidsvoorlichting en -opvoeding;
- vroege opsporing van pathologie.

Teneinde deze werkzaamheden te kunnen verrichten wordt voor kinderen van 0-4 jaar een aantal faciliteiten geboden, zoals de consultatiebureaus voor zuigelingen (cbz) en kleuters (cbk) en het uitvoeren van inentingsprogramma's. Het merendeel van de bevolking maakt gebruik van deze voor hen bedoelde voorzieningen,

zoals blijkt uit de jaarverslagen jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar van de Geneeskundige Hoofdinspectie over 1980 (GHI, 1982).

De gezondheidszorg voor zuigelingen en kleuters van de etnische minderheden in Nederland is al een aantal jaren een punt van aandacht. Het aantal allochtone kinderen is sterk groeiend (Van Praag, 1981).

Zowel vanuit preventieve zorg in Amsterdam (Gunning-Schepers, 1981) als vanuit curatieve zorg in Den Haag (Nijhuis et al., 1982; 1983) werd gesignaleerd dat ouders van deze kinderen in veel mindere mate op consultatiebureaus komen dan dit het geval is met Nederlandse ouders. Landelijke gegevens specifiek voor Turkse en Marokkaanse zuigelingen over bezoek aan cb's zijn niet beschikbaar. Bij de G.G.D. in Amsterdam werd in het jaar 1978 de toegankelijkheid van medische zorg gemeten aan mazelen-inenting (10-14 maanden), gehooronderzoek (10 maanden) en DKTP-IV-inenting (rond 12 maanden). De percentages gebruikers/niet-gebruikers werden vergeleken met die van de autochtone populatie. Voor Turkse en Marokkaanse kinderen bleken de percentages gebruikers respectievelijk: 60%, 72% en 72% te zijn, terwijl die voor de Nederlandse kinderen op dezelfde bureaus respectievelijk 85%, 88% en 93% waren (Gunning-Schepers, 1981). De consultatie-bureaus bleken onderling wat betreft de deelnemerspercentages voor buitenlanders niet significant te verschillen. Opmerkelijk is, dat de bureaus wél verschillend waren in de benadering van de buitenlandse bezoekers.

Preventieve zorg in het thuisland.

Het in mindere mate gebruik maken van de Nederlandse preventieve voorzieningen door Turkse en Marokkaanse ouders zou zijn te verklaren vanuit het in het thuisland gebruikelijke patroon.

In principe verschilt de inhoud van de preventieve gezondheidszorg in Turkije niet van die in West-Europa (Koopman, 1981). Voor jeugdigen is de vorm echter verschillend. Zoals de auteur opmerkt heeft in Turkije nog niet iedereen gelijke behandelingskansen. Ten dele wordt dit veroorzaakt door een artsentekort, vooral bij de staatsinstellingen, maar ook door een onregelmatige spreiding van de voorzieningen. De verdeling over stad en dorp is onevenredig. Voor Turkse ouders is het in het algemeen ongewoon om gebruik te maken van voorzieningen zoals die in Nederland bestaan. Verder staan zij wantrouwend tegenover hulp die gratis wordt verstrekt. De Marokkaanse gezondheidszorg (Croes, 1982) was bij de bestuurs-overname in 1956 niet meer dan een 'geraamte'. Vele artsenplaatsen zijn nog onbezet. Creighton (1977), gespecialiseerd op het terrein van de medische antropologie van Noord-Afrika, vermeldt dat er een duidelijk verschil is tussen stad en platteland (Arabisch: stads, ontwikkeld; Berbers: dorps, ongeletterd). In de periferie richt de arts zijn aandacht voornamelijk op ziekten. In feite komt het erop neer dat weinig Turkse en Marokkaanse ouders vertrouwd zijn met preventieve zorg zoals die in West-Europa bekend is. Zij komen veelal uit gebieden waar nauwelijks medische voorzieningen aanwezig waren. Alleen in ernstige gevallen ondernam men de lange reis naar de dokter in de stad. Waarom zou men naar een medische instantie gaan als het kind kerngezond is? (Van der Most van Spijk, 1981). Uit het bovenstaande wordt duidelijk, dat gezondheidszorgvoorzieningen van de Nederlandse samenleving niet zonder meer benut zullen worden door een Marokkaans of Turks gezin.

Preventieve voorzieningen en gezondheid.

De indruk bestaat, dat Turkse en Marokkaanse zuigelingen meer preventieve zorg behoeven dan Nederlandse zuigelingen (Verveen-

Keulemans, 1979; 1980; 1981). Hoewel hierover geen systematisch verzamelde gegevens bekend zijn, zouden relatief veel kinderen lijden aan anaemie, darm- en huidinfecties, oogziekten en aan in Nederland nauwelijks meer voorkomende ziekten als rachitis, polio myelitis en tuberculose.

De ouders hebben te weinig kennis over Nederlandse voeding, geneesmiddelen en moderne hygiëne. Daarbij komt de aanpassing aan het koelere, minder zonnige klimaat. Uit het onderzoek verricht bij zuigelingen en kleuters op een bureau van de G.G.D. Amsterdam bleek dat luchtweginfecties meer voorkwamen bij de allochtone kinderen dan bij de Nederlandse kinderen (Munneke, 1982).

De gezondheidstoestand van de immigranten-kinderen is op zichzelf al reden tot zorg, maar ook de volksgezondheid is in gevaar, daar deze kinderen voor bepaalde ziekten een besmettingsbron kunnen zijn. Opgemerkt zij, dat de gezondheidsproblemen, die werden geconstateerd op de cb's bij Turkse en Marokkaanse zuigelingen en kleuters de bezoekers van deze bureaus betreffen. Uit vergelijkingen met de Nederlandse bezoekers kan niet zonder meer de conclusie worden getrokken dat alle Turkse en Marokkaanse kinderen er slechter aan toe zijn. Wel is gesignaleerd, dat het aantal ziekenhuisopnamen van kinderen van etnische minderheden relatief groot is. Een derde van de bedden van de kinderafdelingen van een Rotterdam ziekenhuis wordt bezet door Turkse en Marokkaanse kinderen (Wolvius, 1981). Behalve medische indicaties zullen sociale omstandigheden (woonvoorzieningen) en gebrekkige communicatie tussen huisarts en ouders ook aanleiding kunnen zijn tot ziekenhuisopnamen.

Een voorbeeld van het verband tussen gebruik van preventieve voorzieningen en gezondheid is het vóórkomen van rachitis. Descriptief epidemiologisch onderzoek werd verricht op basis van gegevens van 69 rachitispatiënten, die in de periode 1970-1980 waren opgenomen in twee ziekenhuizen te Den Haag. Tot 1978 was het beeld wisselend, zonder dat er sprake was van een duidelijke

trend; ongeveer 56% van de gevallen betrof immigrantenkinderen. Van 1978 tot 1981 vond een sterke toename van het aantal opnames plaats; in 95% van de gevallen betrof het patiëntjes met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Het risico voor Nederlandse kinderen is te verwaarlozen (Nijhuis et al., 1982). Volgens de auteurs ligt het risico voor 0-4 jarigen bij de immigranten van de laatste jaren. Het betreft Surinamers/Antillianen, Turken en Marokkanen. Voor genoemde groepen is het risico even groot. Oorzaak van rachitis is een tekort aan vitamine D. In een relatief zonarm klimaat is voor kinderen in snelle groei extra toediening van vitamine D noodzakelijk. Via de zuigelingenbureaus wordt het gebruik van vitamine D bevorderd. Uit het hierboven aangehaalde onderzoek is echter gebleken, dat circa 50% van de rachitis-kinderen vóór de ziekenhuisopname (Nijhuis et al., 1982) het cb nooit had bezocht. Ook Schulpen (1980; 1982) constateerde dat de 'Engelse ziekte' weer terug is in Nederland vooral bij kinderen van etnische minderheden. Overigens komt de ziekte volgens deze auteur niet alleen voor bij kinderen van immigranten, doch ook bij Nederlandse kinderen die streng vegetarisch of macrobiotisch worden gevoed. Ook uit onderzoek onder schoolkinderen (de Leeuw-Vringer, 1983) bleek, dat het inentingspercentage van buitenlandse kinderen beduidend lager is dan dat van Nederlandse kinderen.

Aanpassing van preventieve voorzieningen.

De waarde van de preventieve voorzieningen wordt niet alleen bepaald door bezoekfrequentie aan de cb's, maar ook door het begrijpen van de verstrekte adviezen. Schulpen (1982) suggereert dan ook dat adviezen zoals gebruik van vitamine D ter preventie van rachitis meer aanschouwelijk en met enige ophef gebracht dienen te worden.

Lysen-Kist (1981) en Eppink (1981) beschrijven hoezeer de methoden voor opvoeding van zuigelingen en kleuters bij Turken en Marokkanen verschillen van die van de Nederlanders. Zwangerschap en geboorte zijn vooral voor plattelandsvrouwen geen reden om naar de dokter te gaan. Het is een normale zaak, die met hulp van familie en bureu wordt geregeld. Moeder en kind zijn de eerste 40 dagen na de geboorte afgesloten van het gewone leven, omdat zij zeer kwetsbaar worden geacht. De pasgeboren baby wordt vaak ingebakerd. De peuter leert stil te zijn en zijn motorische behoeften worden ingedamd.

De aanwijzingen voor voeding en opvoeding gericht op de Nederlandse leefsituatie hebben voor Turken en Marokkanen een andere betekenis. Daarbij komt dat de drempel van een consultatiebureau voor zuigelingen en kleuters wordt verhoogd door het taalverschil.

Door bepaalde aanpassingen, zoals tolkendienst en avondspreekuren wordt getracht deze drempel te verlagen. Op verschillende consultatiebureaus in Amsterdam worden spreekuren gehouden voor Turkse en Marokkaanse ouders waarbij van de hulp van tolken in persoon, of per telefoon gebruik wordt gemaakt (Verveen-Keulemans, 1980; 1981). Op het eerste gezicht lijkt het effect van deze maatregelen positief. Door aanwezigheid van een tolk is de betrokkenheid van de ouders bij de bureaus groter: ze komen regelmatig en het contact is levendig.

Van Bakkum-van Vliet (1982) heeft positieve ervaringen met het houden van een consultatiebureau specifiek voor Turkse en Marokkaanse kinderen van 0-6 jaar in Delft. Het betrof een speciale groep waarvan werd vermoed dat zij geen of onvoldoende gebruik maakte van de reguliere consultatiebureaufaciliteiten.

Aanleiding tot het onderzoek

Het ligt voor de hand, dat de kosten per consult door de speciale voorzieningen en de grotere tijdsinvestering veel hoger zijn dan normaal. Degenen, die bij overheid en particulier initiatief het beleid vormen en bepalen, staan voor de opgave om uitgaande van de beperkte financiële mogelijkheden het aanbod van zorg kwantitatief, maar zeker ook kwalitatief af te stemmen op de behoefte zoals die onder de gehele bevolking, inclusief de etnische minderheden, kan worden vastgesteld (Roscam Abbing, 1982). Deze opgave was voor het toenmalige Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne aanleiding tot de opdracht voor onderzoek, uit te voeren door het NIPG/TNO te Leiden. Door Gründemann en Hoolboom (1982) zijn de mogelijkheden voor onderzoek naar preventieve gezondheidszorg voor Turkse en Marokkaanse zuigelingen en kleuters geëxploreerd. Volgens genoemde auteurs zou het onderzoek zowel gericht dienen te zijn op verschil in gebruik van de voorzieningen als op gezondheidsverschillen. Daar onderzoek naar gezondheidsverschillen een zodanig andere benadering vraagt dan onderzoek naar gebruik van preventieve voorzieningen werd besloten het onderzoek te beperken tot het gebruik van preventieve voorzieningen. Het Praeventiefonds verleende subsidie.

Het is voor het subsidiebeleid van de overheid van groot belang inzicht te verkrijgen in hoeverre extra mankracht en middelen voor een bepaalde tijd geïnvesteerd dienen te worden in preventieve voorzieningen voor jeugdigen om de drempel voor allochtonen te verlagen.

2. HET ONDERZOEK

Het onderzoek werd verricht in één grote gemeente (Den Haag)*, waarbinnen zich een concentratie van Turken en van Marokkanen bevindt.

Aangezien in de gemeente Den Haag ook relatief grote aantallen Surinamers/Antillianen en 'overige buitenlanders' zijn gehuisvest en deze bevolkingsgroepen in het gebruik van preventieve voorzieningen mogelijk verschillen van de Nederlandse bevolking zijn deze groepen eveneens als afzonderlijke groepen onderscheiden.

2.1 Doelstellingen van het onderzoek

Doel van het NIPG-onderzoek is na te gaan:

1. De omvang van het gebruik en het niet-(meer)gebruik van preventieve voorzieningen door de onderscheiden etnische groeperingen.
2. Determinanten van gebruik en niet-(meer)gebruik van preventieve voorzieningen aan de hand van enkele achtergrondkenmerken van kind en ouders teneinde de voorzieningen zo nodig te kunnen aanpassen.
3. De aanpassingen die binnen de voorzieningen reeds zijn getroffen ten behoeve van het gebruik door Turkse en Marokkaanse kinderen (en ouders) en de effecten die deze aanpassingen hadden op het gebruik van de voorzieningen door de totale zorgpopulatie.

* In Amsterdam werd reeds onderzoek verricht op dit gebied (Gunning-Schepers, 1981; Lim-Feijen, 1983).

4. Knelpunten in de structuur/organisatie van de voorzieningen aangegeven door:

- a) niet-(meer)gebruikers;
- b) medewerkers van de cb's.

Zo mogelijk zullen op grond van de bevindingen aanbevelingen worden gedaan voor het beleid ten aanzien van cb's.

2.2 Operationalisatie van de onderzoeksdoelstellingen.

ad 1.

Om de feiten te verzamelen over de omvang van gebruik en niet-(meer)gebruik van preventieve voorzieningen is voor de onderzoekpopulatie nagegaan:

- de inschrijvingspercentages bij cb's voor Nederlandse, Surinaams/Antilliaanse, Marokkaanse, Turkse en overige kinderen* uit de geboortejaren 1980 en 1982, woonachtig in de geselecteerde wijken;
- leeftijd bij eerste bezoek aan het cbz;
- bezoekfrequentie voor het cbz en het cbk;
- inentingsgraad;
- deelname aan de Ewing-test.

ad 2.

Om determinanten van niet-(meer)gebruik te onderzoeken werden achtergrondkenmerken zoals beroep vader (sociaal-economische status), leeftijd moeder, moeder wel/geen beroep, rangnummer van

* De etnische groepering werd bepaald door het geboorteland van de moeder.

kind in gezin en gezinssituatie in verband gebracht met bezoek aan cb.

ad 3.

Om inzicht te verkrijgen in kenmerken van de consultatiebureaus, de aanpassingen aan allochtone groepen en de effecten daarvan zijn gegevens verzameld omtrent:

- a. - omvang van de zorgpopulatie in de jaren 1980 en 1982 (zuigelingen en kleuters);
 - aantal medewerkers, naar functie, full-time, part-time etc.;
 - frequentie van spreekuur per dagdeel;
 - tijd uitgetrokken per kind naar etnische groepering;
 - aantal malen huisbezoek;
 - leeftijd bij overgang van cbz naar cbk;
 - afspraak spreekuur.

- b. - apart spreekuur voor Turkse/Marokkaanse ouders;
 - aangepast oproepsysteem;
 - gebruik van tolken;
 - audiovisuele middelen;
 - consult voor meerdere kinderen uit één gezin tijdens hetzelfde spreekuur;
 - voorlichting op bijvoorbeeld thema-ochtenden;
 - consultatie van specifieke deskundigen met betrekking tot buitenlandse kinderen.

ad 4.

Om inzicht te verkrijgen in knelpunten in de structuur/organisatie van de voorzieningen zijn interviews afgenomen bij medewerkers van de cb's.

3. METHODE

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt begonnen met beschrijving van de gevolgde procedure (3.2). Daarna wordt een overzicht gegeven van omvang en samenstelling van de onderzoeksgroep (3.3). Tenslotte worden de meetpunten van het onderzoek gedefiniëerd (3.4).

3.2 Procedure

De gegevens over het gebruik van preventieve voorzieningen in de JGZ (0-4 jaar) door de onderscheiden etnische groeperingen zijn verzameld bij kinderen geboren in 1980 en in 1982 en woonachtig in wijken met een concentratie van Turken en Marokkanen (minimaal 350). Dit geldt voor de volgende wijken: Valkenboskwartier,, Regentessekwartier, Transvaalkwartier, Schildersbuurt, Stationsbuurt en Laakkwartier (Bevolkingscijfers van Den Haag, 1982).

Het Gemeentelijk Centrum voor Automatisering (GCA) heeft opgave gedaan van de kinderen uit de geboortecohorten 1980 en 1982, die op 1 maart 1984 woonachtig waren in een van bovengenoemde wijken. Over het geheel genomen bleek het aantal Nederlandse kinderen ruim tweemaal zo groot te zijn als dat van de grootste onderscheiden etnische groepering. Uit onderzoek-economische overwegingen werd daarom slechts de helft van de Nederlandse kinderen betrokken in het onderzoek.

De Provinciale Entadministratie heeft de gegevens verstrekt over de inentingsgraad dd. 31/3/84 van de kinderen uit de geboortecohorten (1980 en 1982) uit bovengenoemde wijken.

De 'Centrale Administratie' (CA) van de afdeling Jeugdgezondheidszorg van de GGD te 's-Gravenhage krijgt van de afdeling Bur-

gerlijke Stand Bevolkingsaangelegenheden en Militaire Zaken (BBM) de copieën van alle geboorte-aangiften. De CA stuurt de geboorte-aangifte naar de wijkverpleegkundige aan de hand van de blok-indeling van de cb's. Vervolgens wordt door de wijkverpleegkundige bij het huisbezoek geregistreerd of een kind onder de zorg van één van de Haagse cb's of van huisarts of kinderarts valt.

Derhalve kon bij de CA voor de onderzoekpopulatie worden nagegaan bij welke instantie de kinderen preventieve gezondheidszorg genieten. De medische dossiers van de kinderen zijn gelicht, om met behulp van een formulier (bijlage 1) de benodigde gegevens te verzamelen. De privacy van in het onderzoek betrokken personen is gewaarborgd volgens de richtlijnen voor gegevensbeheer bij het NIPG/TNO (bijlage 2).

Verzameling van de inentingsgegevens geschiedde voor de ingeschrevenen bij cb's op twee manieren. De gegevens van de Provinciale Entadministratie zijn aangevuld met de inentings-data overgenomen uit de medische dossiers. Deze dubbele vergaring van in principe dezelfde data bleek noodzakelijk. Niet alle entdata, die zijn vermeld in de medische dossiers kwamen voor in de Provinciale Entadministratie. Ook bleek het omgekeerde het geval te zijn (bijlage 3).

Sinds eind 1980 worden de kaarten van de kinderen, die zijn verschenen voor de gehoor-screening volgens Ewing, centraal bewaard in het archief van de districtarts jeugdgezondheidszorg. De data betreffende het geboortjaar 1982 zijn overgenomen uit dit archief. De gegevens van het diagnostisch onderzoek zijn ontleend aan een door de districtarts aangelegd dossier (bijlage 4).

Door medewerkers van de cb's, die zijn gevestigd in de genoemde wijken werd schriftelijk een enquête ingevuld betreffende kwantitatieve gegevens van de bureaus (bijlage 5). Ook werd een interview afgenomen bij een of meerdere teamleden (bijlage 6).

3.3 De onderzoekgroep

3.3.1 De consultatiebureaus

In de geselecteerde wijken zijn acht consultatiebureaus gevestigd: zes namens het Groene Kruis en twee namens het Oranje-Groene Kruis. De bureaus worden aangeduid met de straatnaam. Deze zijn:

Groene Kruis	- Draaistraat,
	- Goeverneurlaan,
	- Hobbemastraat,
	- Koningstraat,
	- Newtonplein,
	- Regentesselaan.
Oranje-Groene Kruis	- Paulus Potterstraat,
	- De la Reyweg.

3.3.2 De kinderen

Van de Nederlandse zorgpopulatie is, zoals vermeld, 50% betrokken in het onderzoek. De omvang van de groep bedraagt voor de geboortecohorten 1980 en 1982 respectievelijk 1384 en 1464 kinderen. In tabel 3.1 wordt een overzicht gegeven van de verdeling naar etnische groepering per wijk.

Tabel 3.1 De onderzoekgroep naar etnische groepering, per wijk

etnische groepering	wijk											
	Valkenbos n (%)	Regentes n (%)	Transvaal n (%)	Schildersbuurt n (%)	Stationsbuurt n (%)	Laakkwartier n (%)	totaal n (%)					
Nederlanders	143 (48)	87 (40)	118 (24)	175 (17)	47 (33)	262 (41)	832 (29)					
Antillianen	6 (2)	12 (2)	12 (2)	20 (2)	4 (3)	8 (1)	50 (2)					
Surinamers	80 (27)	66 (31)	139 (28)	243 (23)	30 (21)	127 (20)	685 (24)					
Marokkanen	10 (3)	17 (8)	78 (16)	175 (17)	22 (15)	102 (16)	404 (14)					
Turken	12 (4)	14 (7)	86 (18)	325 (31)	16 (11)	78 (12)	531 (19)					
Overige buitenlanders	47 (16)	32 (15)	57 (12)	120 (11)	24 (17)	66 (10)	346 (12)					
totaal	298 (100)	216 (100)	490 (100)	1058 (100)	143 (100)	643 (100)	2848 (100)					

Bij de CA waren van de geboorte-cohorten 1980 en 1982 respectievelijk 25 personen (Ned. 8; Sur/Ant. 7; Mar. 4; Turks 3; Ov.b. 3) en 7 personen (Ned. 3; Sur/Ant. 1; Mar. 1; Ov.b. 2) niet aanwezig. Van 13 personen uit de geboorte-cohorten 1980 (Ned. 3; Sur/Ant. 3; Mar. 1; Ov.b. 6) en 17 personen uit 1982 (Ned. 6; Sur/Ant. 4; Mar. 1; Turks 4; Ov.b.2) bleken de gegevens uit de dossiers door verhuizing niet meer te achterhalen. De afwezige dossiers betreffen niet één bepaalde etnische groepering. De onderzoeksgroep omvat dan voor de geboortejaren 1980 en 1982 respectievelijk 1346 en 1440 kinderen.

Met behulp van de gegevens van de Centrale Administratie zijn bij alle Haagse cb's de dossiers van de ingeschreven kinderen opgezocht. Van geboorte-cohorte 1980 bleken elf dossiers onvindbaar (Ned. 3; Mar. 3; Turks 2; Ov.b. 3); van geboorte-cohorte 1982 bedroeg dit aantal 21 (Ned. 6, Sur/Ant. 4; Mar. 4; Turks 3; Ov.b. 4). De afwezige dossiers betreffen niet een bepaalde etnische groepering.

In de tabellen 3.2a en 3.2b wordt de verdeling gegeven over de bureaus naar etnische groepering. In verband met de geringe omvang van de Antilliaanse groepering zijn de data van deze groep gevoegd bij de data van de Surinaamse groepering.

Tabel 3.2a Verdeling over de consultatiebureaus van ingeschreven kinderen, naar etnische groepering. Geboortejahr 1980

etnische groepering cb	Nederlanders		Surinamers + Antillianen		Marokkanen		Turken		overige buitenlanders		totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Draaistraat	26	22	29	24	27	23	28	23	10	8	120	100
Gouverneurlaan	88	56	22	14	20	13	9	6	18	11	157	100
Hobbemastraat	41	14	81	27	45	15	104	35	26	9	297	100
Koningstraat	22	22	26	25	21	21	17	17	16	16	102	100
Newtonplein	15	31	21	44	2	4	3	6	7	15	48	100
Paulus Potterstr.	22	16	31	23	15	11	49	36	20	15	137	100
Regentesselaan	49	39	38	30	10	8	7	6	21	17	125	100
de la Reyweg	52	26	60	30	33	17	33	17	19	10	197	100
Overige cb's	35	55	15	23	2	3	1	2	11	17	64	100
totaal	350	28	323	26	175	14	251	20	148	12	1247	100

Tabel 3.2b Verdeling over de consultatiebureaus van ingeschreven kinderen, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982

cb \ etnische groepering	Nederlanders		Surinamers + Antillianen		Marokkanen		Turken		overige buitenlanders		totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Draaistraat	28	22	37	29	30	23	24	19	9	7	128	100
Goeverneurlaan	96	55	30	17	19	11	12	7	17	10	174	100
Hobbemastraat	45	13	93	27	60	18	108	32	35	10	341	100
Koningstraat	23	21	28	25	24	22	25	22	11	10	111	100
Newtonplein	21	34	20	33	3	5	5	8	12	20	61	100
Paulus Potterstr.	17	14	25	21	21	18	40	33	17	14	120	100
Regentesselaan	58	41	50	35	8	6	9	6	17	12	142	100
De la Reyweg	43	20	69	32	32	15	38	18	33	15	215	100
Overige cb's	42	74	8	14	3	5	1	2	3	5	57	100
totaal	373	28	360	27	200	15	262	19	154	11	1349	100

De aantallen bij de bureaus ingeschreven kinderen geven inzicht in de omvang van de groepen buitenlanders per bureau. De groepen van de overige bureaus betreffen de kinderen, die volgens opgave van de BBM wel zijn gevestigd in een van de concentratie wijken, doch een van de bureaus gelegen in de andere wijken bezoeken of zijn verhuisd.

3.4 Meetpunten

Het gebruik van de preventieve voorzieningen is afgemeten aan het aantal inentingen naar leeftijd, deelname aan het gehoor-onderzoek volgens Ewing, leeftijd bij eerste cb-bezoek en het aantal cb-bezoeken.

Volgens de landelijke richtlijnen kunnen beide geboorte-cohorten (1980 en 1982) ten tijde van de verzameling van gegevens de DKTP IV (op de leeftijd van \pm 12 maanden) en de mazelen-inenting (op de leeftijd van \pm 14 maanden) hebben ontvangen.

In Nederland wordt de Ewing-test toegepast voor de vroegtijdige opsporing van gehoorstoornissen. Alle kinderen van negen maanden uit het bevolkingsregister ontvangen een oproep voor eerste screening. Als een kind daarbij onvoldoende reageert wordt het

opgeroepen voor een tweede screeningsonderzoek, als regel een maand later. Bij onvoldoende tweede screening volgt een oproep voor uitgebreider diagnostisch onderzoek. (In sommige gevallen wordt op indicatie vóór of direct na het eerste screeningsonderzoek rechtstreeks voor diagnostisch onderzoek verwezen). Eerste en tweede screening vinden op het eigen bureau plaats. Het diagnostisch onderzoek wordt op een andere locatie - het audiologisch centrum - verricht.

Nagegaan is in hoeverre de onderscheiden etnische groeperingen onderling verschillen.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van onderzoek gegeven. Allereerst worden de uitkomsten van onderzoek naar kenmerken van de cb's beschreven (4.1). Dan volgt de indeling van de onderzoeksgroep naar ontvangen preventieve zorg (4.2). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen ingeschrevenen en niet-ingeschrevenen bij cb's. In paragraaf 4.3 worden van de ingeschrevenen achtergrondkenmerken, inentingsgraad, deelname aan de gehoorscreening volgens Ewing en cb-bezoek gegeven. Tenslotte worden van de niet-ingeschrevenen achtergrondkenmerken, inentingsgraad en deelname aan Ewing-screening gegeven (4.4).

Om de verschillen te toetsen tussen de etnische groeperingen werd gebruik gemaakt van: variantie-analyse, covariantie-analyse en berekening van partiële correlaties en chi-kwadraten. Voor beschrijving van de gebruikte statistische methoden wordt verwezen naar de algemene statistische literatuur.

4.1 Kenmerken van de consultatiebureaus

Teneinde antwoord te verkrijgen op twee van de onderzoeksvragen (zie hoofdstuk 2), hebben een schriftelijke en een mondelinge enquête plaatsgevonden op de bureaus, die in het onderzoek zijn betrokken. Deze vragen zijn:

1. Welke aanpassingen zijn binnen de voorzieningen getroffen ten behoeve van het gebruik door Turkse en Marokkaanse kinderen (en hun ouders) en welke effecten hadden deze aanpassingen op het gebruik van de voorziening door de totale zorgpopulatie.

2. Welke knelpunten worden aangegeven in de structuur/organisatie van de voorzieningen door de medewerkers van de cbz en cbk.

Uitgangspunt was, dat allerlei kenmerken van het bureau invloed kunnen hebben op de toegankelijkheid. Het is bekend dat er vele maatregelen worden genomen om de drempel voor buitenlanders te verlagen, zoals het inschakelen van een tolk of tolkentelefoon, het uitgeven van voorlichtingsfolders in diverse talen en voorzien van duidelijke plaatjes ter toelichting van de tekst etc. Niet op alle bureaus zijn de mogelijkheden tot aanpassing even groot. Komt dit tot uiting in het aantal bezoekers? Wat is de mening van het cb-team over de geboden mogelijkheden? Hebben zij wensen en suggesties die tot verbetering kunnen leiden? Een belangrijk knelpunt in de JGZ is de beperkte tijd die per kind beschikbaar is. Voor buitenlanders geldt dit in het bijzonder gezien de moeilijke communicatie, de te overbruggen cultuurverschillen en de minder goede gezondheidstoestand. Verveen-Keulemans (1980) bepleit dan ook met klem dat voor buitenlandse kinderen, tweemaal zoveel consulttijd wordt toegestaan als voor Nederlandse kinderen.

4.1.1 De kwantitatieve gegevens

Een overzicht van de voornaamste gegevens die de enquête opleverde is in tabelvorm gegeven (tabel 4.1).

Tabel 4.1 Kwantitatieve gegevens van de onderzochte cb's

	Regentesselaan	Goeverneurilaan	Hobbemastraat	Draaistraat	De La Reyweg	Newtonplein	Koningstraat	Paulus Potter- straat
1980. aantal artsen wijkverpl.	4	2	2	1	4	1	1	1
1982. aantal artsen wijkverpl.	3*	1*	1	4(wo.1 wzv)	4	1	2	5
	4	2	2	1	5	1	1	1
	3*	4**	4	6	5	2	4	5(wo.1 wzv)
wekelijkse bureaus	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	4	2-4	4	1	2	2
zuigelingen	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	4	1-4	3	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	1
1980. nieuw-ingeschr.	371	333	478	216	491	107	226	238
1982. nieuw-ingeschr.	352	404	483	193	456	108	175	176
afsprakspr.uur sinds tijd/kind Holl.z-kl	+ 10jr	+ 15	+ 7 $\frac{1}{2}$	+ 20	+ 1978	+ 1976	+ 1981	+ 1975
buit. z-kl	10	10	15	10	7	15	5	7 $\frac{1}{2}$
huisbezoek Holl.z-kl	10	15	10	20	10	8	15	15
buit. z-kl	1	1	1	0	7	15	5	7 $\frac{1}{2}$
leeftijd cbz →	1	1	0	2	x	1	0	0
cbk in maanden	1	1	0	2	x+25%	1	0	0
Aanpassing en jaar van uitvoering	12	12	14	14	12	12-14	12	14
apart spreekuur	-	-	+ 3x/mond Turks 2x/mond Mar.	+ 2x/mond Tur. 1x/mond Mar.	-	-	-	-
oproepkaartjes	+ 1980	+ 1980	+ 1980	+ 1980	+ 1980	+ 1980	+ 1980	+ 1981
weerdere Kk. uit één gezin	+ 1970	+ 1980	+ 1980	+ 1979	-	-	+ 1981	-
tolkentelefoon	-	-	-	+ 1982	+ 1982	- (cbk+)	-	+ 1983 (zelden)
tolk	-	-	+ 1982	+ 1982	-	-	-	-
voorl. materiaal	soms	soms	soms	+ 1980	vaak	soms	soms	+ 1982
prev. voorzieningen	-	-	+ 1982	soms	soms	soms	1982	-
consultatie	-	-	soms	soms	soms	-	-	-

* specifiek voor de kinderhygiëne

** waarvan één specifiek voor de kinderhygiëne

Opvallend is de diversiteit zowel in omvang als in wijze van werken. Dit geeft de mogelijkheid van onderlinge vergelijking van bureaus ten aanzien van de onderzoeksvragen die in uiteenlopende mate en op verschillende wijze aangepast zijn aan de bijzondere situatie die het grote aantal buitenlanders in hun wijk biedt.

Het aantal kinderen dat tot het verzorgingsgebied behoort verschilt van bureau tot bureau afhankelijk van de grootte van de wijk. Hiermee hangt samen het aantal aan de bureaus verbonden wijkverpleegkundigen en - slechts tot op zekere hoogte - het aantal wekelijks gehouden cb-zittingen.

Het aantal zittingen per week dat wordt gehouden voor zuigelingen varieert van vier tot een; voor kleuters van drie en half en tot een.

Het aantal in 1980 aan de bureaus verbonden artsen loopt uiteen van vier tot een; het aantal wijkverpleegkundigen van vijf tot een.

Tussen 1980 en 1982 is van vier bureaus de bemanning uitgebreid^{*} : op De la Reyweg met één arts en één wijkverpleegkundige, op de Goeverneurlaan, Newtonplein en Draaistraat met één tot drie verpleegkundigen.

Uit tabel 4.1 blijkt dat het aantal nieuw-ingeschreven zuigelingen op het grootste bureau tweemaal zo groot is als dat van het kleinste bureau. Bij 80-100 nieuw-ingeschrevenen per jaar die 10 consulten ontvangen in 50 weken komt men op 16-20 kinderen per zitting.

Indien de zorgpopulatie voor een aanzienlijk deel bestaat uit buitenlandse kinderen is dit aantal hoog.

* Deze uitbreiding was mede een gevolg van de overgang van specifiek naar 'all round' werk voor de wijkverpleegkundige.

De tijd die voor een consult van de arts wordt uitgetrokken varieert per bureau van 10-5 minuten per zuigeling, voor kleuters van 15-7,5 minuten. Op geen van de geëquëteerde bureaus wordt voor buitenlandse kinderen meer tijd uitgetrokken dan voor Nederlanders. Hieruit zou de gevolgtrekking kunnen worden gemaakt dat bij het bepalen van de consult-duur geen rekening wordt gehouden met communicatieproblemen. Zodra zich enig communicatie- (of ander) probleem voordoet treedt er stuwning op en ontstaan er lange wachttijden.

Op alle bureaus wordt consult gegeven volgens afspraak; de meeste bureaus doen dit al zolang men zich kan herinneren; op de De la Reyweg en de Koningstraat is het afspraaksprekeuur in de tachtiger jaren ingevoerd. Een huisbezoek wordt bij zuigelingen als routine éénmaal gemaakt. Voorts worden huisbezoeken afgelegd op indicatie bij zowel Nederlandse als buitenlandse zuigelingen en kleuters. Absolute aantallen hiervan zijn niet bekend, maar vermeld werd, dat bij buitenlandse zuigelingen 25% meer en bij buitenlandse kleuters 50% meer huisbezoeken afgelegd worden.

Het laatste cbz-bezoek vindt plaats met \pm 12 maanden; het eerste cbk-bezoek met 14-15 maanden.

Een aantal vragen had betrekking op eventuele speciale maatregelen die getroffen waren ten behoeve van buitenlandse kinderen en hun ouders. Op sommige bureaus worden aparte spreekuren (tolkenbureaus) gehouden voor buitenlanders: op de Hobbemastraat drie maal per maand voor Turken en tweemaal per maand voor Marokkanen, op de Draaistraat éénmaal per maand voor Marokkanen en tweemaal per maand voor Turken. Alle bureaus gebruiken speciale oproepkaartjes, gesteld in het Turks en Marokkaans; de meeste bureaus zijn daarmee in 1980 begonnen.

Sinds 1982 maken twee bureaus gebruik van de tolkentelefoon. Alleen op de Draaistraat worden beide communicatiemogelijkheden gebruikt.

Aangezien het voor buitenlandse vrouwen vaak moeilijk is om zich zonder begeleiding op straat te begeven zou het voor haar een tegemoetkoming kunnen betekenen als uit één gezin zuigelingen en kleuters op dezelfde zitting gezien konden worden. Op vier bureaus werd hiertoe al gedurende een aantal jaren gelegenheid geboden.

Op alle bureaus wordt, speciaal voor buitenlanders samengesteld, voorlichtingsmateriaal gebruikt. De bureaus die hiermee het eerst zijn begonnen (De la Reyweg in 1978, de Draaistraat, de Hobbemastraat en de Koningstraat in 1980 en de Paulus Potterstraat in 1982) geven aan dat zij dit materiaal vaak gebruiken; de overige bureaus vermelden 'soms'. Voorlichtingsbijeenkomsten, thema-ochtenden en dergelijke preventieve voorzieningen worden door drie bureaus geboden (Hobbemastraat, Draaistraat en De la Reyweg). Deze bureaus en ook de Paulus Potterstraat consulteren soms specifieke deskundigen met betrekking tot buitenlandse kinderen. Het zijn deze bureaus met het hoogste percentage buitenlanders die in hun aanpassing aan buitenlanders duidelijk verder zijn gegaan dan de overige bureaus, die alle ongeveer in gelijke mate zijn aangepast.

4.1.2 De interviews

De interviews, die half gestructureerd waren, werden steeds begonnen met een bespreking en zonodig toelichting van de schriftelijke enquête. In dit gesprek kwamen de op het bureau gebruikte aanpassingen aan de orde en de effecten die de medewerkers meenden daaraan te kunnen toeschrijven. Zonodig werden door de interviewers als mogelijke effecten genoemd: de invloed op bureaubezoek, wederzijds contact en begrip, het opvolgen van adviezen; invloed op het verloop van de bureauzitting, op het aantal afspraken per uur; komen de cliënten zelf met vragen, brengen ze

wel eens andere (toekomstige) moeders mee, hoe waarderen de moeders het bureau? Tenslotte werd het gesprek gebracht op knelpunten in structuur en organisatie van de bureaus (of van JGZ) die door de medewerkers worden ervaren, zoals ongeschikte dagen of dagdelen voor de bureauezittingen, niet-vrije toegankelijkheid door verplicht lidmaatschap van de kruisvereniging, de moeite die buitenlanders vaak hebben met het zich voegen naar een afspraakspreekuur, bereikbaarheid van locatie en medewerkers, de onbekendheid van buitenlanders met preventieve voorzieningen en de regels en wetten die de bewegingsvrijheid van Islamitische vrouwen beperken en daardoor bezoek aan het cb belemmeren.

Het interview werd besloten met een vrij gesprek, waarin alle aanwezigen nog andere feiten en meningen aandroegen die naar hun mening konden bijdragen tot beter begrip van de situatie ter plaatse.

Wat bij deze bezoeken opviel, was het grote verschil in accommodatie: nieuwe, modern ingerichte, lichte en ruime wacht- en spreekkamers, naast oude, uitgewoende, krappe en onoverzichtelijke (maar wél gezellige) ruimtes, met alle overgangen tussen deze twee uitersten.

Voor de medewerkers is het werken in ruime, speciaal voor het doel gebouwde vertrekken natuurlijk prettig en minder vermoeiend. Hoe de ouders - vooral de ouders van buitenlandse kinderen - de accommodatie ervaren, was niet bekend, met name niet of men zich meer thuis voelt in een eenvoudige, besloten omgeving dan in de iets zakelijkere moderne bouw.

Voor de overzichtelijkheid is de inhoud van de gesprekken ingedeeld in bureaukenmerken die naar de mening van de cb-medewerkers positief, resp. negatief worden ervaren door Turkse en Marokkaanse ouders. Tenslotte worden de knelpunten beschreven die tijdens de interviews werden genoemd ten aanzien van cultuurverschillen in de opvoeding en omgang met kinderen. Voor- en nadelen

van het werken in wijken met bewoners van verschillende nationaliteiten worden vermeld.

Bureaukenmerken die positief worden gewaardeerd.

In de gesprekken werden door verschillende cb-medewerkers de volgende punten genoemd, die naar hun mening door (buitenlandse) bureaubezoekers worden gewaardeerd. Niet alle punten werden op alle bureaus genoemd en soms waren ook niet alle bij het gesprek aanwezige teamleden dezelfde mening toegedaan.

- a. Een goede bureau-organisatie met continuïteit van de zorg door dezelfde personen, is bevorderlijk voor het bureaubezoek. Dit houdt in weinig wisseling van medewerkers, wijkgebonden werken, waardoor de cliënt de eigen wijkverpleegkundige goed leert kennen, vlot verloopende zittingen door een goede taakverdeling en een afspraakspreekuur.
- b. Naarmate rol en deskundigheid van de wijkverpleegkundige voor de moeders duidelijker worden bijv. doordat de taak van de wijkverpleegkundige op het bureau wordt uitgebreid, komen de moeders vaker voor tussentijdse consulten naar het spreekuur van de wijkverpleegkundige. Door de meer zelfstandige rol van de wijkverpleegkundige, zoals in 'het voorlichtingsproject', en door toegenomen gebruik van de Nederlandse taal bij buitenlanders, is hun contact met de wijkverpleegkundige verbeterd.
- c. Van de mogelijke aanpassingen die speciaal voor buitenlanders kunnen worden getroffen, worden als belangrijk genoemd:
 - de communicatiethema's. Met gebruikmaking van materiaal, dat is samengesteld door het Bureau Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders en het bureau GVO

Den Haag, wordt voorlichting geboden over onderwerpen betreffende voeding en verzorging van kinderen. Bovendien wordt aan actuele onderwerpen gedurende een bepaalde tijd speciale aandacht gewijd (bijv. in de zomer: het op vakantie gaan met kleine kinderen; in de winter: het geven van vitamine AD; veiligheid in en om huis, het gebruik van fluor etc.).

Sinds 1981 zijn twee wijkverpleegkundigen (w.v.) in het kader van een project voor buitenlanders, ieder voor 10 uur per week beschikbaar, om voorlichtingsactiviteiten voor buitenlandse vrouwen te onwikkelen. Zij werken experimenteel, ook ten behoeve van de andere bureaus. Dat de communicatiethema's een succes zijn, maken de w.v.-en op uit het feit, dat de buitenlandse moeders nu zelf met vragen komen en soms een zwangere vriendin meebrengen om haar vast met het bureau te laten kennismaken.

- het tolkenspreekuur, dat naast de functie die het vervult voor de individuele moeders, ook een sociale functie heeft.
- het aanpassen van de organisatie.
De overgang naar het cbk is op sommige bureaus verplaatst naar de leeftijd van 12 tot 14 maanden, nadat de mazelen-inenting is gegeven.
- het door de w.v. regelen van begeleiding voor vrouwen die niet alleen over straat mogen en daardoor het cb niet zouden kunnen bezoeken.
- de mogelijkheid van telefonisch consult of bezoek aan het spreekuur van de w.v. van 13-14 uur.
- naar verwachting zal een bewerking van het Groeiboek (1984) voor Turken en Marokkanen, waarmee men nu bezig is, goed aanslaan.

- d. Goede accommodatie, d.w.z. een ruim en licht, goed ingericht gebouw.
- e. Tijdens aparte bijeenkomsten voor buitenlanders wordt voorlichting gegeven aan groepen door wijkverpleegkundigen met behulp van een tolk.
- f. Intensieve begeleiding van wijkverpleegkundigen door een speciale kracht (GVO) van de Provinciale Kruisvereniging.

Bureaukenmerken die negatief worden gewaardeerd.

Door een aantal cb-medewerkers werden de volgende aanpassingen en omstandigheden genoemd die volgens hen bezwaren hebben:

- a. Via een tolk die in persoon op het bureau aanwezig is, kom je wel meer te weten van de cliënt, maar het persoonlijk contact wordt bemoeilijkt.
Een bezwaar van de tolkentelefoon zou zijn, dat de lijn te veel bezet wordt gehouden voor de overige cliënten.
- b. Aparte zittingen voor buitenlanders staan de integratie in de weg. In sommige wijken heerst echter veel racisme: de Nederlanders mijden dan het bureau, vanwege de buitenlanders. Soms is de weerstand van de Nederlandse zorgpopulatie de - negatieve - reden voor het concentreren van buitenlanders op een apart spreekuur.

Knelpunten

- a. In het algemeen is *ruimtegebrek* op een aantal bureaus een probleem. Er kunnen geen voorlichtingsbijeenkomsten gehouden worden en ook het meebrengen van meerdere kinderen, hetgeen buitenlanders vaak doen, geeft ruimteproblemen.

De babybus leent zich door de beperkte ruimte minder goed voor speciale aanpassingen. Een tolk kan daar niet worden ingeschakeld; van de tolkentelefoon kan geen gebruik gemaakt worden, doordat er geen telefoon aanwezig is. Het is niet mogelijk meerdere kinderen uit één gezin bij één en hetzelfde consult te zien. Een cbk is in de bus niet te houden: daarvoor moeten de ouders naar het vrij ver gelegen cbk Regentesselaan.

Dit gebrek aan continuïteit tussen cbz en cbk, samen met de afstand, zou tot gevolg hebben dat Turkse en Marokkaanse moeders het cbk minder bezoeken.

- b. Door een aantal medewerkers wordt om diverse redenen *tijdgebrek* genoemd als belangrijk knelpunt. Er is behoefte aan:

- meer tijd per kind voor het vertalen van het gesprokene, vooral voor uitleg van de Ewing-test. Sommige bureaus zijn te druk, waardoor lange wachttijden ontstaan en het consult maar kort duurt. De medewerkers zijn daar te zwaar belast, maar uitbreiding is niet mogelijk. Bepaalde aanpassingen kunnen daardoor niet worden ingevoerd.

- meer tijd voor tolkenbureaus.

Daarnaast wordt geklaagd over de moeilijke planning van het cbk door de sterk wisselende opkomst. Vooral in de zomermaanden leidt het zonder bericht wegblijven van de moeders, tot inefficiënt gebruik van de bureautijd. Een aantal moeders houdt zich wel aan de afgesproken dag, maar niet aan de afgesproken tijd.

- c. Door de *taalmoeilijkheden* kunnen alleen concrete, eenvoudige zaken besproken worden, ondanks het feit dat de kennis van de Nederlandse taal bij de buitenlanders geleidelijk wel verbetert. Deze problemen doen zich evenzeer voor met Surinamers ('ze verstaan je wel, maar

begrijpen je niet'). Er is te weinig mogelijkheid om te beschikken over een Berbers-sprekende tolk.

- d. *Cultuurverschillen* vormen een belangrijk knelpunt. Een moeilijkheid is de onbekendheid van buitenlanders met het instituut 'consultatiebureau'. Samen met de taalproblemen en de vrees om alleen over straat te gaan, zou dit het cb-bezoek belemmeren. Men komt wel met een ziek kind en voor de inenting. In het algemeen is preventief werken onder ongeschoolden moeilijk omdat deze mensen 'bij de dag' leven. De zin van het cb, vooral van het cbk, wordt niet gezien.

Een ander probleem is het isolement waarin Marokkaanse vrouwen leven. Turkse vrouwen zoeken elkaar wél op en wisselen de adviezen die op het cb zijn gegeven uit. Het grote kindertal in vele gezinnen en het analfabetisme van vele vrouwen staat de aanpassing in de weg: de vrouwen komen de deur niet uit - kunnen veelal niet vanwege het gezin - en zijn buitenshuis volslagen hulpeloos. Taalcursussen blijken voor analfabeten bijzonder moeilijk te volgen te zijn en weinig resultaat te hebben.

Verder belemmert de onzekerheid over hun toekomst - re-migreren of hier blijven? - de integratie.

Voor werkende ouders is het vaak moeilijk om het cb te bezoeken. In één wijk wordt nu nagegaan, hoe vaak kinderen onder de 4 jaar alleen worden gelaten als de ouders werken. In de crèches is vaak geen plaats; bovendien komen de tijden niet overeen met de behoefte van de ouders, die veelal een dubbele baan en dus extreem lange werktijden hebben. De kosten van een pleeggezin blijken van f 100,-- tot f 250,-- per week te bedragen.

De op het cb gegeven adviezen sluiten vaak niet aan bij de levenswijze van de cliënten. Dit geldt trouwens zowel voor Nederlanders als voor buitenlanders.

De tot het normale voedselpakket behorende extra's, zoals fluor en vitamine AD zijn voor een groot gezin vaak te kostbaar.

Ten aanzien van cultuurgebonden verschillen in het opvoeden bestaan zeer diverse opvattingen. Zo werd op één bureau opgemerkt dat over problemen met slapen en zindelijkheid bij kleuters nooit werd gesproken; wel over eetproblemen. Zijn deze onderwerpen niet bespreekbaar of komen ze werkelijk minder voor? Op één bureau werd dit toegeschreven aan een 'natuurlijkere wijze van leven en opvoeden'; op een ander bureau werd de veronderstelling geuit dat door de autoritaire Turkse en Marokkaanse opvoedingswijze minder opvoedingsproblemen zouden vóórkomen.

4.2 De onderzoekgroep naar ontvangen preventieve zorg.

De onderzoekgroep betreft de Haagse populatie, die volgens opgave van de BBM op 1 maart 1985 woonachtig is in de acht concentratie-wijken. Over de kinderen, die illegaal in deze wijken verblijven, zijn uiteraard geen data beschikbaar. Volgens de schatting van medewerkers van cb's is het aantal illegaal verblijvende kinderen gering.

De mogelijkheden van zorg, die zich kunnen voordoen zijn: controle van een cb en controle van huisarts of kinderarts.

In tabel 4.2 wordt per geboortjaar een overzicht gegeven van de verdeling over deze mogelijkheden van zorg naar etnische groepering. Degenen, die niet zijn ingeschreven bij een cb zijn onderverdeeld in 'geboren in Den Haag' en 'elders geboren'. 'Elders

geboren' * wil zeggen, dat een gezin zich vestigde in Den Haag na de geboorte van het kind. Indien het kind de zuigelingenleeftijd reeds was gepasseerd, is het denkbaar dat de ouders er niet meer toe kwamen het cb voor kleuters te bezoeken.

In tabel 4.2 wordt een overzicht gegeven van de onderzoeksgroep naar etnische groepering en ontvangen preventieve zorg.

Tabel 4.2 De onderzoeksgroep naar etnische groepering en ontvangen preventieve zorg.

ontvangen preventieve zorg etnische groepering	geboortejaar 1980					geboortejaar 1982						
	cb		h.a.* k.a	niet bekend geb.Den Haag		cb		h.a.*	niet bekend geb.Den Haag			
	n	%	n	wel n	niet n	n	n	%	wel n	niet n	n	
Nederlands	352	90	14	18	9	393	379	90	16	18	6	419
Surinaams/Ant.	326	94	1	3	16	346	364	97	2	4	4	374
Marokkaans	175	94			12	187	204	97	1		5	210
Turks	253	99	1	1	1	256	265	99	1	1	1	268
Ov. buitenlands	152	93		1	11	164	158	93	2	7	2	169
totaal generaal	1258	93	16	23	49	1346	1370	95	22	30	18	1440

* h.a. = huisarts
k.a. = kinderarts

Zoals blijkt uit tabel 4.2 zijn van de geboortejaren 1980 en 1982 respectievelijk 93% en 95% ingeschreven bij een cb. Een deel van de niet ingeschreven kinderen valt onder de zorg van de huisarts.

* Het zou juist zijn geweest om bij deze 'elders geboren' rekening te houden met de leeftijd van het in het onderzoek betrokken kind op de vestigingsdatum. Dit was niet mogelijk omdat aangifte van vestiging (en ook verhuizing) door betreffende niet altijd direct geschiedt. Een aantal data van vestiging bleek niet juist. Er zijn bijv. kinderen, die in 1980 al het cbz bezochten, terwijl deze volgens de gegevens van het GCA zich eerst in 1982 hadden gevestigd in de gemeente.

Van de geboortejaren 1980 en 1982 geldt dit voor respectievelijk 16 (1,2%) en 22 (1,5%) kinderen. Van de groep van 1980 is 5,3% 'non-participant', dat wil zeggen staat niet onder controle van een medische instantie. Voor de groep 1982 bedraagt dit percentage 3,8%.

Het grootste aantal non-participanten komt voor bij de Nederlandse kinderen die in 1980 zijn geboren in Den Haag. Voor 1982 geldt dit zowel voor de Nederlandse als voor de groepering 'overige buitenlanders'. Bij de onderscheiden etnische groeperingen, die aanleiding zijn geweest tot het onderzoek (Turken, Marokkanen) komt non-participatie bij de geboren in Den Haag nauwelijks voor. Voor de Marokkaanse kinderen geldt, dat non-participanten vooral die kinderen zijn, die na de geboorte zijn binnengekomen in Den Haag; de absolute en relatieve aantallen zijn echter gering. Daarbij komt dat het heel goed mogelijk is, dat de kinderen in hun 3de of 4de levensjaar zijn binnengekomen in Den Haag. Gezien de gebleken onbetrouwbaarheid van enkele data inzake vestiging in de gemeente is dit laatste niet met zekerheid te zeggen.

Zoals reeds vermeld in hoofdstuk 3 waren van het geboortjaar 1980 elf en van het geboortjaar 1982 éérentwintig dossiers onvindbaar. Derhalve bleven van de ingeschrevenen bij cb's 1247 en 1349 kinderen over voor het leveren van gegevens.

Om de bezoekfrequentie aan cbz en cbk per nationaliteit te kunnen vergelijken is onderscheid gemaakt tussen kinderen, die gezien hun verblijfsduur in Den Haag, niet in de gelegenheid waren om het cb gedurende de gehele zuigelingen- of kleutertijd te kunnen bezoeken en de kinderen, die zijn geboren en getogen in Den Haag. In tabel 4.3 wordt een overzicht gegeven van de onderscheiden subgroepen.

Tabel 4.3 Overzicht subgroepen

subgroep	geboortjaar			
	1980		1982	
	n	%	n	%
1 geboren en getogen in Den Haag	1072	86	1227	90,9
2.1 niet geboren in Den Haag, wel cbz	48	3,8	40	3,0
2.2 idem, geen cbz	70	5,6	24	1,8
3.1 verhuisd, geremigreerd, wel cbz	23	1,8	16	1,2
3.2 idem, geen cbz	4	0,3	5	0,4
4 landurige vakantie tijdens zuigelingenperiode	28	2,3	33	2,4
5 ten dele controle cb/controle huisarts; overleden kinderen	2	0,2	4	0,3
totaal	<u>1247</u>		<u>1349</u>	

In figuur 1 wordt een overzicht gegeven van de data, die over de onderzoekpopulatie beschikbaar zijn betreffende deelname aan de preventieve voorzieningen: inentingsgraad, mate van deelname aan gehoorscreening en frequentie van cb-bezoek.

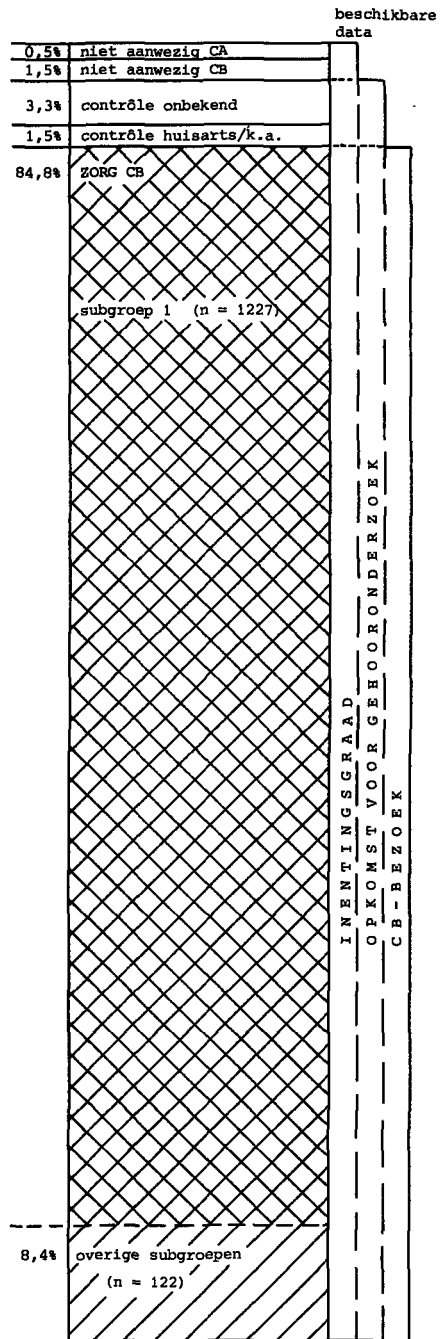
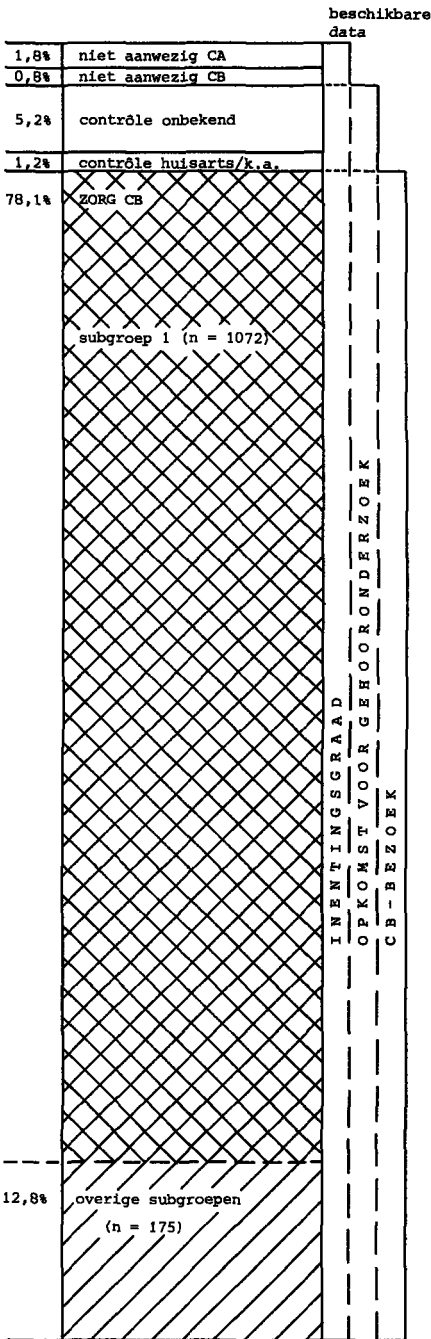
Figuur 1 Beschikbare data en procentuele verdeling van onderzoekpopulatie

G E B O O R T E J A A R 1 9 8 0

(n = 1371)

G E B O O R T E J A A R 1 9 8 2

(n = 1447)

4.3 Ingeschrevenen bij cb's.

4.3.1 Achtergrondkenmerken

Op een formulier (bijlage 1) zijn gegevens verzameld betreffende het gezin en de gezondheidszorg voor moeder en kind. De uitkomsten worden weergegeven in de volgorde van het formulier. Over sommige items wordt niet gerapporteerd omdat de betreffende gegevens in de cb-dossiers in onvoldoende mate vermeld stonden (bezoek van dagverblijf, huisbezoek, aantal oproepen voor cbz en cbk), dan wel bij nadere beschouwing niet belangrijk werden geacht (leeftijd vader).

Als regel zijn de gegevens van de cohorten 1980 en 1982 afzonderlijk weergegeven en wel van de kinderen uit alle subgroepen van het betreffende geboortjaar.

Beroep vader.

Om een overzicht te verkrijgen van de beroepen zijn deze ingedeeld (Westerlaak et al., 1975) in de volgende klassen: I ongeschoolde arbeider; II geschoolde arbeider; III lagere employee; IV kleine zelfstandige; V middelbare employee; eigenaar grotere bedrijven; VI hogere beroepen.

In tabel 4.4 wordt naar etnische groepering per geboortjaar de procentuele verdeling over deze klassen gegeven.

Tabel 4.4 Procentuele verdeling van de beroepsklasse van de vader, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1-5.

etnische groepering	beroepsklasse						zonder werk + onbekend		totaal	
	I		II		III en hoger		%		n	
	80	82	80	82	80	82	80	82	1980	1982
Nederlanders	5	6	41	31	36	33	18	30	350	373
Surinamers + Antillianen	10	9	29	25	27	32	34	44	323	360
Marokkanen	44	34	27	23	8	5	21	38	175	200
Turken	46	31	33	34	2	4	19	31	251	262
Overige buitenlanders	21	24	31	28	23	14	25	34	148	154
totale groep	22	18	33	28	21	19	24	35	1247	1349

Uit de tabel blijkt, dat de verdeling over de beroepsklassen voor Nederlanders, Surinamers/Antillianen en 'Overige buitenlanders' meer gevarieerd is dan voor Marokkanen en Turken. Laatstgenoemde behoren vrijwel uitsluitend tot de laagste beroepsklassen.

Het aantal werklozen was niet nauwkeurig na te gaan. Waar in het cb-dossier een streepje stond vermeld, was het niet duidelijk of dit 'werkeloosheid' betekende of 'beroep onbekend'. Dit percentage 'zonder werk + onbekend' was voor het geboortejaar 1982 in vergelijking tot 1980 voor alle etnische groeperingen toegenomen.

Beroep moeder.

De beroepen van de moeder zijn eveneens ingedeeld volgens de reeds vermelde beroepsklassen. In tabel 4.5 wordt naar etnische groepering, per geboortejaar de procentuele verdeling over de beroepsklassen gegeven.

Tabel 4.5 Procentuele verdeling van de beroepsklasse van de moeder, naar etnische groepering, per geboortjaar; subgroepen 1-5

etnische groepering	beroepsklasse						zonder werk + onbekend		totaal	
	I		II		III en hoger					
	% 80	% 82	% 80	% 82	% 80	% 82	% 80	% 82	n 1980	n 1982
Nederlanders	4	1	5	10	10	11	81	78	350	373
Surinamers + Antillianen	6	2	11	10	16	18	67	70	323	360
Marokkanen	6	4	0	0	1	1	93	95	175	200
Turken	21	21	3	4	1	1	75	74	251	262
Overige buitenlanders	11	8	4	11	10	8	75	73	148	154
totale groep	9	6	5	7	7	9	77	78	1247	1349

Voor zover er bij de moeders een beroep vermeld stond was de differentiatie in beroepsklasse voor de groepen Nederlanders, Surinamers/Antillianen en 'Overige buitenlanders' groter dan voor Marokkanen en Turken.

Vergelijking van de percentages 'zonder beroep' of 'onbekend' geeft voor de geboortejaren 1980 en 1982 geen noemenswaard verschil te zien in tegenstelling tot de getallen voor beroep vader.

Leeftijd moeder.

De leeftijd van de moeder werd in het onderzoek betrokken om een mogelijke invloed op de frequentie van cb-bezoeken na te gaan.

In tabel 4.6 wordt de verdeling naar leeftijdsklasse van de moeder (jong-midden-oud) in percentages gegeven, naar etnische groepering, per geboortjaar.

Tabel 4.6 Procentuele verdeling van de leeftijd van de moeder, naar etnische groepering, per geboortjaar; subgroepen 1-5

etnische groepering	leeftijd								totaal	
	≤ 18 jaar		19-34 jaar		≥35 jaar		onbekend		1980	1982
	1980	1982	1980	1982	1980	1982	1980	1982		
%	%	%	%	%	%	%	%	n	n	
Nederlanders	3	2	92	92	3	5	3	2	350	373
Surinamers + Antillianen	3	1	90	94	3	6	3		323	360
Marokkanen	1	2	80	79	15	15	4	5	175	200
Turken	3	3	86	85	9	11	2		251	262
Overige buitenlanders	2	0	89	92	7	5	2	3	148	154
totale groep	3	2	88	89	7	8	3	2	1247	1349

Zoals blijkt uit de tabel komen in beide cohorten meer oudere moeders bij Marokkanen en Turken voor dan bij de overigen.

Rangnummer van het kind in het gezin.

In tabel 4.7 wordt het rangnummer van het kind in het gezin weergegeven naar etnische groepering, per geboortjaar.

Tabel 4.7 Rangnummer van het kind in het gezin, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1-5

etnische groepering	rangnummer kind								totaal	
	1e + 2e		3e + 4e		≥5e		onbekend		1980 n	1982 n
	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %		
Nederlanders	81	82	12	16	1	1	5	1	350	373
Surinamers + Antillianen	74	74	20	20	3	4	3	2	323	360
Marokkanen	41	35	27	32	32	31	0	2	175	200
Turken	58	61	27	21	15	16	1	2	251	262
Overige buitenlanders	77	76	16	20	5	3	3	1	148	154
totale groep	68	68	20	21	9	9	2	2	1247	1349

Het is duidelijk dat voor het geboortejaar 1980 en 1982 de hogere rangnummers in het gezin vooral voorkomen onder de Marokkanen en, zij het in mindere mate, onder de Turken.

Gezinssituatie.

De gezinssituatie ('volledig' of 'onvolledig') is overgenomen van de geboorte-aangifte van de BBM en gecontroleerd in het cb-dossier*. In tabel 4.8 wordt de procentuele verdeling gegeven van de gezinssituatie naar etnische groepering, per geboortejaar.

* De vermelding 'ongehuwd' vormde geen reden om de gezinssituatie als 'onvolledig' te vermelden indien de vader en de moeder op hetzelfde adres verbleven.

Tabel 4.8 Procentuele verdeling van de gezinssituatie, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1-5

etnische groepering	gezinssituatie						totaal	
	volledig		onvolledig		onbekend		1980	1982
	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	n	n
Nederlanders	84	78	12	18	4	4	350	373
Surinamers + Antillianen	71	72	23	27	6	1	323	360
Marokkanen	90	94	2	2	8	4	175	200
Turken	91	96	2	3	7	1	251	262
Overige buitenlanders	86	86	10	9	4	5	148	154
totale groep	83	83	11	14	6	3	1247	1349

De gezinssituatie is bij Marokkanen en Turken het meest als 'volledig' geregistreerd. Bij de Surinamers/Antillianen is het percentage 'onvolledig' relatief hoog.

Ziekenhuisopname.

Voor de nu volgende kenmerken is uitgegaan van de gegevens van subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag).

Waar in het cb-dossier ziekenhuisopname werd vermeld is dit geregistreerd (inclusief premature en dysmatuere bevalling; exclusief normale klinische partus). De gegevens zijn aangevuld met die uit de eventueel in het dossier aanwezige ontslagbrieven. Als regel wordt vanuit elk Haags ziekenhuis de ontslagbrief van zuigelingen en peuters via de districtsarts JGZ naar de cb-artsen gezonden. De reden van opname is in het onderhavige onderzoek niet opgenomen.

In tabel 4.9 wordt het percentage kinderen met één of meer ziekenhuisopnamen in de perioden 1980-1984 vermeld naar etnische groepering, per geboortejaar.

Tabel 4.9 Percentage kinderen met één of meer ziekenhuisopnamen, in de periode 1980-1984, naar etnische groepering, per geboortjaar; subgroep 1

etnische groepering	één of meer maal opgenomen geweest			
	1980 (periode 80-84)		1982 (periode 82-84)	
	n	%	n	%
Nederlanders	337	25	356	22
Surinamers + Antillianen	286	25	339	20
Marokkanen	125	25	168	25
Turken	207	28	236	22
Overige buitenlanders	117	22	128	28
-----	-----	-----	-----	-----
totale groep	1072	25	1227	23

Het opnamepercentage verschilt per geboortjaar nauwelijks voor de onderscheiden etnische groeperingen.

Een vergelijking van beide geboortejaren is niet zinvol door de registratie ten tijde van het onderzoek (juni-aug. 1984): voor het geboortjaar 1982 is dit een kortere periode dan voor het jaar 1980.

Prenatale zorg.

In de meeste gevallen was in het cb-dossier vermeld door wie de prenatale zorg was verleend. In sommige gevallen werden zowel huisarts als specialist óf vroedvrouw en specialist genoemd. In beide gevallen is dan geregistreerd 'specialist'.

In tabel 4.10 wordt de procentuele verdeling van prenatale zorg voor de geboortejaren 1980 en 1982 vermeld per verlener en naar etnische groepering.

Tabel 4.10 Procentuele verdeling van prenatale zorg per verlener, naar etnische groepering, per geboortjaar; subgroep 1

etnische groepering	prenatale zorg								totaal	
	huisarts		vroedvrouw		specialist		geen + onbekend		1980	1982
	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	n	n
Nederlanders	1	0	64	61	23	33	12	5	337	356
Surinamers + Antillianen	1	0	57	60	33	38	9	1	286	339
Marokkanen	1	2	57	63	24	26	18	9	125	168
Turken	2	1	59	64	21	28	17	6	207	236
Overige buitenlanders	1	0	64	59	27	38	8	2	117	128
totale groep	1	1	60	61	26	33	12	5	1072	1227

Er bleek weinig verschil in prenatale zorg tussen de etnische groeperingen.

Partus.

De plaats van de bevalling was als regel op het cb-dossier vermeld. In tabel 4.11 wordt de procentuele verdeling gegeven per geboortjaar en naar etnische groepering.

Tabel 4.11 Procentuele verdeling van de plaats van bevalling, naar etnische groepering, per geboortjaar; subgroep 1

etnische groepering	plaats van bevalling								totaal	
	thuis		kraamkliniek		ziekenhuis		onbekend		1980 n	1982 n
	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %	1980 %	1982 %		
Nederlanders	10	10	31	29	53	60	6	2	337	356
Surinamers + Antillianen	2	0	38	40	56	60	4	0	286	339
Marokkanen	6	9	37	43	54	45	3	3	125	168
Turken	7	3	43	52	45	42	4	3	207	236
Overige buitenlanders	2	1	39	41	56	57	4	1	117	128
totale groep	6	5	37	39	53	54	4	2	1072	1227

Opvallend is voor beide geboortejaren bij alle groeperingen het geringe percentage thuisbevallingen. Het landelijk percentage bedroeg in 1982 35%, in Amsterdam en Rotterdam respectievelijk 20% en 16%. Thuisbevalling vindt nog het meest plaats bij de Nederlanders. De Marokkanen en Turken van het geboortjaar 1982 maakten meer gebruik van de kraamkliniek als plaats van bevalling vergeleken met die van het geboortjaar 1980.

4.3.2 Inentingsgraad

In de tabellen 4.12a en b wordt voor de geboortejaren 1980 en 1982 de verdeling gegeven van de kinderen, die al dan niet DKTP IV hebben ontvangen, per subgroep, naar etnische groepering.

Tabel 4.12a Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen DKTP IV, per etnische groepering. Geboortjaar 1980

etnische groepering	n	subgroep *												totaal		
		1		2.1		2.2		3.1		3.2+5		4		DKTP IV		
		DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	%
Nederlanders	350	333	4	4		4		4							345	(98,6)
Surinamers + Antillianen	323	282	4	14		9	4	2	2		3		3		310	(96,0)
Marokkanen	175	115	10	11		20	7	1	2				9		156	(89,1)
Turken	251	197	10	10		7	4	7	4				12		233	(92,8)
Overige buitenlanders	148	111	6	7	2	9	6	1		2	1		3		133	(89,9)
totaal	1247	1038	34	46	2	49	21	15	8	2	4	27	1	1177	(94,4)	

* subgroep 1 : geboren en getogen Den Haag
 subgroep 2.1 : geboren buiten Den Haag, wel cbz
 subgroep 2.2 : geboren buiten Den Haag, geen cbz
 subgroep 3.1 : verhuisd, geremigreerd, wel cbz
 subgroep 3.2 : verhuisd, geremigreerd, geen cbz
 subgroep 4 : langdurige vakantie tijdens zuigelingenperiode
 subgroep 5 : ten dele contrôle huisarts/cb;
 overleden kind.

Tabel 4.12b Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen DKTP IV, per etnische groepering. Geboortjaar 1982

etnische groepering	n	subgroep *												totaal		
		1		2.1		2.2		3.1		3.2+5		4		DKTP IV		
		DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV	DKTP IV
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	%
Nederlanders	373	336	20	6	3			2	1	2	3				346	(92,8)
Surinamers + Antillianen	360	329	10	8	2	4	1	3	1				1	1	345	(95,8)
Marokkanen	200	138	30	4	1	4	8	1	2	2			7	3	154	(77,0)
Turken	262	206	30	5		2		2	2				13	2	226	(86,3)
Overige buitenlanders	154	118	10	8	3	4	1	2		1	1		2	4	133	(86,4)
totaal	1349	1127	100	31	9	12	12	8	8	3	6	23	10	1204	(89,3)	

* zie tabel 4.12a

Uit de tabellen blijkt, dat het inentingspercentage voor DKTP IV

van de kinderen uit beide geboortejaren vooral bij de Marokkanen beduidend lager ligt. Ook de percentages voor de Turkse en de 'overige buitenlandse' kinderen zijn lager. Bij inspectie van de tabellen blijkt dit voor de Marokkaanse en overige buitenlandse kinderen vooral veroorzaakt te worden door niet-ingeënten uit de groepen die niet zijn geboren in Den Haag en geen cbz hebben bezocht (subgroepen 2.2 e.v.). Doch ook een aantal kinderen uit subgroep 1, dit geldt dan de Marokkanen en in mindere mate de Turken, zijn niet ingeënt. Langdurige vakantie tijdens de zuigelingenperiode blijkt voor het geboortjaar 1980 nauwelijks effect te hebben voor het ontvangen van DKTP IV. Dit is wel het geval voor het geboortjaar 1982.

In de tabellen 4.13a en b wordt voor de geboortejaren 1980 en 1982 de verdeling gegeven van de kinderen, die al dan niet de mazelen-inenting hebben ontvangen, per subgroep, naar etnische groepering.

Tabel 4.13a Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen mazelen-inenting, per etnische groepering. Geboortjaar 1980

etnische groepering	subgroep										totaal mazelen +								
	1		2.1		2.2		3.1		3.2+5			4							
	mazelen +	mazelen -	mazelen +	mazelen -	mazelen +	mazelen -	mazelen +	mazelen -	mazelen +	mazelen -		mazelen +	mazelen -						
Nederlanders	n	326	11	4		n	n	3	1	4		n	n	1		n	8	338	(96,6)
Surinamers + Antillianen	323	277	9	14		12	1	2	2	3		2	1			307	(95,0)		
Marokkanen	175	115	10	11		22	5	1	2			9				158	(90,3)		
Turken	251	193	14	10		10	1	6	5			12				231	(92,)		
Overige buitenlanders	148	111	6	8	1	14	1	1		2	1	3				138	(93,2)		
totaal	1247	1022	50	47	1	61	9	14	9	2	4	27	1			1172	(94,0)		

* zie tabel 4.12a.

Tabel 4.13b Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen mazelen-inenting, per etnische groepering. Geboortejaar 1982

etnische groepering	subgroep*											totaal mazelen			
	1		2.1		2.2		3.1		3.2+5		4				
	mazelen		mazelen		mazelen		mazelen		mazelen		mazelen				
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+		
Nederlanders	n												n	%	
373	321	35	5	4			2	1	3	2			331	(88,7)	
Surinamers + Antillianen	360	312	27	9	1	5	2	2			1	1	329	(91,4)	
Marokkanen	200	138	30	5		7	5	1	2		2	6	4	157	(78,5)
Turken	262	194	42	5		1	1	2	2			10	5	212	(80,9)
Overige buitenlanders	154	113	15	7	4	4	1	1	1	2		3	3	130	(84,4)
totaal	1349	1078	149	31	9	17	7	8	8	5	4	20	13	1159	(85,9)

* zie tabel 4.12a

Ook de percentages van de kinderen, die de mazelen-inenting ontvingen, zijn bij de Marokkaanse en Turkse kinderen de laagste. Het betreft zowel de kinderen van subgroep 1 als van de overige subgroepen. Ook blijkt langdurige vakantie in het buitenland voor het geboortejaar 1980 geen ongunstig effect te hebben op het ontvangen van de mazelen-inenting, terwijl dit voor het geboortejaar 1982 wél het geval is.

Opmerkelijk zijn de teruglopende inentingspercentages van alle onderscheiden etnische groeperingen bij vergelijking van de geboortejaren 1980 en 1982. Dit geldt voor alle subgroepen. Om na te gaan of de 1982-ers mogelijk ouder zijn ingeënt is de leeftijd van de kinderen bij inenting bepaald.

Daartoe werd de leeftijd in weken op de datum van inenting berekend. Voor de vergelijking van de geboortejaren zijn in tabel 4.14 de percentielen van de leeftijd in weken bij ontvangen DKTP IV naar etnische groepering per geboortejaar gegeven en in tabel 4.15 dezelfde gegevens voor de mazelen-inenting.

Tabel 4.14 Leeftijd (in weken) van ontvangen DKTP IV in percentielen, naar etnische groepering, per geboortejaar

etnische groepering	leeftijd in weken							
	p 10		p 50		p 90		uiterste waarden	
	80	82	80	82	80	82	80	82
Nederlanders	49	50	54	55	70	71	44 - 212	41 - 118
Surinamers + Antillianen	50	50	57	55	90	69	46 - 213	39 - 120
Marokkanen	50	49	63	58	140	80	46 - 240	39 - 107
Turken	49	51	61	59	105	80	46 - 216	46 - 112
Overige buitenlanders	48	50	55	56	79	68	46 - 211	46 - 115

Tabel 4.15 Leeftijd (in weken) van ontvangen mazelen-inenting in percentielen, naar etnische groepering, per geboortejaar

etnische groepering	leeftijd in weken							
	p 10		p 50		p 90		uiterste waarden	
	80	82	80	82	80	82	80	82
Nederlanders	62	62	66	68	87	84	58 - 219	48 - 125
Surinamers + Antillianen	62	62	69	68	95	83	53 - 209	54 - 121
Marokkanen	62	61	76	68	141	86	57 - 201	53 - 116
Turken	62	62	69	69	105	83	51 - 203	50 - 105
Overige buitenlanders	61	61	66	67	99	82	51 - 225	51 - 116

Uit de tabellen blijkt, dat de mediane leeftijd (p50) voor de Marokkaanse kinderen uit het geboortejaar 1982 lager is dan in het geboortejaar 1980. Hetzelfde geldt voor het 90ste percentiel ook wat betreft de Surniaamse en Turkse kinderen.

Voor dit verschijnsel zijn twee verklaringen mogelijk. Of de kinderen zijn in 1982 jonger ingeënt, c.q. meer op dezelfde leeftijd

als de Nederlandse kinderen. Ook zou het denkbaar zijn, gezien de uiterste waarden van 1982 in vergelijking met de uiterste waarden in 1980 dat een deel van de kinderen uit genoemde etnische groeperingen alsnog ingeënt zal worden. Het laatste is het meest waarschijnlijk.

4.3.3 Deelname aan gehoor-onderzoek volgens Ewing

Alle kinderen uit het bevolkingsregister ontvangen op de leeftijd van negen maanden een oproep voor de Ewing-test, welke wordt toegepast voor de vroegtijdige opsporing van gehoorstoornissen. Als een kind daarbij onvoldoende reageert wordt het voor een tweede screeningsonderzoek opgeroepen, in principe een maand later. Bij onvoldoende tweede screening volgt als regel een oproep voor uitgebreider diagnostisch onderzoek.

Het systeem van innemen en bewaren van de oproepkaarten werd eerst in 1980 ingevoerd. Aanloop moeilijkheden waren de oorzaak, dat van de kinderen, geboren in het 1e kwartaal 1980, deze kaarten niet volledig aanwezig waren. De jaren 1980 en 1982 zijn daardoor onderling niet vergelijkbaar. Bij de beschrijving van de deelname worden de opkomstpercentages van de twee screeningsonderzoeken en van het diagnostisch onderzoek gegeven voor het geboortjaar 1982. De deelname kan uiteraard alleen worden nagegaan voor de subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag). Van de opkomst voor eerste screening zijn de getallen groot genoeg om ook per CB de deelname voor de verschillende etnische groeperingen te kunnen geven (bijlage 7).

In tabel 4.16 worden de opkomstpercentages gegeven voor eerste Ewing-screening voor het cohort 1982, naar etnische groepering, per kwartaal en totaal.

Tabel 4.16 Opkomstpercentages voor 1e Ewing-screening, per kwartaal, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982, subgroep 1

opkomst- percentages etnische groepering	1e kwart.		2e kwart.		3e kwart.		4e kwart.		totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	Nederlanders	95	88	74	80	97	75	90	81	356
Surinamers + Antillianen	88	89	86	81	94	88	71	90	339	87
Marokkanen	37	73	44	73	49	61	38	60	168	67
Turken	59	80	66	68	55	76	56	59	236	71
Overige buitenlanders	28	86	35	80	37	81	28	86	128	83
totaal	307	85	305	77	332	78	283	77	1227	79

Blijkens de verzamelde kaarten zou de deelname aan de eerste Ewing-screening voor de kinderen van het geboortjaar 1982 uit de Haagse concentratie-wijken, die zijn betrokken in het onderzoek, 79% bedragen.

Wat de verschillende etnische groeperingen betreft, blijkt uit tabel 4.16 dat er van het geboortjaar 1982, ten opzichte van de Nederlanders minder oproepkaarten zijn van Marokkanen en Turken en meer van Surinamers/Antillianen. De percentages berekend per cb (bijlage 7) geven hetzelfde beeld. Dit kan betekenen, dat Marokkanen en Turken in mindere en Surinamers/Antillianen in meerdere mate aan het eerste Ewing-onderzoek deelnamen dan de Nederlanders en zoals blijkt uit tabel 4.16 in vrijwel alle kwartalen.

Degenen die 'onvoldoende' reageerden bij de eerste Ewing-screening werden opgeroepen voor het tweede screeningsonderzoek. In tabel 4.17 zijn de opkomstpercentages gegeven op grond van de aanwezige oproepkaarten.

Tabel 4.17 Opkomstpercentages voor 2e Ewing-screening*, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982, subgroep 1

etnische groepering	voor 2e Ewing-screening		
	opgeroepen n	verschenen n	%
Nederlanders	69	52	75
Surinamers + Antillianen	96	75	78
Marokkanen	54	41	76
Turken	68	50	73
Overige buitenlanders	32	23	72
totaal	319	241	75

* van degenen, die bij 1e screening onvoldoende reageerden.

In tabel 4.18 worden de opkomstpercentages gegeven van degenen die zijn opgeroepen voor het diagnostisch onderzoek.

Tabel 4.18 Opkomstpercentages voor diagnostisch onderzoek*, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982, subgroep 1

etnische groepering	voor diagnostisch onderzoek		
	opgeroepen n	verschenen n	%
Nederlanders	27	23	85
Surinamers + Antillianen	31	28	90
Marokkanen	23	17	74
Turken	21	15	71
Overige buitenlanders	12	8	67
totaal	114	91	80

* van degenen, die bij 2e screening onvoldoende reageerde

Uit de tabel blijkt dat Marokkanen, Turken en overige buitenlanders in mindere mate verschenen voor het diagnostisch onderzoek. Opgemerkt zij, dat voor dit onderzoek de ouders met hun kind naar

een andere locatie moeten gaan dan zij gewend zijn voor het cb-bezoek.

Blijkens de aanwezige kaarten namen Marokkanen en Turken van het geboortjaar 1982 in mindere mate deel aan het eerste screeningsonderzoek en aan het diagnostisch onderzoek dan de overige etnische groepering.

De resultaten van de twee screeningsonderzoeken met betrekking tot het gehoor zijn gegeven in bijlage 8.

4.3.4 Leeftijd eerste bezoek aan cbz

Nagegaan is of de periode tussen de geboorte van een kind en het eerste bezoek aan het cbz verschillend is voor de onderscheiden etnische groeperingen. Daartoe is de frequentieverdeling bepaald van de leeftijd in weken bij het eerste bezoek.

Alleen binnen de populatie van subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag) kon een vergelijking worden gemaakt.

In de tabellen 4.19a en b wordt voor de geboortejaren 1980 en 1982 een overzicht gegeven van de procentuele verdeling van de leeftijden bij het eerste bezoek naar etnische groepering.

Tabel 4.19a Procentuele verdeling van leeftijd (in weken) van 1e bezoek aan cbz, naar etnische groepering. Geboortjaar 1980, subgroep 1

etnische groepering \ leeftijd	Nederlanders		Surinamers + Antillianen		Marokkanen		Turken		Overige buitenlanders	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
≤ 3 weken	79	23,4	70	24,5	44	35,2	76	36,7	28	23,9
4 - 5 weken	175	51,9	138	48,3	54	43,2	99	47,8	67	57,3
6 - 10 weken	56	16,6	50	17,5	11	8,8	17	8,2	17	14,5
11 - 15 weken	12	3,6	9	3,1	3	2,4	5	2,4	2	1,7
≥ 16 weken	4	1,2	7	2,4	6	4,8	4	1,9	1	0,9
0 - bezoek datum 1e bezoek onbekend	8	2,4	4	1,4	5	4,0	3	1,4	1	0,9
	3	0,9	8	2,8	2	1,6	3	1,4	1	0,9
totaal	337	100	286	100	125	100	207	100	117	100

Tabel 4.19b Procentuele verdeling van leeftijd (in weken) van 1e bezoek aan cbz, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982, subgroep 1

etnische groepering \ leeftijd	Nederlanders		Surinamers + Antillianen		Marokkanen		Turken		Overigen buitenlanders	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
≤ 3 weken	60	16,9	63	18,6	40	23,8	65	27,5	35	27,3
4 - 5 weken	187	52,5	196	57,8	83	49,4	114	48,3	61	47,7
6 - 10 weken	76	21,3	60	17,7	20	11,9	41	17,4	28	21,9
11 - 15 weken	13	3,7	11	3,2	5	3,0	7	3,0		
≥ 16 weken	10	2,8	8	2,4	16	9,5	3	1,3	2	1,6
0 - bezoek datum 1e bezoek onbekend	7	2,0	1	0,3	3	1,8	6	2,5	1	0,8
	3	0,8			1	0,6			1	0,6
totaal	356	100	339	100	168	100	236	100	128	100

Uit de tabellen 4.19 a en b blijkt, dat de leeftijden van het eerste bezoek voor de onderscheiden etnische groeperingen elkaar binnen de week-perioden niet zo veel ontlopen. De hoogste percentages liggen voor alle groepen tussen de vier en zeven weken.

Marokkanen en Turken komen in meerdere mate met een jong kind (1-3 weken) op het bureau dan de overige etnische groeperingen.

4.3.5 Bezoekfrequentie cbz en cbk

Het gemiddeld aantal bezoeken van subgroep 1 aan cbz bedraagt voor de geboortejaren 1980 en 1982 respectievelijk 9,9 en 9,6 (bijlagen 9-1; 10). Het gemiddeld aantal bezoeken aan het cbk bedraagt 4,6 (bijlage 9-2). Van de kinderen geboren in 1982 ligt dit aantal uiteraard lager, aangezien voor dit cohort het bezoek aan het cbk nog niet is voltooid. Met berekening van het gemiddelde aantal bezoeken per etnische groepering wordt nog geen inzicht verkregen in de omvang van niet-bezoekers en niet-meer bezoekers. Vergelijken van de gemiddelde aantallen is onvoldoende om conclusies te trekken over achterblijvend cb-bezoek, want onder-consumptie zou kunnen worden gemaskeerd door over-consumptie.

Om achterblijvend cb-bezoek van Marokkanen en Turken te kunnen nagaan, zijn de bezoeken aan het cbz ingedeeld in frequentie-klassen.

De tabellen 4.20 - 4.22 geven voor subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag) de verdeling over frequentie-klassen bezoek cbz, naar etnische groepering per geboortjaar, afzonderlijk voor jongens en meisjes.

Tabel 4.20 Procentuele verdeling van 0-bezoek cbz, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar, subgroep 1

etnische groepering	geboortejaar 1980				geboortejaar 1982			
	jongens		meisjes		jongens		meisjes	
	totaal n	%	totaal n	%	totaal n	%	totaal n	%
Nederlanders	179	1,7	158	3,2	172	2,9	184	1,1
Surinamers + Antillianen	131	2,3	155	0,6	154	0,6	185	0,0
Marokkanen	59	3,4	66	4,5	82	2,4	86	1,2
Turken	108	1,0	99	2,0	140	2,9	96	2,1
Overige buitenlanders	69	1,5	48	0,0	65	0,0	63	1,6

Uit tabel 4.20 blijkt, dat 0-bezoek weinig voorkomt. De aantallen zijn dan ook te klein om significantie van eventuele verschillen te kunnen aantonen.

Tabel 4.21 Procentuele verdeling van 1-6 bezoek cbz, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar, subgroep 1

etnische groepering	geboortejaar 1980				geboortejaar 1982			
	jongens		meisjes		jongens		meisjes	
	totaal n	%	totaal n	%	totaal n	%	totaal n	%
Nederlanders	179	5,6	158	6,4	172	12,2	184	8,7
Surinamers + Antillianen	131	11,5	155	7,1	154	9,0	185	3,8
Marokkanen	59	11,9	66	18,2	82	15,9	86	24,4
Turken	108	5,6	99	13,1	140	10,6	96	12,5
Overige buitenlanders	69	5,9	48	6,3	65	6,2	63	4,8

Tabel 4.22 Procentuele verdeling van ≥ 7 bezoek cbz, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortjaar

ethnische groepering	geboortjaar 1980				geboortjaar 1982			
	jongens		meisjes		jongens		meisjes	
	totaal n	%	totaal n	%	totaal n	%	totaal n	%
Nederlanders	179	92,7	158	90,4	172	85	184	90,2
Surinamers + Antillianen	131	86,2	155	92,5	154	90,3	185	96,2
Marokkanen	59	84,7	66	77,3	82	81,7	86	74,4
Turken	108	93,4	99	84,9	140	86,4	96	85,4
Overige buitenlanders	69	92,6	48	93,7	65	93,8	63	93,7

Gezien de kleine aantallen in de groep onvoldoende bezoek (0- en 1-6 bezoeken) zijn de jongens en meisjes voor de statistische toets (chi-kwadraat) tesamen genomen.

Uit de analyse blijkt, dat de Marokkaanse kinderen achterblijvend bezoek aan cbz te zien geven in vergelijking met de Nederlandse kinderen ($p \leq 0,05$). Dit geldt voor beide geboortejaren. Turkse kinderen verschillen niet significant van de Nederlanders. Tussen Marokkanen en Turken is wel verschil aangetoond. Voor beide geboortejaren geldt, dat de Turken méér voorkomen in de frequentie-klasse ≥ 7 -bezoeken ($p \leq 0,05$). Dat wil zeggen, dat zij in meerdere mate dan de Marokkanen een 'normaal' bezoekpatroon voor cbz te zien geven.

Het verschil tussen de percentages van de geboortejaren 1980 en 1982 werd nader geanalyseerd. Voor bepaalde groeperingen zijn deze verschillen bijna significant ($0,05 < p < 0,10$). De Nederlanders komen minder en de Surinamers komen meer.

In tabel 4.23 wordt voor het geboortjaar 1980 tezamen voor de subgroepen 1 en 2.1 de verdeling over de frequentie-klassen bezook cbk gegeven naar etnische groepering, per geslacht.

Uit inspectie van de tabel op verschil tussen de etnische groeperingen blijkt, dat de Marokkanen en Turken het cbk in meerdere mate 'normaal', d.w.z. in de frequentie-klasse 3-6, bezoeken dan de Nederlanders.

Tabel 4.23 Procentuele verdeling van bezook aan cbk, naar etnische groepering, per geslacht. Geboortjaar 1980, subgroepen 1 en 2.1

etnische groepering	Nederlanders		Surinamers + Antillianen		Marokkanen		Turken		Overige Buitenlanders	
	j	m	j	m	j	m	j	m	j	m
bezoek-klasse	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =
	180	161	138	162	66	70	114	103	72	54
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0	6,1	6,8	4,3	2,5	6,1	5,7	2,6	6,8	4,2	9,3
1 - 2	15,6	15,5	5,8	6,8	7,6	8,6	10,5	8,7	8,3	14,8
3 - 6	65,0	67,1	69,6	77,8	75,6	75,7	75,4	72,8	81,9	68,5
7 - 8	13,3	10,6	20,3	12,9	10,6	10,0	11,4	11,7	5,6	7,4

Vele niet-Nederlanders bezoeken het cbk frequenter dan de Nederlanders. Behalve de procentuele verdeling van aantal bezoeken aan cbz en cbk over frequentie-klassen is ook nagegaan in hoeverre er een relatie bestaat tussen frequentie van bezook aan cbz en cbk. Dit is nagegaan voor subgroep 1 van het geboortjaar 1980. Ten-einde een indruk te geven van dit verband bij de onderscheiden etnische groeperingen wordt in tabel 4.24 een overzicht gegeven van de frequenties van het bezook aan cbz en cbk (ingedeeld in vier klassen: geen, laag, midden, hoog).

Over de verdelingen werd Pearson's correlatie-coëfficiënt berekend.

Tabel 4.24 Frequentie-verdeling over bezoekklassen cbz en cbk, naar etnische groepering, met Pearson's correlatie-coëfficiënten. Geboortjaar 1980, subgroep 1

bezoek cbz etnische groepering	geen					laag					midden 7 - 10					hoog ≥ 11				
	N	Su	Ma	Tu	Ov.b.	N	Su	Ma	Tu	Ov.b.	N	Su	Ma	Tu	Ov.b.	N	Su	Ma	Tu	Ov.b.
geen	6	2		3		9	3	4	1	3	5	4	2	5		1	1	2	1	3
laag (1-3)	2	2	2		1	5	7	7	5	3	38	18	4	23	5	44	13	3	15	18
midden 4-6			3			6	15	7	11	1	65	91	36	73	34	115	85	41	46	42
hoog > 7							1	1	2		14	11	2	10	3	27	33	11	12	4

Correlatie-coëfficiënten bezoek: cbz x cbk
 N = newerlanders. 0,40***
 Su = Surinamers/Antillianen. 0,36***
 Ma = Marokkanen 0,36***
 Tu = Turken 0,22***
 Ov.b. = Overige buitenlanders 0,14**

** p < 0,0007
 *** p < 0,0001

Uit de tabel blijkt, dat er verband is tussen bezoek-frequenties aan zuigelingen- en kleuterbureau. De correlatie-coëfficiënten zijn niet zo hoog.

Niet-bezoeken van het zuigelingenbureau behoeft niet met zich mee te brengen, dat ook het kleuterbureau niet wordt bezocht. Een deel van de 0-bezoekers van het cbz waaieren uit over de frequentie-klassen van het cbk. Ook het omgekeerde is het geval: de 0-bezoekers van het cbk komen voort uit alle bezoekklassen van het cbz. Geen bezoek aan zowel cbz als aan cbk komt weinig voor: 6 Nederlandse (1,8%), 2 Surinaamse (0,7%) en 3 Turkse (1,4%) kinderen.

Bij de Marokkaanse en overige buitenlandse kinderen komt de combinatie van 0-bezoek aan cbz en cbk niet voor. Voor het

geboorteaar 1982 lagen de aantallen op het moment van verzameling van de gegevens (juni-augustus 1984) in dezelfde orde van grootte.

De verdeling over de frequentie-klassen van bezoek aan cbz en cbk voor de onderscheiden etnische groeperingen, gegeven in de tabellen 4.20 - 4.22, betreft de zorgpopulatie van alle cb's tesamen. In bijlagen 11-13 is een overzicht gegeven van de verdelingen per cb. Nagegaan is in hoeverre de acht in het onderzoek betrokken bureaus verschillen in bezoekfrequentie van de onderscheiden etnische groeperingen.

Aangezien de onderzoeksvragen zijn gericht op de Marokkaanse en Turkse zorgpopulatie in vergelijking met de Nederlandse zijn eventuele verschillen tussen bureaus alleen voor deze etnische groeperingen geanalyseerd. De Marokkanen en Turken zijn vanwege de kleine aantallen tesamen genomen. De acht bureaus zijn door middel van variantie-analyse vergeleken op het punt van bezoekfrequentie aan het cbz (subgroep 1) en aan het cbk (subgroepen 1 en 2.1). Het criterium voor gering bezoek aan het cbz is het voorkomen van minder dan zeven bezoeken; voor bezoek aan het cbk (alleen het geboorteaar 1980) minder dan drie bezoeken.

Op grond van het verband tussen aantal bezoeken en rangnummer kind werd het rangnummer als covariant meegenomen (zie tabel 4.25). Uit de toetsing blijkt zowel significantie van de invloed van de covariant als een significante wisselwerking tussen etnische groepering en bezoekfrequentie aan de diverse cb's ($p \leq 0,05$).

Op grond van die uitkomst is een verdere analyse verricht per etnische groepering. Hoewel de invloed van de covariant aantoonbaar is, blijkt bij inspectie van de gemiddelden, gecorrigeerd voor de invloed van de covariant, dat deze weinig afwijken van de oorspronkelijke gemiddelden. Om na te gaan bij welke cb's de verschillen berusten zijn de ongecorrigeerde gemiddelden getoetst volgens de procedure van Scheffé. Hieruit blijkt dat de Marokkaanse/Turkse groep uit het geboorteaar 1982 het cbz

Goeverneurlaan significant minder frequent bezoekt dan het cbz Hobbemastraat, Paulus Potterstraat en Regentesselaan.

Ook ten aanzien van de overige cb's is, hoewel niet significant, dezelfde tendentie aanwezig. Het cb behoort tot de groep met geringe specifieke voorzieningen voor buitenlanders. Dit geldt echter óók voor de Paulus Potterstraat en de Regentesselaan. Een ander verschil is het aantal Marokkanen en Turken onder de zorgpopulatie van de Goeverneurlaan. Dit aantal is klein in vergelijking met de meeste overige bureaus, genoemde zorgpopulatie vormt duidelijk een minderheidsgroep.

Verder onderscheidt de Goeverneurlaan zich door een lagere bezoekfrequentie (< 3) aan het kleuterbureau voor de totale zorgpopulatie van het geboortjaar 1980 (voor 1982 is dit niet nagegaan).

Tijdens de jaren, waarop het onderzoek betrekking heeft, was er sprake van onderbezetting van de cb-teams. Een mogelijke oorzaak van de geringe bezoekfrequentie kan zijn de combinatie van: weinig specifieke voorzieningen, een relatief klein aantal Marokkanen en Turken in de zorgpopulatie en onderbezetting van het cb-team.

4.3.6. Cb-bezoek en achtergrondkenmerken

Van de onderzoeksgroep zijn nagegaan achtergrondkenmerken van de ouders zoals: SES (sociaal-economische status gerekend naar het beroep van de vader), leeftijd moeder, beroep moeder, gezinssituatie (gezin volledig of onvolledig). Van het kind zijn bekend: geslacht, rangnummer in het gezin en of het al dan niet werd opgenomen in een ziekenhuis. Om inzicht te verkrijgen in de samenhang van deze onderzoeksgegevens met de frequenties van cb-bezoek zijn in eerste instantie de correlatie-coëfficiënten berekend. De berekeningen werden afzonderlijk voor de onderscheiden etnische groeperingen en per geslacht gemaakt. Gezien de vrij geringe

differentiatie bij de etnische minderheden in zowel het beroep van de vader als van de moeder is voor de correlatieberekeningen alleen het onderscheid wel/geen beroep gemaakt.

Daar het gaat om de relatie met frequentie van cb-bezoek zijn de berekeningen gemaakt voor subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag).

In tabel 4.25 worden de correlatie-coëfficiënten tussen cb-bezoek en achtergrondkenmerken gegeven naar etnische groepering, per geslacht. Slechts die getallen zijn gegeven waar significantie kon worden aangetoond.

Tabel 4.25 Correlatie-coëfficiënten* tussen cb-bezoek en achtergrondkenmerken, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar; subgroep 1

Achtergrond-kenmerken	etnische groepering	gesl.	cbz 80	cbz 82	cbk 80
V.beroep	Ned.	j	<u>.19</u>	<u>.29</u>	.18
	Sur.	m	<u>.20</u>		
	Mar.	j		.24	.22
		m		.22	.26
leeftijd M.	Ned.	j	.13		.15
	Sur.	j		-.16	<u>-.21</u>
	Mar.	m		.18	
	Turks	j	-.19		
M.beroep	Ned.	j		.14	
	Turks	m	.18		
	Overigen	j			.22
Rangnummer kind	Ned.	j		<u>-.25</u>	-.14
		m	-.16	-.17	<u>-.23</u>
	Sur.	j	<u>-.32</u>	<u>-.35</u>	<u>-.24</u>
	Turks	j	-.17		<u>-.30</u>
		m	-.23		
	Overigen	m	<u>-.44</u>		
	j		-.25		
Gezins-situatie	Ned.	j	<u>-.28</u>	-.15	-.16
		m		<u>-.26</u>	
	Sur.	j	-.16		
		m		<u>-.23</u>	
Overigen	j	<u>-.29</u>			
Ziekenhuis-opname	Ned.	j		-.15	.18
	Sur.	j	-.22		-.20
	Turks	j			.28

* Getal niet onderstreept: $p \leq 0.05$, eenmaal onderstreept: $p \leq 0.01$, tweemaal onderstreept: $p \leq 0.001$

Uit tabel 4.25 blijkt, dat de correlaties niet hoog zijn (slechts enkele zijn groter dan .30). De sterkste relatie kon worden aangetoond met rangnummer van het kind. Voor het merendeel van de etnische groeperingen geldt, dat een hoger rangnummer een mindere mate van cb-bezoek met zich meebrengt. Bij de Marokkaanse moeders is dit verband niet significant doch de tendentie is aanwezig. Verder blijken de volgende verbanden:

- Het al dan niet hebben van een beroep van de vader is van invloed op het cb-bezoek van Nederlandse, Surinaamse en Marokkaanse kinderen. Wél een beroep gaat samen met frequenter bezoek.
- Voor Nederlandse jongens uit beide geboortejaren en voor Marokkaanse meisjes uit het geboortjaar 1982 gaat hogere leeftijd van de moeder samen met frequenter cb-bezoek. Voor Surinaamse en Turkse jongens uit respectievelijk de geboortejaren 1982 en 1980 is er een relatie in de omgekeerde richting. Overigens kan dit kenmerk niet worden beschouwd zonder daarbij het rangnummer van het kind te betrekken, omdat de leeftijd van de moeder uiteraard voor de totale groep sterk is gecorreleerd met het rangnummer van het kind (r varieert tussen .27 en .78).
- In de beschikbare data tussen beroep van de moeder en frequentie van cb-bezoek bestaat een positieve relatie: het feit dat moeder een beroep heeft gaat samen met meer cb-bezoek.
- De gezinssituatie is van invloed op de bezoekfrequentie. De negatieve correlaties duiden op een lagere bezoekfrequentie bij het onvolledige gezin.
- Het feit, dat een kind wordt opgenomen in een ziekenhuis kan samengaan met meer of met minder cb-bezoeken. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het feit, dat zowel positieve als negatieve correlaties zijn

gevonden. Voor het geboortejaar 1980 geldt, dat Turkse en Marokkaanse jongens meer naar het cbk komen als er een vermelding is van ziekenhuisopname, terwijl de Suri-naamse jongens dan juist minder komen (zowel op het cbz als het cbk). Het gaat om het al dan niet opgenomen zijn. Over duur van de opname zijn geen gegevens beschikbaar.

Bij het bepalen van de invloed van de leeftijd van de moeder op de bezoekfrequentie aan het cb dient de wisselwerking met de overige variabelen te worden nagegaan. Dit werd berekend door covariantie-analyse.

De analyses zijn uitgevoerd, zowel voor het totaal, als afzonderlijk voor de etnische groeperingen, op het aantal bezoeken aan cbz van de geboortejaren 1980 en 1982 en op het aantal bezoeken aan cbk voor het geboortejaar 1980. De verschillen tussen de etnische groeperingen zijn niet van betekenis.

In tabel 4.26 zijn de significantie-niveaus van de verkregen F-waarden gegeven van het totaal (subgroep 1) met de afwijkingsscores van de gemiddelde leeftijd van de moeder.

Tabel 4.26 Covariantie-analyse* van invloed van leeftijd van de moeder op bezoekfrequentie cbz en cbk, per geboortejaar; subgroep 1

variantie-bron	(1980)		leeftijd moeder		(1980)	
	cbz		cbz		cbk	
hoofdeffect: aantal bezoeken	0.044		0.006		0.695	
covarianten:						
beroep M.	0.000		0.000		0.000	
rangnr. kind	0.000		0.000		0.000	
geslacht	0.167		0.189		0.169	
gezinssituatie	0.430		0.029		0.432	

aantal bezoeken	gem.leeftijd moeder 25,65			26,02			25,65		
	n	afwijkings-score		n	afwijkings-score		n	afwijkings-score	
		ongecor.	gecorrigeerd		ongecor.	gecorrigeerd		ongecor.	gecorrigeerd
0	15	.35	-.52	17	.10	-1.21	48	2.21	.01
1	10	.05	-.48	5	-4.42	-3.00	44	-.22	-.47
2	7	1.64	-1.94	15	-.49	-.73	62	-.18	-.21
3	9	.35	-1.81	18	-2.91	-2.14	99	-.86	-.80
4	17	.70	.00	23	-.67	-.68	175	.20	.34
5	21	-.65	-1.92	14	-.52	-2.85	235	.06	.04
6	26	-1.65	-1.49	43	.51	-.97	239	-.21	.03
7	51	-.71	-1.41	63	.11	-.38	90	-.00	.19
8	82	1.06	.33	107	.42	-.33	36	.10	.19
9	119	.89	.14	191	.22	-.14			
10	186	.25	.17	213	-.15	.20			
11	189	-.05	.59	203	-.09	.33			
12	146	-.72	-.33	135	.11	.63			
13	81	-.01	.71	77	-.05	-.04			
14	40	.23	.89	35	1.78	2.40			
15	35	-2.05	-1.04	26	-1.44	-.27			

* Significantie-niveau verkregen F-waarden, gemiddelde waarden leeftijd van de moeder en (on)gecorrigeerde afwijkingscores naar frequentie bezoek aan cbz en cbk.

Uit de tabel is af te leiden, dat de leeftijd van de moeder van invloed is op het aantal bezoeken aan het cbz. Op de bezoeken aan het cbk is de leeftijd niet van invloed.

In het tweede deel van de tabel valt op dat van de meegenomen covarianten alleen moeder wel/geen beroep en rangnummer van het kind van invloed zijn geweest. Dit blijkt uit de verschillen tussen ongecorrigeerde en gecorrigeerde gemiddelden. Uit de

gecorrigeerde gemiddelden blijkt verder, dat de leeftijd bij de hogere bezoekfrequenties hoger is dan bij de lagere frequenties. Dit betreft de totale groep. De analyse afzonderlijk gemaakt voor de etnische groeperingen leverde binnen deze groeperingen geen verschillen van betekenis wat betreft het bezoek aan het cbz. Alleen voor de overige buitenlanders kon voor bezoek aan het cbk worden aangetoond, dat de oudere moeder ertoe geneigd is het cbk frequenter te bezoeken.

Nagegaan is in hoeverre de 0-bezoekers zich wat betreft SES^{*}, moeder wel/geen beroep, rangnummer van het kind, gezinssituatie en opgenomen zijn in een ziekenhuis onderscheiden van de overigen. Zoals bleek uit de tabellen 4.20 en 4.22 zijn de aantallen 0-bezoekers per etnische groepering te klein om afzonderlijk de statistische bewerkingen toe te passen. Hoewel het buiten de vraagstelling van het onderhavige onderzoek valt zijn, gezien de actualiteit van het vraagstuk van 0-bezoekers en het feit, dat relevante gegevens ter beschikking zijn, de analyses uitgevoerd voor alle etnische groeperingen tesamen.

De gemiddelden voor een aantal kenmerken zijn afzonderlijk voor 0-bezoekers cbz en 0-bezoekers cbk vergeleken met de overigen. De verschillen zijn op significantie getoetst met behulp van de Student-toets.

In tabel 4.27 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelden van 0-bezoekers cbz en de overigen, voor de achtergrondkenmerken:

* Afgelezen aan het beroepsniveau van de vader. Het gaat in dit geval om de totale groep, afgezien van de etnische groepering. Daarom kon de SES als variabele worden genomen in plaats van het meer globale: vader wel/geen beroep.

SES*, moeder een beroep, rangnummer kind, gezinssituatie en opname ziekenhuis.

Tabel 4.27 Achtergrondkenmerken van 0-bezoekers cbz en overigen, per geboortjaar; subgroep 1

achtergrond- kenmerken	geboortjaar 1980				geboortjaar 1982			
	0-bezoek n gem.	overigen n gem.	T-waar- den	sign. niv.	0-bezoek n gem.	overigen n gem.	T-waar- den	sign. niv.
SES	16 2,2	898 2,1	0,26	0,79	12 1,5	1019 1,8	-0,68	0,50
M. beroep	3 0,7	307 0,8	-0,86	0,39	13 0,0	1141 0,3	-2.14	<u>0,032</u>
Rangnr. kind	17 2,5	1032 2,1	1,01	0,31	17 3,1	1192 2,2	1,66	0,116
Gezins- situatie	19 1,1	1041 1,1	-0,39	0,69	18 1,2	1192 1,1	0,31	0,76
Opname ziekenhuis	17 0,2	1015 0,3	-0,26	0,80	16 0,4	1194 0,2	1,42	0,16

De groep 0-bezoekers aan cbz van geboortjaar 1980 bestaat uit 21 kinderen, van geboortjaar 1982 uit 18 kinderen. De groepen 'overigen' omvatten respectievelijk 1051 en 1209 kinderen. In de tabel zijn de aantallen kleiner, omdat niet van alle kinderen de betreffende kenmerken bekend zijn.

Het aantal 'M-beroep' van geboortjaar 1980 is te klein geworden om daaruit conclusies te trekken. Ook op de overige kenmerken onderscheiden de 0-bezoekers uit dit geboortjaar zich niet.

De 0-bezoekers uit het geboortjaar 1982 onderscheiden zich erin, dat de moeders geen beroep hebben.

In tabel 4.28 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelden van 0-bezoekers cbk en de overigen voor de reeds genoemde achtergrondkenmerken.

Tabel 4.28 Achtergrondkenmerken van 0-bezoekers cbk en overigen. Geboortejaar 1980, subgroep 1

achtergrond-kenmerken	geboortejaar 1980				T-waarden	Sign. niv.
	0-bezoek n	gem.	overigen n	gem.		
SES	44	1,9	870	2,1	-1,08	0,28
M. beroep	10	0,9	300	0,8	0,55	0,59
Rangnr. kind	49	3,2	1000	2,1	3,66	<u>0,001</u>
Gezins-situatie	53	1,2	1007	1,1	1,25	0,22
Opname ziekenhuis	50	0,2	982	0,3	-1,53	0,13

De 0-bezoekers cbk van 1980 bestaat uit 55 kinderen en de 'overigen' uit 1017 kinderen. In de tabel zijn de aantallen kleiner, omdat niet van alle kinderen de betreffende kenmerken bekend zijn. De 0-groep onderscheidt zich van de groep overigen doordat het rangnummer van het kind 1,1 hoger ligt.

4.3.7 cb-bezoek en inentingsgraad

Het effect van cb-bezoek op de inentingsgraad lijkt voor de hand liggend. Immers naarmate het kind vaker op het cb komt is de kans groter dat het volledig wordt ingeënt.

Om het effect te bepalen is voor subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag) het verband nagegaan tussen ontvangen DKTP III, DKTP IV en de mazelen-inenting.

In tabel 4.29 is de verdeling gegeven van aanwezigheid DKTP III, DKTP IV en mazelen-inenting naar etnische groepering per geboortejaar over bezoekfrequentie aan cbz.

De verdeling werd getoetst door berekening van de χ^2 -kwadraat. Onder aan de tabel wordt de p-waarde van het significantie-niveau van de χ^2 -kwadraat gegeven. Voor het geboortejaar 1980 is de

inentingsgraad zo hoog, dat op de verdelingen ingeënten/niet-in-geënten de uitvoering van statistische bewerkingen niet zinvol is.

Voor het geboortjaar 1982 is dit wel zinvol omdat in dit jaar voldoende differentiatie is tussen, ingeënt en niet-ingeënt zijn.

Tabel 4.29 Bezoek cbz en verdeling DKTP III, DKTP IV en mazelen-inenting, naar etnische groepering, per geboortjaar, subgroep 1

Bezoek-klasse	etnische groepering	geboortjaar 1980				geboortjaar 1982													
		DKTP III		DKTP IV		DKTP III		DKTP IV		Mazelen									
0		+	-	%+															
	Ned.	7	1	7	1	7	1	5	2	4	3	5	2	4	3	5	2	4	3
	Sur.	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Mar.	5		4	1	4	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1
	Tur.		3		3		3		1	5	1	5	1	5	1	5	1	5	1
Ov.	1		1		1		1		1		1		1		1		1		
1 - 3		+	-	%+															
	Ned.	11		11		9	2	9	6	9	6	9	6	9	6	9	6	9	6
	Sur.	3		3		3		5	2	4	3	5	2	4	3	5	2	4	3
	Mar.	4	2	3	3	6	3	6	3	3	6	3	6	3	3	6	3	6	3
	Tur.	4		4		3	1	2	4	1	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Ov.	1	2	1	2	1	2	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	
4 - 6		+	-	%+															
	Ned.	8	1	7	2	7	2	21	1	17	5	21	1	17	5	21	1	17	5
	Sur.	22	1	22	1	21	2	13	1	11	3	11	3	11	3	11	3	11	3
	Mar.	12	1	9	4	8	5	17	8	14	11	17	8	14	11	17	8	14	11
	Tur.	15		15		14	1	16	5	11	10	12	9	11	10	12	9	11	10
Ov.	3	1	2	2	2	2	3	3	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	
≥ 7		+	-	%+															
	Ned.	308	1	308	1	303	6	312		306	6	293	19	306	6	293	19	306	6
	Sur.	256	100	255	1	251	5	316	1	313	4	296	21	313	4	296	21	313	4
	Mar.	101	100	99	2	97	4	131	100	120	11	115	16	120	11	115	16	120	11
	Tur.	185	100	178	7	176	9	202	1	193	10	178	25	193	10	178	25	193	10
Ov.	108	1	107	2	107	2	119	1	116	4	111	9	116	4	111	9	116	4	
		1056	16	1038	34	1021	51	1182	45	1127	100	1078	149	1127	100	1078	149	1127	100
	totaal	99		97		95		96		92		88		92		88		92	

Significantie-niveau X':

Ned. 0,0000
 Sur. 0,0002
 Mar. 0,0015
 Tur. 0,0000

Marokkaanse en Turkse kinderen uit het geboortjaar 1982 blijken bij achterblijvend bezoek (< 7 maal) aan het cbz meer niet (of onvolledig) te zijn ingeënt tegen DKTP dan de Nederlanders. Dit neemt niet weg, dat voor zowel buitenlandse als Nederlandse kinderen geldt, dat het verband tussen bezoek cbz en inenting tegen DKTP voor het geboortjaar 1982 positief is.

Eveneens is aangetoond, dat er verband bestaat tussen bezoek aan cbz en het ontvangen van de mazelen-inenting. Verder blijkt, dat 0-bezoek aan cbz niet hoeft in te houden, dat de kinderen geen inentingen ontvangen. De verhoudingen zijn verschillend voor Nederlanders en enkele andere etnische groeperingen. De aantallen zijn echter te klein om hieraan conclusies te kunnen verbinden.

4.3.8 cb-bezoek en deelname aan gehooronderzoek volgens Ewing

Het effect van cb-bezoek op deelname aan de gehoorscreening volgens Ewing is nagegaan voor het geboortjaar 1982. De gegevens over de gehoorscreening van het geboortjaar 1980 zijn onvolledig. Het effect is bepaald voor subgroep 1 (geboren en getogen in Den Haag).

In tabel 4.30 wordt de verdeling gegeven van deelname aan de eerste gehoorscreening over de bezoekklassen cbz per etnische groepering.

Tabel 4.30 Bezoek cbz en verdeling aanwezigheid bij eerste gehoorscreening volgens Ewing, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982, subgroep 1

bezoekklasse	etnische groepering	na oproep verschenen		
		wel n	niet n	wel %
0	Ned.	3	4	43
	Sur. + Ant.		1	0
	Mar.		3	0
	Tur.		6	0
	Ov.		1	0
1-3	Ned.	5	10	33
	Sur.+ Ant.	2	5	29
	Mar.	1	8	11
	Tur.	1	5	17
	Ov.	1	3	25
4-6	Ned.	13	9	59
	Sur.+ Ant.	6	8	43
	Mar.	8	17	32
	Tur.	8	13	38
	Ov.	2	1	67
≥ 7	Ned.	266	46	85
	Sur.+ Ant.	286	31	87
	Mar.	103	28	79
	Tur.	158	45	78
	Ov.	103	17	86
	totaal		966	261

Uit de tabel blijkt, dat de percentages voor deelname aan de gehoorscreening bij ≥ 7 bezoeken aan cbz voor alle etnische groeperingen veel hoger liggen dan bij een geringer aantal bezoeken. De verdeling op werd getoetst door berekening van de chi-kwadrat. De verschillen zijn vooral spectaculair voor de Marokkaanse en Turkse kinderen. Eveneens blijkt, dat 0-bezoek aan cbz alleen voor enkele Nederlandse kinderen inhoudt, dat toch deelname aan de gehoorscreening plaatsvindt.

4.4 Niet-ingeschrevenen bij cb's

De niet-ingeschrevenen bij cb's zijn gesplitst in twee groepen: kinderen van wie niet bekend is of zij onder zorg vallen, de z.g. non-participanten, en kinderen, die onder zorg zijn van de huisarts of in behandeling zijn bij de kinderarts.

4.4.1 Achtergrondkenmerken

Gegevens over etnische groepering en gezinssituatie van de niet-ingeschrevenen bij een cb zijn verkregen uit de aangifteformulieren van de BBM. In tabel 4.31 wordt een overzicht gegeven van de gezinssituatie van de non-participanten naar etnische groepering.

Tabel 4.31 Gezinssituatie* van non-participanten, naar etnische groepering, per geboortjaar

geboorte- jaar	gezinssituatie volledig					onvolledig**			onbekend					Totaal	
	etn. groep	Ned n	Sur n	Mar n	Tur n	Ov.b. n	Ned n	Sur n	Ov.b. n	Ned n	Sur n	Mar n	Tur n		Ov.b. n
1980		13	4	10		7	4	6		11	9	1	3	4	72
1982		14	3	4	1	5	8	4	2		2	1	1	3	48
totaal		27	7	14	1	12	12	10	2	11	11	2	4	7	120

* Overgenomen van de gegevens van de BBM

** Onvolledige gezinnen komen bij deze groep Marokkanen, Turken en overige buitenlanders niet voor.

In tabel 4.32 wordt een overzicht gegeven van de gezinssituatie van kinderen onder contrôle van huisarts of kinderarts naar etnische groepering.

Tabel 4.32 Gezinssituatie* van kinderen onder contrôle van huisarts of kinderarts, naar etnische groepering, per geboortejaar.

geboorte jaar	gezinssituatie volledig					onvolledig**		onbekend**	Totaal
	etn. groep.	Ned n	Sur n	Mar n	Tur n	Ov.b. n	Ned n	Ned n	
1980		10	1		1		2	2	16
1982		12	2	1	1	2	3	1	22
totaal		22	3	1	2	2	5	3	38

* Overgenomen van de gegevens van de BBM.

** Onvolledige gezinnen komen bij de overige etnische groeperingen niet voor.

De kinderen, die onder contrôle zijn van huisarts of kinderarts lijken meer tot een volledig gezin te behoren dan de non-participanten. De aantallen zijn echter te klein om daaraan conclusies te verbinden.

4.4.2 Inentingsgraad

In de volgende tabellen is een onderscheid gemaakt tussen de kinderen die zijn geboren in Den Haag en die elders zijn geboren. Immers de 'elders geboren' kunnen ten tijde van hun vestiging in Den Haag te oud zijn geweest, om nog aan een cb deel te nemen. In de tabellen 4.33.a en b wordt voor de geboortejaren 1980 en 1982 de verdeling gegeven van ontvangen DKTP IV en mazelen, naar etnische groepering.

Tabel 4.33a Niet-ingeschrevenen bij cb's, aantallen ontvangen DKTP IV en mazelen-inenting, naar etnische groep. Geboortjaar 1980

etnische groepering	onder zorg h.a./k.a.			geen zorg bekend					
	totaal	DKTP IV	Maz.	geboren Den Haag			elders geboren		
				totaal	DKTP IV	Maz.	totaal	DKTP IV	Maz.
n	n	n	n	n	n	n	n	n	n
Nederlanders	14	13	13	18	18	16	10	7	7
Surinamers + Antillianen	1	1	1	3	2	3	16	7	6
Marokkanen							11	0	1
Turken	1	1	1	1	1	0	2	0	0
Overige buitenlanders				1	1	0	10	4	4
totaal	16	15	15	23	22	19	49	18	18

Uit de tabel blijkt, dat de kinderen, die niet in Den Haag zijn geboren en van wie geen zorg bekend is, een lagere inentingsgraad hebben dan degenen, die in Den Haag zijn geboren. Dit geldt vooral voor de Marokkaanse kinderen. Deze kinderen zijn volgens de gegevens van de BBM buiten Nederland, c.q. in Marokko, geboren.

Tabel 4.33b 'Niet-ingeschrevenen bij cb's, aantallen ontvangen DKTP IV en mazelen-inenting, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982

etnische groepering	onder zorg h.a./k.a.			geen zorg bekend					
	totaal	DKTP IV	Maz.	geboren Den Haag			elders geboren		
				totaal	DKTP IV	Maz.	totaal	DKTP IV	Maz.
n	n	n	n	n	n	n	n	n	n
Nederlanders	16	15	12	21	15	9	3	1	1
Surinamers + Antillianen	2	1	1	4	4	4	4	2	2
Marokkanen	1	0	0				5	1	1
Turken	1	1	1	1	1	0	1	1	0
Overige buitenlanders	1	1	0	5	3	3	5	2	2
totaal	21	18	14	31	23	16	18	7	6

Ook uit deze tabel blijkt, dat vooral de 'elders geboren' in mindere mate zijn ingeënt dan degenen, die in Den Haag zijn geboren. Opgemerkt zij, dat de inentingsgegevens van de niet-ingeschrevenen uitsluitend afkomstig zijn van de Provinciale Entadministratie. Derhalve is het denkbaar, dat de inentingsgraad van de niet-ingeschrevenen in feite gunstiger is dan de getallen uit de tabellen 4.33a en b doen veronderstellen, omdat er sprake kan zijn van onder-rapportage.

Voor zover het is na te gaan, zijn de inentingspercentages van degenen van wie geen zorg bekend is, lager zijn dan van de ingeschrevenen bij de cb's.

4.4.3 Deelname aan gehooronderzoek volgens Ewing

De kinderen, die deelnemen aan de gehoorscreening in de gemeente Den Haag staan centraal geregistreerd. Daardoor kan ook voor de niet-ingeschrevenen bij cb's worden nagegaan in hoeverre zij op

hun gehoor zijn gescreend. De gegevens over al dan niet deelnemen kunnen alleen worden beoordeeld voor de kinderen, die zijn geboren in Den Haag. De kinderen, die elders zijn geboren kunnen bij vestiging in Den Haag mogelijk te oud (ouder dan negen maanden) zijn, om nog deel te nemen aan de test.

In tabel 4.34 wordt per geboortjaar een overzicht gegeven van de aantallen deelname aan de Ewing-screening, naar etnische groepering.

Tabel 4.34 Niet-ingeschrevenen bij cb's, geboren in Den Haag; deelname Ewing-screening, naar etnische groepering, per geboortjaar

etnische groepering	onder zorg h.a./k.a.				geen zorg bekend			
	geboortjaar				geboortjaar			
	1980		1982		1980		1982	
	totaal	Ewing	totaal	Ewing	totaal	Ewing	totaal	Ewing
Nederlanders	13	8	16	10	18	5	21	7
Surinamers + Antillianen	1	1	1	1	3	0	4	0
Marokkanen			1	0				
Turken	1	0	1	1	1	0	1	1
Overige buitenlanders			1	1	1	0	5	2
totaal	15	9	20	13	23	5	31	10

Uit de tabel blijkt, dat van de kinderen van wie geen zorg bekend is, de opkomst voor de Ewing-screening relatief geringer is dan van diegenen, die onder zorg van de huisarts of kinderarts vallen. Dit geldt zowel voor de Nederlandse als voor de overige groeperingen. De percentages van deelname (1980: 60%; 1982: 65%) zijn lager dan die van de ingeschrevenen bij de cb's (1982: 79%). Het aantal kinderen dat bij het eerste Ewing-onderzoek onvolgende reageerde en werd opgeroepen voor de 2e screening bedroeg

8; 7 daarvan voldeden aan deze oproep (hiervan reageerden er 6 'voldoende').

5. SAMENVATTING EN BESPREKING VAN DE RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek in het kort samengevat (5.1). In paragraaf 5.2 volgt de bespreking van de resultaten aan de hand van de doelstellingen van het onderzoek.

5.1 Samenvatting van de resultaten.

De consultatiebureaus

Alle acht deelnemende bureaus kenmerken zich door gerichtheid op hun specifieke zorgpopulatie. Grofweg zijn deze bureaus in te delen in twee groepen, naar de mate waarin zij speciale aanpassingen bieden. Tot de groep met veel aanpassingen behoren de bureaus Hobbemastraat, Draaistraat en De la Reyweg, waarbij de Draaistraat zich nog onderscheidt door het experimentele karakter. De overige bureaus, te weten Regentesselaan, Goeverneurlaan, Koningstraat en Paulus Potterstraat, hebben minder speciale voorzieningen. Een aparte positie neemt de babybus op het Newtonplein in, waar onder primitieve omstandigheden en in een te kleine ruimte wordt gewerkt.

Uit de kwantitatieve gegevens verstrekt door de cb's valt af te leiden dat de tijd per kind sterk varieert.

Verder zou uit tabel 4.1 zijn op te maken, dat naarmate men langer gewend is met speciaal voorlichtingmateriaal te werken, men vaker gebruik maakt van dit middel.

Uit vergelijking op bezoekfrequentie aan het zuigelingenbureau door Marokkanen en Turken (wenselijk geachte frequentie ≥ 7 maal) bleek één cb met minder specifieke voorzieningen ongunstig af te steken. Hierbij bleek, dat de mate van aanpassing niet de enige factor is die het bureaubezoek beïnvloedt. Ook

onderbezetting van het team en het feit dat op een bureau de buitenlanders een kleine minderheid vormen, spelen een rol.

Inschrijving bij cb's

De inschrijvingspercentages bij het cb liggen voor de geboortejaren 1980 en 1982 tussen de 90 en 100%. De laagste percentages vinden we bij de Nederlanders, van beide geboortejaren 90%; de hoogste bij de Turken, van beide geboortejaren 99%. Surinamers, Marokkanen en overige buitenlanders bevinden zich er tussen in. Nederlanders zijn relatief meer onder contrôle van huisarts of kinderarts dan de overige etnische groeperingen. Van beide geboortejaren zijn de percentages van non-participanten 5,3% en 3,3%. Van de Nederlanders zijn deze percentages het hoogst (6,9 en 5,7%).

SES

Van de ingeschrevenen bij het cb kon de beroepsklasse van de vader worden nagegaan. Zoals te verwachten zijn de hoogste percentages voor ongeschoolde arbeid te vinden bij de Marokkanen en Turken. Voor het geboortjaar 1980 is dit 44% en 46%. Voor het geboortjaar 1982 zijn deze percentages lager. De percentages 'zonder werk of onbekend' zijn, evenals dit het geval is voor de overige etnische groeperingen, toegenomen. De percentages 'zonder werk of onbekend' zijn voor beide geboortejaren het hoogste bij de Surinamers.

Werk moeder

Het hoogste percentage 'zonder werk of onbekend' werd gevonden bij de Marokkanen (1980: 93%; 1982: 95%). De overige etnische groeperingen varieerden tussen 73% en 78%. Turkse en 'overige buitenlandse' moeders komen in hoofdzaak voor in de beroepsklassen van ongeschoolde arbeid. Nederlandse en Surinaamse moeders zijn vooral werkzaam op het gebied van geschoolde arbeid en als

lagere employé.

Leeftijd moeder, rangnummer kind

'Oudere' moeders (leeftijd \geq 35 jaar) en hoger rangnummer van het kind (\geq 5e kind) worden vooral gevonden bij de Marokkanen en bij de Turken. Voor beide geboortejaren geldt, dat ongeveer een derde van de Marokkaanse kinderen uit een gezin van vijf of meer kinderen komt. Van de Turkse kinderen is dit ongeveer 15%. Daarentegen komt het bij de Nederlanders slechts in 1% van de gevallen voor.

Gezinssituatie

Voor Marokkanen en Turken geldt dat in 90% of meer van de gevallen de gezinnen 'volledig' zijn. Voor de Nederlanders varieert dit getal rond de 80% terwijl het voor de Surinamers ruim 70% bedraagt. Bij de non-participanten (in hoofdzaak Nederlanders) is het percentage 'volledig gezin' 70%, dus iets lager dan dat van de ingeschrevenen bij een cb.

Ziekenhuisopname

Het percentage kinderen, dat gedurende de eerste twee tot vier levensjaren één of meer keren was opgenomen in een ziekenhuis varieert tussen 23% en 25%. De etnische groeperingen onderscheiden zich hierin niet van de overigen.

Prenatale zorg

In weinig gevallen (1%) werd prenatale zorg verleend door de huisarts. Het hoogste percentage (\pm 60%) werd gehaald door de vroedvrouw. Van het geboortejaar 1982 ging een derde van de gevallen naar de specialist; van het geboortejaar 1980 was dit een kwart. De toename voor het geboortejaar 1982 geldt alle onderscheiden etnische groeperingen, behalve de Marokkanen.

Plaats van bevalling

Meer dan de helft van de bevallingen vonden plaats in het ziekenhuis. Surinamers, Marokkanen, Turken en overige buitenlanders gaan naar verhouding iets meer naar de kraamkliniek dan de Nederlanders. Het percentage thuisbevallingen is 10% (Nederlanders) of minder (overige groeperingen).

Inentingsgraad

De percentages ontvangen DKTP IV variëren voor het geboortjaar 1980 tussen de 89,1% en 98,6%. De lagere percentages gelden de Marokkanen en 'overige buitenlanders', het hoogste percentage de Nederlanders. Voor het geboortjaar 1982 liggen de verhoudingen iets anders: wederom geldt het laagste percentage (77%) ontvangen DKTP IV de Marokkanen. Het hoogste percentage (95,8%) geldt hier echter de Surinamers. Alle etnische groeperingen, met uitzondering van de Surinamers, ontvingen in mindere mate de laatste inenting IV tegen DKTP. Uit vergelijking van de leeftijd van de kinderen uit de geboortjaren 1980 en 1982 bij het ontvangen van de DKTP IV bleek, dat veel kinderen op latere leeftijd alsnog deze inenting ontvangen. Een verklaring van het lagere inentingspercentage kan zijn, dat het cohort 1982 nog niet aan het eindpunt is wat te inenting betreft.

De percentages van de mazelen-inenting variëren voor het geboortjaar 1980 tussen 96,6% (Nederlanders) en 90,3 (Marokkanen). Voor het geboortjaar 1982 zijn deze voor alle etnische groeperingen iets lager. Ook hier geldt dezelfde verklaring als bij de DKTP IV.

De niet-ingeschrevenen bij cb's, die onder de zorg van huisarts of kinderarts vallen, ontvingen praktisch allen de inenting tegen DKTP en mazelen.

De non-participanten geboren in 1980 te Den Haag zijn praktisch volledig ingeënt. Bij de kinderen uit de cohorten 1982 is de situatie iets minder gunstig. Van de non-participanten, die elders

zijn geboren, is van beide geboortejaren meer dan de helft niet-
-ingeënt.

Deelname aan de gehoorscreening volgens Ewing

De deelname aan de gehoorscreening volgens Ewing is, voor zover dit was na te gaan, redelijk. Van de ingeschrevenen bij cb's deed 80% mee aan de eerste screening. Van de opgeroepen voor de tweede screening kwam 75% op. Ongeveer 80% van de kinderen, die in aanmerking kwamen voor diagnostisch onderzoek, onderging dit onderzoek ook.

Zowel de Marokkanen als de Turken bleven achter in opkomstpercentage voor de eerste screening en het diagnostisch onderzoek. Als ze echter waren gekomen voor een eerste screening, verschilden zij in opkomstpercentage voor de tweede screening niet van de Nederlanders. De opkomstpercentages van de niet-ingeschreven kinderen, die onder zorg vallen van huisarts of kinderarts, zijn lager (ruim 60%). Nog lager liggen deze percentages voor de non-participanten: van de in 1980 in Den Haag geborenene neemt nog geen kwart deel aan de Ewing-screening, van het geboortjaar 1982 een derde. Over de kinderen, die elders zijn geboren, is geen uitspraak te doen omdat deze mogelijk na de leeftijd van 9 maanden zijn binnengekomen in Den Haag.

Samenvattend: Marokkanen en Turken van het geboortjaar 1982 nemen waarschijnlijk in mindere mate deel aan het eerste screeningsonderzoek en aan het diagnostisch onderzoek dan de overige etnische groeperingen.

Leeftijd eerste bezoek aan cbz

Het merendeel van de kinderen heeft het cbz binnen de eerste vijf levensweken bezocht; de etnische groeperingen onderscheiden zich hierin niet. Laat eerste bezoek (na de tiende week) komt vooral voor bij de Marokkanen van beide geboortejaren, respectievelijk 7,2% en 12,5%; bij de Nederlanders is dit respectievelijk 4,8% en

7%. Voor de Turken zijn deze percentages voor beide geboortejaren 4,3%.

Bezoekfrequentie

Het gemiddeld aantal bezoeken aan het cbz van de kinderen, die zijn geboren en getogen in Den Haag, bedraagt gemiddeld 9,9 en 9,6. Géén bezoek komt nauwelijks voor bij het cbz; iets vaker bij het cbk (met name van de Nederlanders).

Achterblijvend bezoek aan cbz (1 - 6 bezoeken) werd meer geconstateerd bij de Marokkanen dan bij de Nederlanders. Hierin verschillen de Marokkanen ook van de Turken. De Turken komen vaker en stemmen meer overeen met de Nederlanders wat betreft de bezoekfrequentie. Het gemiddeld aantal bezoeken aan het cbk bedraagt 4,6 (geboortejaar 1980). Marokkanen en Turken bezoeken het cbk in meerdere mate 'normaal' (3-6 keer) dan de Nederlanders. De bezoekfrequentie van Marokkanen en Turken aan het cbz is voor de geboortejaren 1980 en 1982 niet verschillend. Bij de Nederlanders is er sprake van een tendentie tot verminderd bezoek. Bij de Surinamers is er een tendentie tot meer bezoek.

cb-bezoek en achtergrondkenmerken van de ingeschrevenen

Wat de achtergrondkenmerken van de ouders betreft blijkt een positief verband tussen het feit, dat de vader een beroep heeft en bezoek aan het zuigelingen- en kleuterbureau. Ook indien de moeder een beroep heeft gaat dit samen met frequenter bezoek aan beide instanties.

Negatief effect op het aantal bezoeken aan cbz en cbk kan worden aangetoond voor hoger rangnummer van het kind en onvolledigheid van het gezin. Rekeninghoudend met het effect van het rangnummer blijkt een hogere leeftijd van de moeder samen te gaan met frequenter bezoek aan het zuigelingenbureau.

De 0-bezoekers aan cbz en cbk onderscheiden zich niet wat betreft nationaliteit. Voor de totale onderzoekgroep geldt, dat 0-bezoek

aan cbz samengaat met 'moeder geen beroep'. Geen bezoek aan cbk gaat samen met hoger rangnummer van het kind.

cb-bezoek en inentingsgraad

Voor het geboortjaar 1982 geldt, dat achterblijvend bezoek aan cbz (aantal bezoeken < 7) negatief werkt op het ontvangen van volledige inenting tegen DKTP en tegen mazelen.

Voor het geboortjaar 1980 is de inentingsgraad zo hoog, dat op het aantal niet-ingeënten geen statistische berekeningen zijn uit te voeren.

cb-bezoek en deelname aan gehoorscreening

De invloed van bezoek aan cbz op deelname aan gehoorscreening kan alleen van het geboortjaar 1982 worden nagegaan. Vooral voor de Marokkanen en Turken geldt, dat bij achterblijvend cb-bezoek (aantal bezoeken < 7) het meer voorkomt, dat kinderen niet zijn gescreend op het gehoor.

5.2 Bespreking van de resultaten

De deelname aan de onderzochte cb's is groot zowel wat de Nederlanders als de overige etnische groeperingen betreft. De inschrijvingspercentages van de Marokkaanse en Turkse kinderen overtreffen zelfs die van de Nederlanders. Dat wil niet zeggen, dat non-participatie en achterblijvend cb bezoek in het geheel niet voorkomen. Voor alle onderscheiden etnische groeperingen geldt, dat de zorgpopulatie niet voor 100% wordt bereikt. In het volgende worden de resultaten van onderzoek besproken aan de hand van de doelstellingen van het onderzoek.

Omvang van gebruik en niet-(meer)gebruik van preventieve voorzieningen door etnische minderheden.

Met betrekking tot niet-(meer)gebruik van preventieve voorzieningen zijn twee categorieën te onderscheiden:

- degenen, die niet zijn ingeschreven bij cb's en ook niet vallen onder de zorg van huisarts of kinderarts, de z.g. non-participanten;
- ingeschrevenen bij cb's, die het cb niet of niet meer bezoeken.

Non-participanten

Het percentage non-participanten binnen de onderzoeksgroep bedraagt 5,3% voor het geboortjaar 1980 en 3,3% voor het geboortjaar 1982. Het aandeel van de Marokkaanse en Turkse kinderen is naar verhouding gering. Van het geboortjaar 1980 zijn het elf Marokkanen en twee Turken; van het geboortjaar 1982 vijf Marokkanen en één Turk. Veelal zijn het kinderen, die in het buitenland zijn geboren en op oudere leeftijd in Den Haag zijn gekomen. Deze kinderen zijn in mindere mate ingeënt dat de Nederlandse non-participanten. Ook nemen zij minder deel aan het gehooronderzoek volgens Ewing.

Kinderen onder zorg van huisarts of kinderarts.

Het percentage kinderen onder zorg van huisarts of kinderarts bedraagt voor het geboortjaar 1980 1,2% en 1,5% voor het geboortjaar 1982. Het betreft voornamelijk Nederlandse kinderen, zodat geen vergelijking kan worden gemaakt tussen de etnische groeperingen onderling.

Ingeschrevenen bij cb's

Niet-bezoek komt bij de ingeschrevenen bij de cb's nauwelijks voor, ook niet bij de Marokkanen en de Turken. Door vergelijking van steekproeven van Marokkanen en Nederlanders, geboren tussen

1-7-1981 en 1-1-1982 te Amsterdam, komt Munneke (1984) tot dezelfde conclusie.

De gemiddelde aantallen bezoeken aan het zuigelingenbureau zijn voor alle groepen vrij hoog en variëren tussen acht en tien bezoeken. De Marokkaanse en Turkse meisjes uit het geboortjaar 1980 en de Marokkaanse meisjes uit het geboortjaar 1982 kwamen naar verhouding minder vaak dan de meisjes uit de overige etnische groeperingen. De gemiddelden liggen echter altijd nog op het niveau van ruim acht bezoeken (zie bijlagen 9-10).

Het percentage zuigelingen, dat al jong (≤ 3 weken) op het zuigelingenbureau verschijnt is voor de Marokkanen en Turken het hoogst.

Wat betreft het bezoek aan het kleuterbureau onderscheiden de Marokkanen en Turken zich in positieve zin: meer dan de Nederlanders brengen zij de wenselijk geachte drie tot zes bezoeken in de kleuterperiode. Voor alle etnische groeperingen geldt dat niet-ingeënt zijn nauwelijks voorkomt bij normaal bezoek (7-10) aan het zuigelingenbureau. Over de totale onderzoekpopulatie gerekend echter, dus bij meetellen van de kinderen, die achterblijven in cb-bezoek, die zijn verhuisd of geremigreerd en van degenen, die niet zijn geboren in Den Haag, ontvangen de Marokkaanse en Turkse kinderen in mindere mate de inenting dan de Nederlandse kinderen.

Voor het geboortjaar 1980 zijn de percentages voor DKTP IV en mazelen-inenting van de Nederlandse kinderen 99% en 97%, van de Marokkaanse kinderen 89% en 90% en van de Turkse kinderen 93% en 92%. Voor het geboortjaar 1982 liggen de inentingscijfers voor de meeste etnische groeperingen duidelijk lager: DKTP IV en mazelen-inenting van de Nederlanders 93% en 89%, van de Marokkanen 77% en 79% en van de Turken 86% en 81%.

De redenen van niet-inenten zijn niet nagegaan. Het ligt voor de hand, dat deze zeer divers zijn, evenals dit bleek uit onderzoek verricht onder een Rotterdamse populatie (Ros en Harting, 1980;

zie bijlage 14).

Vooraf de Marokkaanse kinderen zijn naar verhouding minder ingeënt. Bij een vergelijkbare Amsterdamse populatie uit het geboortjaar 1978 werden grotere verschillen gevonden (Gunning Schepers, 1981). Bij herhaling van dit onderzoek in 1982 en 1983 op dezelfde locaties bleek, dat zuigelingen van buitenlandse herkomst in de loop van die jaren vollediger werden bereikt (Lim-Feyen, 1983). Van Oost vond bij een cohort Turkse en Marokkaanse kinderen van 12-jarigen, dat dezen in 1976 op de leeftijd van 4 jaar en 3 maanden slechts in 11% 'voldoende' (tenminste 3 DKTP-injecties) was ingeënt (van Oost, 1984).

Voor de verzameling van de gegevens over het gehooronderzoek volgens Ewing werd geput uit het archief van de districtarts. Achteraf bleek, dat er van de kinderen, geboren in het eerste kwartaal van 1980, kaarten ontbraken. Het systeem van centraal innen en bewaren werd in 1980 ingevoerd. Dit heeft tot gevolg gehad, dat het materiaal onvolledig is. De geboortejaren 1980 en 1982 zijn daarom onderling niet vergelijkbaar wat betreft opkomst voor gehoorscreening. Vergelijking van de etnische groeperingen is daarom beperkt tot het geboortjaar 1982.

De Marokkanen en Turken nemen relatief minder deel aan de eerste screening dan de Nederlanders. Deze mindere deelname geldt ook voor het diagnostisch onderzoek. De bevinding over de eerste screening komt overeen met van Lim-Feyen voor een zorgpopulatie van het geboortecohort 1982 uit Amsterdamse concentratie-wijken voor buitenlanders (Lim-Feyen, 1983). Overigens werd door genoemde auteur voor het geboortjaar 1983 praktisch geen verschil meer gevonden tussen enerzijds Marokkanen en Turken en anderzijds de Nederlanders. De opkomstpercentages waren opgetrokken naar het Nederlandse niveau.

Uit het feit, dat de opkomstpercentages voor het tweede screeningsonderzoek even hoog zijn als die van de Nederlanders zou kunnen blijken, dat het vertrouwd zijn met een locatie voor onder-

zoek een rol speelt.

Determinanten van gebruik en niet-(meer)gebruik van preventieve voorzieningen.

De determinanten zijn gezocht in verbanden tussen achtergrondkenmerken van kind (en ouders) en cb-bezoek. Daartoe is alleen dat deel van de populatie in de analyses betrokken, dat is ingeschreven bij een cb. De omvang van de groep, die niet deelnam aan enige preventieve voorziening is te klein, om nadere analyses uit te voeren op achtergrondkenmerken.

Binnen de groep van cb-bezoekers is voor alle etnische groeperingen, behalve voor de Marokkanen, aangetoond dat het rangnummer van het kind van invloed is op bezoekfrequentie aan zuigelingen en aan kleuterbureau, namelijk: een hoger rangnummer van het kind brengt gemiddeld een lagere bezoekfrequentie met zich mee.

De wel-ingeschrevenen bij een cb, maar niet-bezoekers* zijn op achtergrondkenmerken vergeleken met de ingeschrevenen, wel-bezoekers. Voor 0-bezoekers van het zuigelingenbureau bleek het enige verschil er uit te bestaan, dat geen van de moeders van deze groep een beroep had. De 0-bezoekers van het kleuterbureau onderscheidden zich van de overigen door een hoger rangnummer in het gezin. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn, dat moeders met ervaring minder behoefte hebben aan consulten voor preventieve kleuterzorg. Een andere mogelijke verklaring is, dat zij gezien de belasting door het grotere gezin minder tijd hebben.

Niet bezoeken van het zuigelingenbureau bleek slechts in enkele gevallen (6) samen te gaan met niet bezoeken van het kleuterbureau.

* Het betreft alle etnische groeperingen tesamen. De aantallen zijn te klein, om binnen de etnische groepering de niet- en wel-bezoekers te vergelijken.

Kenmerken van consultatiebureaus

Hoewel gezien de vrijwel volledige deelname van alle etnische groeperingen geen grote verschillen tussen de cb's zijn te verwachten werd één significant verschil gevonden betreffende het bezoek aan het kleuterbureau. Dit verschil is wellicht te verklaren uit een combinatie van factoren, zoals: weinig specifieke voorzieningen, een relatief gering aantal Marokkanen en Turken binnen de zorgpopulatie en onderbezetting van het cb team.

Blijkbaar is in de wijken, die zijn betrokken in het onderzoek, de Jeugdgezondheidszorg zo zeer afgestemd op buitenlandse ouders en zijn de medewerkers zodanig ingespeeld op hun cultuur en achtergrond, dat de drempel van de voorziening buitengewoon laag is. Dit ingespeeld raken is tot stand gekomen door een interactie tussen diverse instanties en beleidsorganen van rijk, provincie, gemeente en kruisorganisaties (Overlegorgaan Medische Verzorging Buitenlandse Werknemers, het Bureau Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders, het Centrum Gezondheidszorg voor Vluchtelingen, de Stichting Regionaal Centrum Buitenlanders, tolkencentra). Van wezenlijk belang in de Haagse situatie is het samenspel tussen Kruisverenigingen en GGD (afdeling Jeugdgezondheidszorg), onder andere in een gemeenschappelijke centrale administratie en ten aanzien van het gehooronderzoek. Ook de in 1982 gestarte anti-rachitiscampagne is een voorbeeld van samenwerking ten aanzien van de zorg voor immigranten.

Knelpunten in de structuur/organisatie van de voorzieningen.

Het meest belangrijke knelpunt is volgens medewerkers aan de cb's het gebrek aan tijd, om meer te doen dan het hoogste noodzakelijke: inenting en screening op gehoor. Ook is er te weinig tijd beschikbaar voor het houden van bureaus met tolkenhulp. Verder beschikken bepaalde bureaus over een te primitieve en te kleine ruimte bij bezoek tegelijkertijd van meerdere kinderen uit een gezin, zoals dit vooral bij buitenlanders nogal eens voorkomt.

Sterk wisselende opkomst geeft bij het kleuterbureau moeilijkheden met planning, zodanig dat lange wachttijden moeilijk kunnen worden voorkomen.

Het knelpunt dat veroorzaakt zou worden door het feit, dat beide ouders werken en daardoor het cb niet zou kunnen worden bezocht, blijkt niet uit de verbanden tussen achtergrondkenmerken van de ouders en mate van bezoek.

In de eerste opzet van het onderzoek zou een diepgaand onderzoek worden verricht onder non-participanten en niet-bezoekers van cb's. De aantallen van deze groepen zijn echter zo klein, dat werd afgezien van verder kwalitatief onderzoek. In het onderhavige onderzoek zijn dus uitsluitend meningen weergegeven van medewerkers van de cb's en niet van de cliënten, noch van de non-participanten.

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk worden de voornaamste conclusies uit het onderzoek (6.1) gegeven, alsmede aanbevelingen voor beleid en onderzoek ten aanzien van de Jeugdgezondheidszorg (0-4 jaar) voor Marokkanen en Turken (6.2). De conclusies zijn gebaseerd op de gegevens van ± 3.000 kinderen uit de geboortecohorten 1980 en 1982, in de acht wijken van Den Haag, waarin minimaal 350 Marokkanen en Turken wonen.

6.1 Conclusies

1. In tegenstelling tot de verwachting, die aanleiding was tot dit onderzoek, is er een grote deelname van de Marokkaanse en Turkse kinderen aan de preventieve voorzieningen, geboden door de organisaties van Jeugdgezondheidszorg (0-4 jaar). Daarin verschillen zij nauwelijks van de Nederlandse kinderen.
2. Van de kinderen die zijn geboren en getogen in Den Haag, zijn de Turkse kinderen vrijwel volledig ingeschreven bij een consultatiebureau (beide geboortejaren 99%). Daarin overtreffen zij de Nederlandse kinderen (beide jaren 90%). Daartussen liggen de percentages van Marokkaanse kinderen (94% en 97%).
Van de Marokkaanse kinderen uit de onderzochte geboortejaren die ná de geboorte naar Nederland zijn gekomen, is het inschrijvingspercentage aanzienlijk lager.
3. Het aantal bezoeken aan het zuigelingenbureau van alle kinderen die zijn geboren en getogen in Den Haag, bedraagt gemiddeld 9,9 en 9,6. De variatie tussen de verschillende etnische groeperingen is gering (9,3 en 10,5; 8,6 en 10,3). Achterblijvend bezoek (1-6 be-

zoeken) komt significant meer voor bij de Marokkanen dan bij de Turken en de Nederlanders; dit betreft voornamelijk de Marokkaanse meisjes.

4. Het aantal zuigelingen, dat reeds binnen de eerste drie levensweken het zuigelingenbureau bezoekt, is bij de Marokkanen (35% en 24%) en bij de Turken (37% en 28%) hoger dan bij de Nederlanders (23% en 17%).
5. Het aantal bezoeken aan het kleuterbureau bedraagt gemiddeld 4,6 (geboortejahr 1980). De Marokkanen en de Turken onderscheiden zich van de Nederlanders in die zin, dat zij in grotere mate drie of meer bezoeken brengen.
6. De inentingsgraad voor DKTP IV van alle sub-groepen (dus ook van de kinderen, die na de geboorte zijn binnengekomen in Den Haag) is van de Marokkanen en de Turken van het geboortejahr 1980 lager (89% en 93%) dan die van de Nederlanders (99%). Voor de kinderen uit het geboortejahr 1982 zijn, ten tijde van het onderzoek (juni-augustus 1984), deze percentages resp. 77%, 86% en 93%. Wat de inenting tegen mazelen betreft geldt dezelfde tendentie.
7. De inentingsgraad van de Marokkaanse en Turkse kinderen geboren in 1980 en 1982 uit het onderhavige Haagse onderzoek, is aanzienlijk hoger dan die van Marokkaanse en Turkse kinderen die in de jaren 1974 en 1975 onder gezondheidszorg van de gemeente Den Haag kwamen. (van Oost, 1984).
8. De kinderen, die niet bij een consultatiebureau zijn ingeschreven, zijn in mindere mate ingeënt dan degenen, die wel zijn ingeschreven; ook nemen zij in mindere mate deel aan het gehoor-onderzoek.
Ook achterblijvend bezoek aan het zuigelingenbureau (< 7 bezoeken) gaat samen met minder volledige in-

enting en geringere mate van deelname aan het gehooronderzoek.

9. De deelname aan eerste screening van het gehoor is van Marokkanen en Turken minder 67% en 71% dan van de Nederlanders (81%). Aan het tweede screeningsonderzoek nemen de genoemde groeperingen in gelijke mate deel, respectievelijk 76%, 73% en 75%. Voor het diagnostisch onderzoek verschenen Marokkanen en Turken in mindere mate (resp. 74% en 71%) dan de Nederlanders (85).
10. Tussen de geboortejaren 1980 en 1982 is geen verschil in bezoekfrequentie van Marokkanen en Turken aan het zuigelingenbureau. Bij de Nederlanders is er een tendentie tot minder, bij de Surinamers tot meer bezoek.
11. De acht consultatiebureaus, die zijn betrokken in het onderzoek, maken allen gebruik van specifieke voorzieningen van voor Marokkanen en Turken werkzame instanties; in de mate van gebruik verschillen de bureaus.
12. Ondanks onderlinge verschillen in aanpassing van de bureaus zijn de bezoekfrequenties van Marokkanen en Turken nauwelijks verschillend. Wel gaat een combinatie van factoren zoals: minder gebruik van specifieke voorzieningen, relatief weinig Marokkanen en Turken in de zorg-populatie en onderbezetting van het cb-team, samen met een lagere bezoekfrequentie van de Marokkanen.
13. Een belangrijk knelpunt is volgens medewerkers van de consultatiebureaus die zijn betrokken in het onderzoek, het gebrek aan tijd om bij de Marokkanen en Turken meer te doen dan het hoogst noodzakelijke, zoals inenting en screening op gehoor.
14. De uitkomsten van het onderhavige onderzoek, dat werd verricht in Den Haag, zijn wat betreft het gebruik van preventieve voorzieningen door Marokkanen en Turken in overeenstemming met recente bevindingen in Amsterdam

(Lim-Feyen, 1983; Munneke, 1982; 1984).

15. Periodiek onderzoek naar het gebruik van het consultatiebureau is bij het vigerende notatiesysteem zeer omslachtig, daar elk dossier individueel dient te worden geïnspecteerd op de bezoekdata. Opslaan van deze data in een centraal informatie-systeem zou voortdurende bewaking van achterblijvend bezoek mogelijk maken.
16. Het onderzoek in Den Haag was mogelijk doordat de dossiers van de Kruisorganisaties (betreffende 0-4 jarigen) met die van de schoolgezondheidszorg (4 jaar en ouder) in één centrale administratie zijn geïntegreerd.

6.2 Aanbevelingen

Op grond van de onderzoeksbevindingen wordt een aantal aanbevelingen geformuleerd.

- I. Ten aanzien van beleidsinstanties van rijk en gemeente:
 - a. De zorg voor buitenlanders behoeft niet op een apart consultatiebureau, uitsluitend voor allochtonen, te worden gegeven, gezien de goede deelname aan de functionerende bureaus, gevestigd in de wijken van onderzoek.
 - b. Continuering van een stimulerend beleid en steun aan diverse, specifiek ten aanzien van allochtonen werkzame, instanties (Overlegorgaan Medische Verzorging Buitenlandse Werknemers, landelijke en plaatselijke bureaus Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders en tolkencentra) blijft de komende jaren noodzakelijk, daar op alle bureaus gebruik wordt gemaakt van genoemde instanties.

c. Uitwisseling van gegevens tussen de afdeling Jeugdgezondheidszorg van basisgezondheidsdiensten en de Kruisorganisatie is noodzakelijk voor een optimale longitudinale zorg voor jeugdigen.

II. Ten aanzien van de Kruisorganisaties:

- a. Ten aanzien van de per kind benodigde tijd van consultatiebureauzorg dient de norm voor kinderen, die ná de geboorte naar Nederland zijn gekomen, te worden verruimd. Dit geldt zowel voor de contróle op het bureau als voor het huisbezoek.
- b. Continuering van vigerende aanpassingen ten behoeve van kinderen van Marokkanen en Turken is geboden.
- c. In gebieden waarin diverse etnische groeperingen zijn gevestigd, is voorlichting van de staf van het consultatiebureau over cultuur en gewoonten van de etnische groeperingen gewenst.

III. Ten aanzien van onderzoek:

- a. Onderzoek naar het gebruik van voorzieningen in de Jeugdgezondheidszorg (0-4 jaar) in Den Haag dient periodiek, bijvoorbeeld om de drie jaar, plaats te vinden. Bij een dergelijke herhaalde peiling zou het onderzoek in Den Haag beperkt kunnen worden tot slechts enkele geselecteerde bureaus; het is wenselijk, dat deze bureaus de bezoekdata invoeren in een geautomatiseerd verwerkingssysteem.
- b. Voor generaliseerbaarheid van de uitkomsten in Den Haag naar de Nederlandse situatie pleit de overeenkomst met bevindingen uit onderzoek in Amsterdam. Om meer inzicht te verkrijgen in de generaliseerbaarheid zou ook onderzoek in één van de overige steden, waarin zich een concentratie van buitenlanders bevindt,

dienen te worden verricht. Voorwaarde voor onderzoek is de aanwezigheid van een centrale administratie van de zorgpopulatie.

LITERATUUR

- BEKKUM-VAN VLIET, W.E. Van. Verslag van het consultatiebureau van Turkse en Marokkaanse kinderen 0-6 jaar te Delft, oct.1980-1981. Delft, 1982.
- BERG-ELDERING, L. VAN DEN. Marokkaanse gezinnen in Nederland. Alphen aan den Rijn, Samsom, 1978.
- Bevolkingscijfers van Den Haag 1982, Afd. Statistiek en onderzoek der gemeentesecretarie.
- BLIJHAM, H. Nogmaals de gastarbeider. Med. Contact 35 (1980) 95-8.
- BOENDERMAKER-VAN DIJK, E.H. en M.T. GÖPNER. Scriptie Vervolgopleiding J.G.Z. in bevolking, Leiden, NIPG/TNO, w.s. 1985.
- BUITENLANDERS BULLETIN, 7 (1982) nr. 9; 8 (1983) nr. 2.
- COLLATZ, J., J. NATZSCHKA & D. SCHWOON. Ausländische Kinder im Krankenhaus: Epidemiologische Untersuchung in einem Kinderkrankenhaus. Mschr. Kinderheilk. 125 (1977) 594-6.
- COLLATZ, J., J. NATZSCHKA & D. SCHWOON. Krankheiten, Einweisungshäufigkeit und Krankheitsverläufe bei ausländische Kinder im Krankenhaus. Off. Gesundh. Wesen 39 (1977) 746-58.
- CREYGHTON, M.L. Ziek zijn en ziekengedrag in Noord-Afrika. Med. Contact 32 (1977) 500-2.
- CROES, H.F. Systemen van gezondheidszorg in Marokko. In: Gezondheidszorg en Turkse en Marokkaanse migranten. Leiden, Boerhaave commissie voor post-acad. onderwijs in de geneeskunde, 1981-1982.
- DROP, M.J. Verschillen in gezondheid in de regio's. Maatsch. Gezondheidsz. 9 (1981) nr. 11, pp. 9-12.
- EPPINK, A. (red.). Kind zijn in twee culturen; jonge Marokkaanse en Turkse kinderen in Nederland. Deventer, Van Loghum Slaterus, 1981. Hfdst. 1.2-1.3, pp. 31-45.
- FERNANDEZ, R., F. KONIG & V. TIELENS. Eerstelijns hulpverlening voor buitenlandse werknemers en hun gezinnen; één jaar Werkgroep Eerstelijns Hulpverlening Spanjaarden in Eindhoven. Med. Contact 35 (1980) 613-7.

- GEMEENTE HELMOND. Huisvesting etnische minderheden; rapport van onderzoek, statistiek & beleidsontwikkeling. Dec. 1982.
- GENEESKUNDIGE HOOFDINSPECTIE. Verslag jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar in Nederland 1980. Leidschendam, 1982.
- GEZONDHEIDSZORG voor de buitenlandse patient. GHI-Bulletin november 1982.
- GROEIBOEK van de Kruisverenigingen in samenwerking met het Stedelijk Orgaan G.V.O. Den Haag. 's-Gravenhage, 7e herziene uitgave, 1984.
- GRÜNDEMANN, R.W.M. & H. HOOLBOOM. Turkse en Marokkaanse zuigelingen en kleuters in de jeugdgezondheidszorg. Leiden, NIPG/TNO, 1982.
- GUNNING-SCHEPERS, L. Kleuterbureaus voor multiculturele groepen in Amsterdam; deelname aan het vaccinatie- en gehoorscreeningsprogramma door Nederlandse en buitenlandse kinderen. T. soc. Geneesk. 59 (1981) 471-7.
- HART, H., M. BAX & S. JENKINS. Use of the child health clinic. Arch. Dis. Childh. 56 (1981) 440-5.
- KOOL, C., M. KONING-V.D. SNOEK & C.S. VAN PRAAG. Bevolkingsprognose allochtonen in Nederland. D1. 1: Turken en Marokkanen. Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau, 1980. (S.C.P.-cahier nr. 19).
- KOOPMAN, D. Gezondheidszorg in Turkije. In: H. Hoolboom et al. (red.) Gezondheidszorg en buitenlandse werknemers; 2e hrz. dr. Alphen aan den Rijn, Stafleu, 1981. pp. 75-108.
- KORNALIJNSLIJPER, N. Samen onder een dak? Migrantenhuisvesting en het integratiesysteem in de BRD; verslag van een literatuur-onderzoek. Leiden, R.U. Leiden, 1982.
- KORNALIJNSLIJPER, N. Wonen ver van huis. Leiden, R.U. Leiden, 1982.
- LAAR, F. VAN. Jeugdgezondheidszorg en sociale ongelijkheid. Maatsch. Gezondheidsz. 9 (1981) nr. 11 pp. 14-8.
- LEEUW-VRINGER, J.M.C. DE. Vergelijkend onderzoek naar de gezondheidstoestand van Nederlandse en buitenlandse kinderen; bevindingen bij periodiek geneeskundig onderzoek. Scriptie Vervolgopleiding JGZ. Leiden, NIPG/TNO, 1983.

- LIM-FEIJEN, J.F. De buitenlandse zuigeling en de GG & GD-jeugdgezondheidszorg te Amsterdam. Scriptie Vervolgopleiding JGZ. Leiden, NIPG/TNO, 1983.
- LYSEN-KIST, B. Opvoeding in Turkije en Marokko: De zuigeling. In: Eppink, A. (red.). Kind zijn in twee culturen. Deventer, van Loghum Slaterus, 1981. Hfst. 1.1, pp. 17-31.
- MALHOTRA, M.K. Gesundheitliche Probleme der Gastarbeiterkinder aus der Sicht der behandelnden Ärzte. Prax. Kinderpsychol. 23 (1974) 203-9.
- MALHOTRA, M.K. Gastarbeiterkinder aus der Sicht der ärztlichen Praxis. Fortschr. Med. 93 (1975) 1241-2.
- MOST VAN SPIJK, M. VAN DER. Aanvraag van subsidie van een onderzoek naar de gezondheid van en de gezondheidszorg voor Turkse en Marokkaanse kinderen van 0 tot 12 jaar in Amsterdam. Amsterdam, GG & GD, Afd. JGZ, 1981.
- MÜLLER-BREITKREUTZ, CHR. Kinder ausländischer Arbeitnehmer- Problematik der Betreuung durch das Gesundheitsamt. Gesundh.-Wesen 41 (1979) 29-33.
- MUNNEKE, E.A. Gehoorafwijkingen bij Nederlandse/Westeuropese en allochtone zuigelingen. Scriptie Vervolgopleiding JGZ, Leiden, NIPG/TNO, 1982.
- MUNNEKE, E.A. De frequentie van het bezoek aan het consultatiebureau. In: Marokkaanse moeders. Red.: Jongmans, D.G., N.A.E. Haspels en J. Tiekens. Coutinho, Muiderberg, 1984.
- NIJHUIS, H.G.J. H.E. ZOETHOUT & G.M. DE JONG. Rachitis in Den Haag 1970-1980; 69 opgenomen patiënten als topje van een ijsberg. T. Jeugdgezondheidsz. 14 (1982) 82-7.
- NIJHUIS, H.G.J., H.E. ZOETHOUT & G.M. DE JONG. De terugkeer van een volksziekte: rachitis. Epidemiol. Bull. 's-Gravenhage 17 (1982) nr. 3, 7-15.
- NIJHUIS, H.G.J., H.W.A. STRUBEN, J.J.M. AVEZAAT & M.J.Th. LUTJENHUIS. Rachitis onder eerste-generatie immigranten; kennis en gedrag met betrekking tot de ziekte en vitamine D-profylaxe. Epidemiol. Bull. 's-Gravenhage 18 (1983) nr. 4, 15-24.
- NORDBECK, H.J., H.G.J. NIJHUIS & J. VAN EGMOND. Perinatale en zuigelingensterfte in 's-Gravenhage. Epidemiol. Bull. 's-Gravenhage 18 (1983) nr. 1, 2-11.

- NOTTEN, M.M.J. Vaccinatietoestand van en gehooronderzoek bij niet (regelmatig) onder zorg van de afdeling JGZ van de GG en GD Amsterdam zijnde zuigelingen. Scriptie vervolgopleiding JGZ, Leiden, NIPG/TNO, 1985.
- OOST, J. VAN. De vaccinatietoestand van een groep Haagse schoolkinderen. Epidemiol. Bull. 's-Gravenhage 19 (1984) nr.2, 12-15.
- PRAAG, C.S. VAN. Allochtonen; huisvesting en spreiding. Rijswijk Sociaal en Cultureel Planbureau, 1981. (S.C.P.-cahier nr. 22).
- ROS, O. en R. HARTING. Een onderzoek naar de redenen die mensen hebben voor het niet laten inenten van hun kinderen. Keuzepracticum 1980, o.l.v. J. Huismans, GGD, Rotterdam, 1980.
- ROSCAM-ABBING, E.W. Voorwaarden voor en kwaliteit van de gezondheidszorg ten behoeve van allochtonen. In: Verslagboek Symposium Gezondheidszorg voor Etnische Minderheden. Leiden, NIPG/KIT, 1982, pp. 3-13.
- SCHLESINGER-WAS, E.A. Ontwikkelingsonderzoek van zuigelingen en kleuters op het consultatiebureau. Proefschrift R.U., Leiden, 1981.
- SCHULPEN, T.W.J. Engelse ziekte terug in Nederland. T. Jeugdgezondheidsz. 12 (1980) 42-4.
- SCHULPEN, T.W.J. Opnieuw rachitis in Nederland. Ned.T.Geneesk. 126 (1982) 610-3.
- SELWYN, B.J. An epidemiological approach to the study of users and non-users of child health services. Amer.J.publ. Hlth. 68 (1978) 231-5.
- SMITH, D.H. & A. INKELES. The OM-scale: a comparative socio-psychological measure of individual modernity. Sociometry 29 (1966) 353-77.
- STROUD, C.E. The new environment. Postgrad. Med.J. 41 (1965) 599-602.
- VERSPAANDONK, H. Het buitenlandse kind in het nederlandse ziekenhuis; een onderzoek naar kommunikatiestoornissen. Bunnik, Buro voorlichting gezondheidszorg buitenlanders, 1982.
- VERVEEN-KEULEMANS, E.M. Buitenlandse kinderen in de jeugdgezondheidszorg. T. soc. Geneesk. 57 (1979) 21-9.

- VERVEEN-KEULEMANS, E.M. Kinderen van gastarbeiders; een bedreigde groep. T. soc. Geneesk. 58 (1980) suppl., pp. 47-51.
- VERVEEN-KEULEMANS, E.M. Het buitenlandse kind en de preventieve gezondheidszorg. In: H. Hoolboom, et al (red.). Gezondheidszorg en buitenlandse werknemers; 2e herz. dr. Alphen aan den Rijn, Stafleu, 1981, 201-26.
- VOORHAM, T. Hulpmiddelen bij de communicatie met migranten; een toepassing in de jeugdgezondheidszorg. T. soc. Geneesk. 60 (1982) 565-9.
- Voorlichting aan buitenlandse patiënten vraagt bewuste aanpak. Maatsch. Gezondheidsz. 9 (1981) nr. 11, 44-5.
- WESTERLAAK, J.M., J.A. KROPMAN & J.W.M. COLLARIS. Beroepenklapper, Nijmegen, 1975.
- WOLVIUS, G.G. Kinderen van buitenlanders in Nederlandse ziekenhuizen. Med. Contact 36 (1981) 1193-5.
- ZINKIN, P.M. Child health clinics and inverse care laws; evidence from longitudinal study of 1878 pre-school children. Brit. med. J. 2 (1976) 411-3.

LIJST VAN TABELLEN

- Tabel 3.1 De onderzoekgroep naar etnische groepering, per wijk
- Tabel 3.2a Verdeling over de consultatiebureaus van ingeschreven kinderen, naar etnische groepering. Geboortejaar 1980
- Tabel 3.2b Verdeling over de consultatiebureaus van ingeschreven kinderen, naar etnische groepering. Geboortejaar 1982
- Tabel 4.1 Kwantitatieve gegevens van de onderzochte cb's
- Tabel 4.2 De onderzoekgroep naar etnische groepering en ontvangen preventieve zorg
- Tabel 4.3 Overzicht subgroepen
- Tabel 4.4 Procentuele verdeling van de beroepsklasse van de vader, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1 - 5
- Tabel 4.5 Procentuele verdeling van de beroepsklasse van de moeder, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1 - 5
- Tabel 4.6 Procentuele verdeling van de leeftijd van de moeder, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1 - 5
- Tabel 4.7 Rangnummer van het kind in het gezin, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1 - 5
- Tabel 4.8 Procentuele verdeling van de gezinssituatie, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroepen 1 - 5
- Tabel 4.9 Percentage kinderen met één of meer ziekenhuisopname in de periode 1980-1984, naar etnische groepering, per geboortejaar, subgroep 1
- Tabel 4.10 Procentuele verdeling van prenatale zorg, per verlener, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroep 1
- Tabel 4.11 Procentuele verdeling van de plaats van bevalling, naar etnische groepering, per geboortejaar; subgroep 1
- Tabel 4.12a Aantal kinderen per subgroep verdeel naar wel (+)/niet(-) ontvangen DKTP IV, per etnische groepering. Geboortejaar 1980
- Tabel 4.12b Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen DKTP IV, per etnische groepering. Geboortejaar 1982

- Tabel 4.13a Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen mazelen-inenting, per etnische groepering. Geboortejaar 1980
- Tabel 4.13b Aantal kinderen per subgroep verdeeld naar wel(+)/niet(-) ontvangen mazelen-inenting, per etnische groepering. Geboortejaar 1982
- Tabel 4.14 Leeftijd (in weken) van ontvangen DKTP IV in percentielen, naar etnische groepering, per geboortejaar
- Tabel 4.15 Leeftijd (in weken) van ontvangen mazelen-inenting in percentielen, naar etnische groepering, per geboortejaar
- Tabel 4.16 Opkomstpercentages voor 1e Ewing-screening per kwartaal, naar etnische groepering. Geboortejaar 1982, subgroep 1
- Tabel 4.17 Opkomstpercentages voor 2e Ewing-screening*, naar etnische groepering. Geboortejaar 1982, subgroep 1
- Tabel 4.18 Opkomstpercentages voor diagnostische onderzoek*, naar etnische groepering. Geboortejaar 1982, subgroep 1
- Tabel 4.19a Procentuele verdeling van leeftijd (in weken) van 1e bezoek aan cbz, naar etnische groepering. Geboortejaar 1980, subgroep 1
- Tabel 4.19b Procentuele verdeling van leeftijd (in weken) van 1e bezoek aan cbz, naar etnische groepering. Geboortejaar 1982, subgroep 1
- Tabel 4.20 Procentuele verdeling van 0-bezoek cbz, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar; subgroep 1
- Tabel 4.21 Procentuele verdeling van 1-6 bezoek cbz, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar; subgroep 1
- Tabel 4.22 Procentuele verdeling van ≥ 7 bezoek cbz, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar; subgroep 1
- Tabel 4.23 Procentuele verdeling van bezoek aan cbk, naar etnische groepering, per geslacht, per geboortejaar; subgroepen 1 en 2.1
- Tabel 4.24 Frequentie-verdeling over bezoekenklassen cbz en cbk, naar etnische groepering, met Pearson's correlatiecoëfficiënten. Geboortejaar 1980, subgroep 1

- Tabel 4.25 Correlatie-coëfficiënten* tussen cb-bezoek en achtergrondkenmerken, naar etnische groepering, per geslacht, per geboorteaar; subgroep 1
- Tabel 4.26 Covariantie-analyse* van invloed van leeftijd van de moeder op bezoekfrequentie cbz en cbk, per geboorteaar; subgroep 1
- Tabel 4.27 Achtergrondkenmerken van 0-bezoekers cbz en overigen, per geboorteaar; subgroep 1
- Tabel 4.28 Achtergrondkenmerken van 0-bezoekers cbk en overigen, geboorteaar 1980; subgroep 1
- Tabel 4.29 Bezoek cbz en verdeling DKTP III, DKTP IV en mazelen-inenting, naar etnische groepering, per geboorteaar; subgroep 1
- Tabel 4.30 Bezoek cbz en verdeling aanwezigheid bij eerste gehoorscreening volgens Ewing, naar etnische groepering. Geboorteaar 1982, subgroep 1
- Tabel 4.31 Gezinssituatie* van non-participanten, naar etnische groepering, per geboorteaar
- Tabel 4.32 Gezinssituatie* van kinderen onder controle van huisarts of kinderarts, naar etnische groepering, per geboorteaar
- Tabel 4.33a Niet-ingeschrevenen bij cb's aantallen ontvangen DKTP IV en mazelen-inenting, naar etnische groepering. Geboorteaar 1980
- Tabel 4.33b Niet-ingeschrevenen bij cb's, aantallen ontvangen DKTP IV en mazelen-inenting, naar etnische groepering. Geboorteaar 1982
- Tabel 4.34 Niet-ingeschrevenen bij cb's, geboren in Den Haag; deelname Ewing-screening, naar etnische groepering, per geboorteaar

LIJST VAN BIJLAGEN

1. Formulier inventarisatie gegevens uit medisch dossier
2. Algemene richtlijnen voor gegevensbeheer bij het NIPG/TNO
3. Onderrapportage inentingen
4. Formulier inventarisatie gegevens gehoorscreening
5. Enquête naar kenmerken van het bureau
6. Checklist interviews
7. Aanwezige oproepkaarten 1^e Ewingscreening per cb.
8. Resultaten van de twee screeningsonderzoeken met betrekking tot het gehoor
9. Gemiddeld aantal bezoeken cb, geboortejaar 1980
10. Gemiddeld aantal bezoeken cb, geboortejaar 1982
11. Frequenties bezoek cbz per cb, geboortejaar 1980
12. Frequenties bezoek cbz per cb, geboortejaar 1982
13. Frequenties bezoek cbk per cb, geboortejaar 1980
14. Onderzoek naar redenen van niet-inenten

FORMULIER INVENTARISATIE GEGEVENS UIT MEDISCH DOSSIER

Kind nr.

AII

Krt 02

Naam:

7 - 10

Laatste bureau: datum:

	Code	
Bezoekt kind dagverblijf?	1 () ja 0 () neen	15
geboortejaar/plaats vader :	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	16 - 21
opleiding vader :	22
beroep vader :	23
nationaliteit moeder :	24
geboortejaar/plaats moeder :	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	25 - 30
opleiding moeder :	31
beroep moeder :	32
Rangnummer kind :	<input type="text"/> <input type="text"/>	33
Gezinssituatie :	0 () niets ingevuld 1 () gezin volledig 2 () gezin onvolledig	34
INDIEN GEZIN ONVOLLEDIG: oorzaak	1 () scheiding 2 () overlijden 3 () anders, nl.:	35
Ziekenhuisopname:	0 () niets ingevuld 1 () opgenomen geweest	36 37
INDIEN OPGENOMEN: aantal opnamen	<input type="text"/> <input type="text"/>	
VACCINATIES:		
DKTP I	datum: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	38 - 43
II	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	44 - 49
III	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	50 - 55
IV	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	56 - 61
Mazelen	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	62 - 67
DTP I	datum: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	68 - 73
II	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	74 - 79
rubella	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	15 - 20
tetanus	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	21 - 26
BCG	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	27 - 32

xrt 03.

Bijlage 1-2

FORMULIER KLEUTERS I

	eerst bez. 33 - 38	tweede bez. 40 - 45	derde bez. 47 - 52	vierde bez. 54 - 59	
datum :	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	
aantal opr:	<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>	
	39	46	53	60	
	vijfde bez. 61 - 66	zesde bez. 68 - 73	zevende bez. 75 - 80	achtste bez. 87 - 92	
datum :	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	
aantal opr:	<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>	
	67	74	81	88	

Krt 04

FORMULIER ZI

Prenatale zorg

- 1 () huisarts
- 2 () vroedvrouw
- 3 () specialist
- 0 () geen

29

Partus

- 1 () thuis
- 2 () ziekenhuis
- 3 () kraamkliniek

30

Kraamzorg

- 1 () kraamzorg thuis
- 0 () geen kraamzorg thuis

31

Datum eerste bezoek

32 - 37

Datum eerste huisbezoek

38 - 43

Aantal huisbezoeken

44

FORMULIER ZII

Datum tweede bezoek

45 - 50

derde

51 - 56

vierde

57 - 62

vijfde

63 - 68

zesde

69 - 74

zevende

75 - 80

achtste

Krt 05

15 - 20

negende

21 - 26

tiende

27 - 32

elfde

33 - 38

twaalfde

39 - 44

dertiende

45 - 50

veertiende

51 - 56

vijftiende

57 - 62

ALGEMENE RICHTLIJNEN VOOR GEGEVENSBEHEER BIJ HET NIPG/TNO

**nederlands instituut voor
praeventieve gezondheidszorg tno**

organisatie voor
toegepast natuurwetenschappelijk
onderzoek

bezoekadres
wassenaarseweg 56
leiden

postadres
postbus 124
2300 AC leiden

telefoon 071 - 17 04 41

Onderwerp: Algemene richtlijnen voor gegevensbeheer bij het NIPG/TNO.

Onderstaand wordt een aantal richtlijnen gegeven met betrekking tot het gebruik en beheer van tot individuen herleidbare informatie die binnen het NIPG voor onderzoeks- c.q. statistische doeleinden aanwezig is.

Deze richtlijnen hebben een algemeen karakter en kunnen per project nader gespecificeerd worden.

Voor ieder project geldt:

1. Gegevens mogen uitsluitend gebruikt worden voor het omschreven onderzoeksdoel.
Bij wijziging en/of aanvulling van doelstellingen is het fiat nodig van de leverancier der data.
2. Aangegeven moet worden wie verantwoordelijk is voor het beheer van de gegevens. In zijn algemeenheid zal dit de projectleider zijn, terwijl de directie van het instituut de eindverantwoordelijkheid draagt.
3. Aangegeven moet worden wie recht tot toegang tot de gegevens heeft binnen het instituut. In zijn algemeenheid zullen dit zijn de betrokken projectmedewerkers, alsmede diegenen die betrokken zijn bij de gegevensverwerking van het onderhavige project.
4. Informatiedragers met tot personen herleidbare gegevens, zowel in leesbare als niet leesbare vorm, worden in afgesloten ruimten c.q. kasten bewaard.
5. De bewaartermijn van tot personen herleidbare databestanden moet per project afgesproken worden.
6. Tot personen herleidbare gegevens mogen bij publicatie of presentatie niet worden vermeld.

ONDERRAPPORTAGE INENTINGEN

Vergelijking van de gegevens t.a.v. DKTP IV van de provinciale entadministratie en die van de consultatiebureau-dossiers

1980

1982

CONTROLLING FOR GERJUR
 DKP14 VOLGENS PROVINCIALE ENTADMINISTRATIE
 GERJUR VOLGENS CONSULTATIEBUREAU

PROVINCIALE E.A.	COUNT			CONSULTATIEBUREAU			COUNT			CONSULTATIEBUREAU		
	ROW	COL	TOT	MISSING	AANWEZIG	TOTAL	ROW	COL	TOT	MISSING	AANWEZIG	TOTAL
MISSING	1.00	1.00	2.00	70	56	126	145	90	235	1.00	2.00	3.00
	55.6	44.4	100.0	46.4	5.6	52.0	61.7	34.3	96.0	73.2	7.8	81.0
	5.6	4.5	10.1	5.6	4.5	10.1	10.7	6.7	17.4	10.7	6.7	17.4
AANWEZIG	2.00	2.00	4.00	81	1040	1121	53	1061	2182	4.8	95.2	100.0
	7.2	92.8	100.0	57.6	83.4	141.0	26.4	92.2	118.2	36.4	92.2	128.6
	6.5	83.4	89.9	6.5	83.4	89.9	3.9	78.7	82.6	3.9	78.7	82.6
	151	1096	1247	151	1096	1247	198	1151	1349	198	1151	1349
	12.1	87.9	100.0	12.1	87.9	100.0	14.7	85.3	100.0	14.7	85.3	100.0

Uit vergelijking van de data volgens de Provinciale Entadministratie met de data volgens de consultatiebureau-dossiers blijkt, dat voor de geboortejaren 1980 en 1982 resp. 56 (44,4%) en 90 (38,3%) van de niet verrichte inentingen volgens de Provinciale Entadministratie wél verricht zijn volgens de gegevens uit de medische dossiers van de consultatiebureaus. Van de niet-verrichte inentingen, volgens de consultatiebureaus zijn resp 81 (53,6%) en 53 (26,8%) wél verricht volgens de Provinciale Entadministratie.

Opgemerkt zij, dat de registratie vanuit de Provinciale Entadministratie per 1 april 1984 werd afgesloten. De registratie vanuit de medische dossiers liep door tot juni/juli 1984.

Onderrapportage van inentingen bij de Provinciale Entadministratie en in de medische dossiers bleek eveneens bij onderzoek verricht onder een Amsterdamse zorgpopulatie (Notten,1985).

FORMULIER INVENTARISATIE GEGEVENS GEHOORSCREENING

EWING III

AIII

Krt 06

Kind nr.:

7 - 10

Naam :

Datum eerste screening

0 () voldoende

15 - 20

1 () onvoldoende

21

Datum tweede screening

0 () voldoende

22 - 27

1 () onvoldoende

28

Datum verwijzingsonderzoek

29 - 34

ENQUETE NAAR KENMERKEN VAN HET BUREAU

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR PRAEVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG

Onderzoek naar gebruik van preventieve voorzieningen jeugdgezondheidszorg door Turken en Marokkanen (0-4 jr.)

Enquête naar de KENMERKEN VAN HET BUREAU*

ingevuld door: naam:
functie:
datum:

betreft bureau:

1. Wijk:
Adres:

Table with 4 columns: Medewerkers, 1 jan. 1984, 1 jan. 1982, 1 jan. 1980. Rows include Naam arts and Naam verpleegkundige.

3. Op welke dagdelen vinden de wekelijkse zittingen plaats? (s.v.p. Z invullen voor cbz en K voor cbk)

Table with 4 columns: situatie 1 april 1980, morgen, middag, avond. Rows list days of the week from maandag to vrijdag.

* Bureau wordt bepaald door locatie (vast adres).

3. - vervolg -

Indien wijzigingen hebben plaatsgevonden in de periode 1981-1983 wilt u dan aangeven welke deze zijn:

.....

4. Aantal nieuw ingeschrevenen (status quo mei 1984)

	geboortejaren			
	1980	1981	1982	1983
Totaal, waarvan
Nederlands
Surinaams
Tunesisch
Turks
Marokkaans
Chinees
Indonesisch
Pakistaans
Overigen

Aanwijzing: Bij de vragen 5 en 8 s.v.p. betreffend rondje aanstrepen.

5. a) Afspraak-spreekuur 0 ja zo ja, sinds:
 0 nee

b) Tijd uitgetrokken per kind

	<u>op 1 april 1984</u>	
Nederlands	... min. cbz	... min. cbk
Buitenlanders, waaronder Turken, Marokkanen etc.	... min. cbz	... min. cbk

c) Kunt u aangeven sinds wanneer u tot deze tijdsplanning bent gekomen?

Sinds:

6. Huisbezoek

aantal malen als regel:

Nederlands	.. X cbz	.. X cbk
Buitenlanders, waaronder Turken, Marokkanen etc.	.. X cbz	.. X cbk

7. Leeftijd overgang CBZ → CBK? . . maanden

8. Aanpassing voor Turkse/Marokkaanse kinderen:

a. Apart spreekuur?

0 ja, zo ja sinds

0 nee

b. Speciale oproepkaartjes?

0 ja, zo ja sinds

0 nee

c. Mogelijkheid voor consult voor meerdere kinderen uit één gezin
(zuigelingen en kleuters) tijdens hetzelfde spreekuur?

0 ja, zo ja sinds

0 nee

d. Gebruik tolkentelefoon?

0 ja, zo ja sinds

0 nee

e. Gebruik van tolk in persoon?

0 ja, zo ja sinds

0 nee

f. Gebruik van voorlichtingsmateriaal
(geluidbandjes, plaatjes, folders,
oproepkaartjes, etc.)

0 nooit

0 soms, sinds

0 vaak, sinds

g. Preventieve voorzieningen, voor-
lichting, thema-ochtenden

0 nooit

0 soms, sinds

0 vaak, sinds

h. Consultatie van specifieke
deskundigen met betrekking tot
buitenlandse kinderen

0 nooit

0 soms, sinds

0 vaak, sinds

9. Wat verstaat het bureau onder 'niet-meer bezoek'?

Dat wil zeggen na welke periode van niet-bezoeken wordt gesproken
van 'niet-meer bezoek' in die zin, dat geen pogingen meer worden gedaan
tot het maken van afspraken?

a. Voor zuigelingen na maand(en)

b. Voor kleuters na maanden

CHECKLIST INTERVIEWS

NIPG/TNO

Project 489 - Tu/Ma

Checklist interviews op de consultatiebureaus

Naam bureau:
Datum:
Tijd:
Rapp.: naam: functie:
Deelnemers:

1. Inleiding

- korte inleiding over doel van het onderzoek (zie pag. 7)
- bespreken schriftelijke enquête - zonodig toelichten
doel - kenmerken bureaus/aanpassingen/voorzieningen

2. Hebt u idee dat de aanpassingen hebben geholpen?

- beter bureaubezoek
- spontaner optreden tijdens bezoek bijvoorbeeld zelf
vragen stellen
- idee dat adviezen worden opgevolgd?
- waardering van moeders van gebruikte aanpassingen
- nemen ze wel eens een andere Turkse of Marokkaanse vrouw mee?

3. - wat zijn volgens u de knelpunten?

-bereikbaarheid
-geslacht medewerker

4. Idee waarom mensen wegblijven?
Onderscheid Ned., Sur., Tu/Ma's.

5. Wanneer spreekt u van niet-meer bezoek? bij zuigelingen
 bij kleuters

z	k

- welke actie ten aanzien van wegblijvers/niet komers?

wegbl.	niet-komers

6. Hebt u idee dat buitenlanders zich goed houden aan de afspraken of is dat juist moeilijk? (onregelmatig bezoek)

Wat verstaat u nu onder onregelmatig bezoek?

Voor zuigelingen:

Voor kleuters :

7. Welke zijn uw normen voor huisbezoek, dat wil zeggen:

gemiddeld aantal bezoeken voor zuigelingen?

gemiddeld aantal bezoeken voor kleuters?

--

8. Zou er behoefte zijn aan moeder- en kleutercursussen door een landgenote in de eigen taal en volgens hun eigen waarden en normen?

AANWIZIGE OPROEPKAARTEN 1e EWINGSCREENING

Procentuele verdeling van de voor 1e Ewing-screening aanwezige oproepkaarten per cb, naar etnische groepering.
Geboortjaar 1982, subgroep 1.

Etnische groepering	aanwezige oproepkaarten												totaal 1982
	Draai CB-2	Goev. I. Hobb. CB-4	CB-8	Koning CB-11	Newt. p. CB-13	P. P. CB-15	Regent. CB-16	d. I. Rey CB-18	CB-overig	%	n		
Nederlanders	79	75	86	80	81	88	82	85	83	81	(356)		
Surinamers + Antillianen	89	82	88	82	75	83	94	89	88	87	(339)		
Marokkanen	60	60	73	57	100	72	86	59	100	67	(168)		
Turken	65	58	72	67	80	88	57	66	-	71	(236)		
Overige buitenlanders	78	87	83	86	73	80	75	89	100	83	(128)		
totaal (n)	75 (120)	75 (159)	80 (305)	73 (99)	78 (59)	83 (107)	84 (129)	80 (194)	84 (55)	79	(1227)		

RESULTATEN VAN DE TWEE SCREENINGSONDERZOEKEN MET BETREKKING TOT
HET GEHOOR

Resultaten van de twee screeningsonderzoeken met betrekking tot het gehoor

HOewel niet strikt behorende tot het onderzoek werden bij het gehoor-
onderzoek volgens Ewing behalve de opkomst ook de resultaten van de
twee screeningsonderzoeken genoteerd.

In tabel I wordt een overzicht gegeven van aantallen en percentages
'onvoldoende reactie' op het eerste en tweede screeningsonderzoek van
het geboortecohort 1982, naar etnische groepering.

Tabel I Aantal en percentage 'onvoldoende reactie' bij 1e en 2e Ewing-
screening, naar etnische groepering. Geboortjaar 1982, sub-
groep 1.

	1e screening verschenen 'onvoldoende reactie'			2e screening verschenen 'onvoldoende reactie'		
	n	n	%	n	n	%
Nederlanders	288	69	24	52	27	52
Surinamers + Antillianen	294	96	33	75	31	41
Marokkanen	112	54	48	41	23	56
Turken	166	68	41	50	21	42
Overige buitenlanders	104	32	31	23	12	52
Totaal	964	319	33	241	114	47

Het percentage 'onvoldoende' bij eerste screening in de onderzochte
wijken (33%) is hoog in vergelijking met het door Boendermaker-van Dijk
en Göpner (1985) voor het geboortjaar 1980 gevonden percentage voor
geheel 's-Gravenhage (26,1%).

Voor de Marokkanen en Turken is het percentage hoger dan voor de andere
etnische groeperingen. Munneke (1982) vond in een concentratiewijk in
Amsterdam een nog groter verschil in 'onvoldoende' eerste Ewing-
screening tussen de groep niet-Nederlanders (n=177) en de Nederlanders
(n=180), nl. respectievelijk 32% en 16% (het betreft geboortecohorten
1978 en 1979); indien in het huidige onderzoek in Den Haag de groepen
Nederlanders en niet-Nederlanders worden onderscheiden zijn de betref-
fende percentages respectievelijk 37% en 24%.

Ook het percentage 'onvoldoende reactie' bij de tweede screening (47%) is hoog in vergelijking met het percentage voor geheel Den Haag van Boendermaker-van Dijk en Göpner bij het geboortjaar 1980 (38,7%). Bij het tweede screeningsonderzoek tonen de Marokkanen ook meer 'onvoldoende' reacties dan de andere etnische groepen; bij de Turken was dit niet het geval.

Bijlage 9-1

Gemiddeld aantal bezoeken aan cbz naar etnische groepering, per geslacht; subgroep 1. Geboortejahr 1980

Nationaliteit	jongens				meisjes			
	n	gem	sd	F-ratio	n	gem	sd	F-ratio
Nederlands	180	10,2	3,0		158	<u>10,2</u>	3,2	
Surinaams/ Antilliaans	131	9,6	3,0		155	10,0	2,4	
Marokkaans	59	10,0	3,5		66	<u>8,7</u>	3,6	
Turks	108	9,9	2,7		99	9,2	3,0	
Overige buitenlandse	69	10,4	2,8		49	<u>10,5</u>	3,0	
			1.02					5.09 *
Totaal	547	10,0	3,0		527	9,8	3,0	

Buitenlandse (overigen) en Nederlandse meisjes kwamen gemiddeld frequenter dan de Marokkaanse meisjes.

Op de onderscheiden etnische groeperingen werd enkelvoudige variantie-analyse toegepast. De verkregen F-ratio's zijn gegeven in betreffende kolom. Indien deze F-ratio's significant ($p \leq 0,05$) zijn wordt dit met * aangeduid. De gemiddelden zijn, afzonderlijk voor de jongens en de meisjes paarsgewijs vergeleken volgens de procedure van Scheffé ($p \leq 0,05$).

Gemiddeld aantal bezoeken aan cbk naar etnische groepering, per geslacht; subgroep 1. Geboortjaar 1980.

Nationaliteit	jongens			meisjes				
	n	gem	sd	F-ratio	n	gem	sd	F-ratio
Nederlands	180	<u>4,2</u>	2,1		158	4,3	2,1	
Surinaams/ Antilliaans	131	<u>5,0</u>	1,9		155	4,8	1,7	
Marokkaans	59	4,7	1,9		66	4,6	1,9	
Turks	108	4,5	1,8		99	4,5	2,0	
Overige buitenlanders	69	4,6	1,7		49	3,9	2,1	
				2.80*				2.39*
Totaal	547	4,6	1,9		527	4,5	2,0	

Surinaamse jongens kwamen gemiddeld frequenter dan de Nederlandse jongens ($p \leq 0,05$).

Bijlage 9-3

Gemiddeld aantal bezoeken aan cbk naar etnische groepering, per geslacht; subgroep 2.1. Geboortejaar 1980

Nationaliteit	jongens			meisjes		
	n	gem.	sd	n	gem.	sd
Nederlands				1	5,0	0,0
Surinaams/ Antilliaans	9	5,4	1,7	4	3,8	2,0
Marokkaans	10	4,9	1,5	5	5,6	0,6
Turks	7	5,1	2,0	4	4,8	1,3
Overige buitenlanders	4	5,8	1,7	4	6,0	0,8
Totaal	30	5,2	1,6	18	5,3	1,1

Geen verschil ($p \leq 0,05$) in gemiddeld aantal bezoeken tussen de etnische groeperingen.

Gemiddeld aantal bezoeken aan cbz, naar etnische groepering, per geslacht; subgroep 1. Geboortejahr 1982.

Nationaliteit	jongens			meisjes				
	n	gem.	sd	F-ratio	n	gem.	sd	F-ratio
Nederlands	172	9,3	3,2		184	<u>9,8</u>	2,7	
Surinaams/ Antilliaans	154	9,9	2,8		185	<u>10,4</u>	2,1	
Marokkaans	82	8,9	3,0		86	<u>8,3</u>	3,1	
Turks	140	9,1	2,8		96	<u>9,2</u>	3,1	
Overige buitenlanders	65	10,2	2,4		63	<u>10,3</u>	2,9	
				3.25 [*]				10.18 [*]
Totaal	613	9,5	2,9		614	9,7	2,8	

De Marokkaanse meisjes kwamen minder dan de Nederlandse, de Surinaamse en de overige buitenlandse meisjes.

De Turkse meisjes kwamen minder dan de Surinaamse meisjes.

Het verschil tussen het gemiddeld aantal bezoeken van de jongens was niet significant ($p \leq 0,05$)

GRUPP: 1 ZIJGELINGENRIJK AU: 02 Draaisstraat

GEBOORTEDAAT 1940

AANTAL ZIJGELINGEN RIJK AU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAHOKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	1	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	16.7	0	0.0
1 - 3	0	0.0	1	7.7	0	0.0	2	16.7	1	11.1	0	0.0
4 - 6	0	0.0	2	15.4	1	8.3	1	11.1	0	0.0	0	0.0
7 OF MEER	11	91.7	10	76.9	9	81.8	13	81.3	5	83.3	14	87.5
TOTAAL	12	100.0	11	100.0	12	100.0	9	100.0	6	100.0	16	100.0

04 Goeverneurlaan

AANTAL MEZOEN ZIJGELINGEN RIJK AU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAHOKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	2	20.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	2	5.4	1	11.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4 - 6	0	0.0	1	10.0	2	22.2	1	16.7	0	0.0	1	33.3
7 OF MEER	46	100.0	34	91.9	6	60.0	7	77.8	5	100.0	2	66.7
TOTAAL	46	100.0	37	100.0	9	100.0	6	100.0	5	100.0	3	100.0

08 Babemaststraat

AANTAL MITGE- LINGEN RIJK AU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAHOKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	1	4.2	0	0.0	0	0.0	1	5.9	0	0.0	1	2.5
1 - 3	3	13.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4 - 6	2	9.1	0	0.0	5	14.7	1	2.6	4	10.0	4	10.0
7 OF MEER	16	72.7	14	100.0	29	85.3	38	97.4	11	91.7	15	82.5
TOTAAL	22	100.0	14	100.0	34	100.0	39	100.0	12	100.0	17	100.0

TOTAAL		125 100.0	
JONGENS	125	MEISJES	100.0

GRUPEP: 1 ZUIGELINGENBUREAU: 11 Koningsstraat

.. GEBORTEJAAR: 1940

AANTAL OPZOEKEN ZUIGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	1	7.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	1	7.1	0	0.0	0	0.0	1	16.7	0	0.0	1	10.0
4 - 6	1	7.1	0	0.0	1	10.0	1	16.7	0	0.0	0	0.0
7 OF MEER	11	78.6	12	100.0	9	90.0	4	66.7	7	100.0	9	90.0
TOTAAL	14	100.0	12	100.0	10	100.0	6	100.0	7	100.0	3	100.0

13 Neercomples

AANTAL OPZOEKEN ZUIGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	1	10.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	2	20.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	50.0
4 - 6	0	0.0	0	0.0	1	10.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
7 OF MEER	8	100.0	4	57.1	9	90.0	0	0.0	4	100.0	1	50.0
TOTAAL	8	100.0	7	100.0	10	100.0	1	100.0	4	100.0	2	100.0

15 Paulus Potterstraat

AANTAL OPZOEKEN ZUIGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	1	11.1	0	0.0	0	0.0	1	5.3	0	0.0
4 - 6	0	0.0	0	0.0	2	11.8	0	0.0	2	10.5	0	0.0
7 OF MEER	12	100.0	4	88.9	15	88.2	4	100.0	5	62.5	18	100.0
TOTAAL	12	100.0	10	100.0	17	100.0	4	100.0	8	100.0	19	100.0

AANTAL OPZOEKEN ZUIGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL. + SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	2.0
4 - 6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
7 OF MEER	12	100.0	10	100.0	15	88.2	4	100.0	5	62.5	18	100.0
TOTAAL	12	100.0	10	100.0	17	100.0	4	100.0	8	100.0	19	100.0

16 Regentessealaan

TUJDELINGENDIJKT RUI

1

1940

AANTAL BEZOEKERS ZUJGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.*SURINAM.		MAKOORAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 - 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 - 6	0	0	1	4	0	0	1	25	0	0	0	0
7 OF MEER	25	100	21	95	11	100	22	95	3	100	4	100
TOTAAL	25	100	22	100	11	100	23	100	3	100	4	100

18 De la Reyweg

AANTAL BEZOEKERS ZUJGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.*SURINAM.		MAKOORAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N
0	0	0	3	12	0	0	2	13	1	6	0	0
1 - 3	2	8	0	0	0	0	1	6	1	6	1	16
4 - 6	1	4	2	8	3	9	0	0	0	0	1	7
7 OF MEER	22	88	20	80	28	90	12	40	4	81	14	93
TOTAAL	25	100	25	100	31	100	22	100	15	100	13	100

Overige bureaus

AANTAL BEZOEKERS ZUJGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.*SURINAM.		MAKOORAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 - 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 - 6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7 OF MEER	14	100	19	100	3	100	4	100	5	83	4	100
TOTAAL	14	100	19	100	3	100	4	100	6	100	4	100

TOTAAL 14 100 19 100 3 100 4 100 6 100 4 100 24 100 33 100

FREQUENTIES BEZOEK CBK PER CB, GEBOORTEJAAR 1982

GEBOORTEJAAR 1982 GROEP: 1 / NISBELINGELINGELIJNEN: 02 Draaistraat

AANTAL BEZOEKEN ZITGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL..SURIJNAM.		MAHUKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %
0	4	26.7	0	0.0	1	7.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	1	6.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	1.6
4 - 6	2	13.3	0	0.0	2	14.3	3	30.0	1	7.7	0	0.0
7 OF MEER	4	26.7	13	100.0	16	94.1	11	78.6	9	81.8	12	92.3
TOTAAL	15	100.0	13	100.0	17	100.0	14	100.0	10	100.0	13	100.0
04 Gouverneurs-Laan												
AANTAL BEZOEKEN ZITGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL..SURIJNAM.		MAHUKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	4	10.0	2	4.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	16.7
4 - 6	6	15.0	3	6.1	1	7.7	3	33.3	3	42.9	1	20.0
7 OF MEER	30	75.0	44	89.4	12	92.3	14	93.3	4	80.0	5	83.3
TOTAAL	40	100.0	59	100.0	15	100.0	17	100.0	7	100.0	11	100.0
08 Hobbestraat												
AANTAL BEZOEKEN ZITGELINGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL..SURIJNAM.		MAHUKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %
0	1	5.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	4.9	1	2.9
1 - 3	1	5.6	2	8.0	0	0.0	1	4.0	1	3.8	2	3.3
4 - 6	1	5.6	0	0.0	1	4.0	2	7.7	1	1.6	2	5.9
7 OF MEER	15	83.3	23	92.0	33	91.7	51	100.0	23	86.5	55	90.2
TOTAAL	18	100.0	25	100.0	36	100.0	51	100.0	26	100.0	61	100.0
14 100.0 155 100.0 14 100.0 15 100.0 34 100.0 61 100.0 155 100.0 150 100.0												

11 Koningsstrag

AANTAL BEZOEKEN ZUGELIINGEN BUREAU	NEERLANDS		ANTIL.-SUKINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	1	7.1	0	0.0	0	0.0	1	7.1	0	0.0
4 - 6	0	0.0	1	7.1	0	0.0	3	30.0	3	21.4	0	0.0
7 OF MEER	10	100.0	8	80.0	11	78.6	13	100.0	9	81.8	6	60.0
TOTAAL	10	100.0	10	100.0	13	100.0	10	100.0	14	100.0	3	100.0

13 Newcomplein

AANTAL BEZOEKEN ZUGELIINGEN BUREAU	NEERLANDS		ANTIL.-SUKINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	1	8.3	0	0.0	1	9.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4 - 6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	14.3
7 OF MEER	11	91.7	9	100.0	10	90.9	9	100.0	2	100.0	3	100.0
TOTAAL	12	100.0	9	100.0	11	100.0	9	100.0	2	100.0	3	100.0

15 Paulus Potterstraat

AANTAL BEZOEKEN ZUGELIINGEN BUREAU	NEERLANDS		ANTIL.-SUKINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N	JONGENS N	MEISJES N
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1	0	0.0
1 - 3	0	0.0	1	12.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.1
4 - 6	1	11.1	0	0.0	1	8.3	0	0.0	1	7.1	0	0.0
7 OF MEER	8	88.9	7	87.5	11	91.7	11	100.0	6	75.0	10	100.0
TOTAAL	9	100.0	8	100.0	12	100.0	11	100.0	8	100.0	14	100.0

50 100.0

29 100.0

7 100.0

30 100.0

57 100.0

7 100.0

51 89.5

47 94.0

GEBOORTEJAAR: 1942

GRUPEP: 1

ZUIGELINGENBUREAU: 16 RegentesseLaan

AANTAL TOEGELI- NGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.-SURINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	1	4.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	1.6
4 - 6	1	3.6	3	10.7	1	4.0	0	0.0	0	0.0	2	3.1
7 OF MEER	27	96.4	23	92.0	4	100.0	5	100.0	2	100.0	61	95.4
TOTAAL	28	100.0	25	100.0	4	100.0	5	100.0	2	100.0	64	100.0

18 De la Reyweg

AANTAL TOEGELI- NGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.-SURINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	7.7	0	0.0	0	0.0
1 - 3	1	5.3	1	4.4	1	7.1	2	15.4	1	9.1	4	4.0
4 - 6	0	0.0	0	0.0	5	11.6	4	30.8	2	14.3	1	9.1
7 OF MEER	14	94.7	20	95.2	30	88.4	11	74.6	6	46.2	21	81.8
TOTAAL	14	100.0	21	100.0	43	100.0	14	100.0	13	100.0	21	100.0

Overige bureaus

AANTAL TOEGELI- NGEN BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.-SURINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %	JONGENS N	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 3	0	0.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4 - 6	2	9.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0
7 OF MEER	19	90.5	19	90.5	3	75.0	4	100.0	0	0.0	23	85.2
TOTAAL	21	100.0	21	100.0	4	100.0	4	100.0	1	100.0	27	100.0

FREQUENTIES BEZOEK CBK PER CB, GEBORTEJAAR 1980

GEBOORTEJAAR 1980 GROEP: 1 KLEIJF: HUREAU: 02 Draalstraat

AANTAL BEZOEKEN KLEIJF HUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.*SUKINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL							
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %						
0	1	8.3	2	15.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	6.3	0	0.0	2	4.5	3	5.0
1 - 2	2	16.7	2	15.4	0	0.0	1	16.7	0	0.0	1	11.1	0	0.0	1	33.3	4	9.1
3 - 6	7	58.3	6	61.5	10	90.9	4	66.7	11	91.7	7	77.8	14	87.5	2	66.7	34	77.3
7 - 8	2	16.7	1	7.7	1	9.1	2	12.5	1	8.3	0	0.0	1	6.3	0	0.0	4	9.1
TOTAAL	12	100.0	13	100.0	11	100.0	16	100.0	12	100.0	9	100.0	16	100.0	6	100.0	44	100.0

04 Goeverneurstraat

AANTAL BEZOEKEN KLEIJF HUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.*SUKINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL							
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %						
0	2	4.3	2	5.4	3	30.0	0	0.0	0	0.0	2	22.2	0	0.0	0	0.0	1	14.3
1 - 2	16	34.8	12	32.4	1	10.0	2	22.2	0	0.0	1	20.0	2	66.7	1	14.3	1	14.3
3 - 6	25	54.3	22	59.5	5	50.0	7	77.8	5	83.3	3	60.0	1	33.3	5	71.4	5	62.5
7 - 8	3	6.5	1	2.7	1	10.0	0	0.0	1	16.7	1	20.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
TOTAAL	46	100.0	37	100.0	10	100.0	9	100.0	6	100.0	5	100.0	3	100.0	7	100.0	8	100.0

08 Bobbemastraat

AANTAL BEZOEKEN KLEIJF HUREAU	NEDERLANDS		ANTIL.*SUKINAM.		MAROKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL							
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %						
0	4	18.2	0	0.0	2	5.9	1	2.6	0	0.0	1	2.1	2	5.0	0	0.0	1	9.1
1 - 2	4	18.2	0	0.0	0	0.0	2	5.1	2	16.7	0	0.0	2	4.3	4	10.0	0	0.0
3 - 6	12	54.5	14	77.8	20	58.8	26	66.7	8	66.7	33	70.2	26	65.0	8	80.0	9	81.8
7 - 8	2	9.1	4	22.2	12	35.3	10	25.6	2	11.8	11	23.4	8	20.0	2	20.0	0	0.0
TOTAAL	22	100.0	18	100.0	34	100.0	39	100.0	17	100.0	47	100.0	40	100.0	10	100.0	11	100.0

---GEBORTEJAAR: 1980

GRUPEP: 1

KLEUTERBUKEAU: 11 Koningsstraat

AANTAL BEZOKKEN KLEUTER BUKEAU	NEDERLANDS		ANTIL.-SURINAM.		MARUKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL											
	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES										
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%										
0	1	7.1	0	0.0	1	10.0	1	16.7	0	0.0	1	14.3	0	0.0	0	0.0	2	3.8	3	9.1		
1 - 2	0	0.0	2	28.6	0	0.0	0	0.0	2	33.3	2	28.6	0	0.0	1	10.0	1	33.3	3	5.7	5	15.2
3 - 6	12	85.7	5	71.4	9	75.0	8	80.0	1	16.7	5	71.4	5	71.4	8	80.0	2	66.7	42	79.2	21	63.6
7 - 8	1	7.1	0	0.0	3	25.0	1	10.0	2	33.3	0	0.0	1	14.3	1	10.0	0	0.0	6	11.3	4	12.1
TOTAAL	14	100.0	7	100.0	10	100.0	10	100.0	6	100.0	7	100.0	7	100.0	10	100.0	3	100.0	53	100.0	33	100.0

13 Newtonplein

AANTAL BEZOKKEN KLEUTER BUKEAU	NEDERLANDS		ANTIL.-SURINAM.		MARUKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL											
	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES										
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%										
0	0	0.0	2	28.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	15.0
1 - 2	0	0.0	2	28.6	1	10.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	50.0	1	3.8	3	15.0
3 - 6	8	100.0	3	42.9	7	70.0	9	90.0	1	100.0	3	100.0	0	0.0	3	75.0	1	50.0	22	84.6	14	70.0
7 - 8	0	0.0	0	0.0	2	20.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0	3	11.5	0	0.0
TOTAAL	8	100.0	7	100.0	10	100.0	10	100.0	1	100.0	3	100.0	0	0.0	4	100.0	2	100.0	26	100.0	20	100.0

15 Paulus Potterstraat

AANTAL BEZOKKEN KLEUTER BUKEAU	NEDERLANDS		ANTIL.-SURINAM.		MARUKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL													
	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES	JONGENS	MEISJES												
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%												
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	12.5	0	0.0	1	5.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	3.3		
1 - 2	1	8.3	0	0.0	1	11.1	2	11.8	0	0.0	1	12.5	4	22.2	1	5.3	0	0.0	0	0.0	6	11.8	4	6.6
3 - 6	11	91.7	9	90.0	7	77.8	13	76.5	4	100.0	6	75.0	14	77.8	15	78.9	8	100.0	7	100.0	44	86.3	50	82.0
7 - 8	0	0.0	1	10.0	1	11.1	2	11.8	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	10.5	0	0.0	0	0.0	1	2.0	5	8.2
TOTAAL	12	100.0	10	100.0	9	100.0	17	100.0	4	100.0	8	100.0	18	100.0	19	100.0	8	100.0	7	100.0	51	100.0	61	100.0

GEHOORTE JAAR: 1990 GROEP: 1 KLEUTERBUREAU: 16 Regentesse/laan

AANTAL KLEUTER BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL-SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %
0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1 - 2	4	15.4	3	27.3	2	8.7	0	0.0	1	25.0	0	0.0
3 - 6	14	69.2	15	68.2	7	63.6	18	78.3	1	50.0	2	66.7
7 - 8	4	15.4	6	27.3	1	9.1	3	13.0	1	25.0	0	0.0
TOTAAL	26	100.0	31	100.0	23	100.0	2	100.0	4	100.0	3	100.0

18 De la Reyweg

AANTAL KLEUTER BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL-SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %
0	1	4.0	3	12.0	1	3.2	1	4.5	1	6.7	0	0.0
1 - 2	1	4.0	4	16.0	2	6.5	1	4.5	0	0.0	1	4.1
3 - 6	17	68.0	17	68.0	24	77.4	19	86.4	12	80.0	10	90.9
7 - 8	6	24.0	1	4.0	4	12.9	1	4.5	2	13.3	0	0.0
TOTAAL	25	100.0	31	100.0	22	100.0	15	100.0	11	100.0	15	100.0

Overige bureaus

AANTAL KLEUTER BUREAU	NEDERLANDS		ANTIL-SURINAM.		MAROKKAANS		TURKS		OVERIGE		TOTAAL	
	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %	JONGENS N %	MEISJES N %
0	2	14.3	1	5.3	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0
1 - 2	0	0.0	1	5.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
3 - 6	6	42.9	14	73.7	3	100.0	7	77.8	0	0.0	0	0.0
7 - 8	6	42.9	3	15.8	0	0.0	1	11.1	0	0.0	0	0.0
TOTAAL	14	100.0	19	100.0	3	100.0	9	100.0	0	0.0	1	100.0

TOTAAL 14 100.0 19 100.0 3 100.0 9 100.0 0 0.0 1 100.0 1 100.0 0 0.0 6 100.0 4 100.0 24 100.0 33 100.0

ONDERZOEK NAAR REDENEN VAN NIET-INGENTEN

Gegevens ontleend aan 'Een onderzoek naar de redenen die mensen hebben voor het niet laten inenten van hun kinderen'.

(Verslag van het keuzepracticum van Olga Ros en Richard Harting,
15 februari-19 juni 1980; o.l.v. Prof.Dr. J. Huisman, GGD, Rotterdam)

Het aantal in het geheel niet gevaccineerden van de jaarcohorten 1977 (5244 kinderen) en 1978 (5627) bedroeg in Rotterdam slechts 261 (2,4%). (Het percentage buitenlanders onder deze cohorten bedroeg resp. 29.2 en 29.0%).

Hiervan bleken:

Nederlanders	92 (A)
Buitenlanders	92 (B)
Onbekenden	77
(niet geëinquêteerd)	
	<u>261</u>

Ad A

Nederlanders	92	}	godsdienstig	47
(toch) wel ingeënt	13		anthroposofisch	7
	<u>79</u>		macrobiotisch	1
medische indicatie	6	}	andere	5
principieel	60			<u>60</u>
andere	13			
	<u>79</u>			
		}	weinig tijd	2
			buitenland	1
			bang	2
			weet niet	2
			geen oproep	1
			kaart kwijt	1
			te klein	2
			waar	2
				<u>13</u>

Ad B

Buitenlanders	92	}	inentingskaart niet	12
(toch) wel ingeënt	20		ontvangen	8
	<u>72</u>		vader moet werken	6
bezig in te enten	22	}	vakantie	6
(veelal pas kort			inentingskaart kwijt	5
in Nederland)			inentingskaart niet	3
	<u>50</u>		begrepen	
			waar	
			waar	2
			vergeten	2
			niet nodig	2
			bang	1
			wist het niet	3
		onbekend	4	
		jokten waarschijnlijk dat	2	
		ze wel waren ingeënt		
			<u>50</u>	

HUISDRUKKERIJ NIPG-TNO

85019

ISBN 90-6743-071-4